

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞ GÜVENLİĞİNE AYKIRILIKTAN KAYNAKLANAN
TAKSİRLE ÖLÜME NEDEN OLMA SUÇU

Özlem ÖĞÜTCÜ DELGEZENLİ

İstanbul - 2024

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞ GÜVENLİĞİNE AYKIRILIKTAN KAYNAKLANAN
TAKSİRLE ÖLÜME NEDEN OLMA SUÇU

Özlem ÖĞÜTCÜ DELGEZENLİ

Yüksek Lisans Tezi
Kamu Hukuk Ana Bilim Dalı

Danışman
Prof. Dr. Oktay UYGUN

İstanbul - 2024

ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin kendi çalışmam olduğunu ve bu tezde yer alan bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde toplandığını ve sunulduğunu beyan ederim. Bu kuralların gerektirdiği şekilde materyal ve sonuçları tam olarak atıfta bulundum ve referans gösterdim. Tezde kullanılan materyallerin telif hakkı gerektirmesi halinde gerekli izinler alınmış olup, bu tez çalışması herhangi bir intihal içermemektedir.

Bu tezin daha önce başka bir kişi tarafından yazılmış ya da yayımlanmış hiçbir materyali ya da metnini gerekli bilgilendirmenin yapıldığı durumlar dışında hiçbir bölümünü bu üniversitede ya da başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Bu durumların aksi halinde ortaya çıkabilecek her türlü yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Özlem ÖĞÜTCÜ DELGEZENLİ

ÖZET

İŞ GÜVENLİĞİNE AYKIRILIKTAN KAYNAKLANAN TAKSİRLE ÖLÜME NEDEN OLMA SUÇU

İş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen suçlar, sanayinin gelişmesi ve modern teknoloji ile birlikte hızla artmaktadır. İş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen taksirle ölüme neden olma suçlarında yaşam hakkı ihlal edilmektedir. İş güvenliğine aykırılık sonucunda meydana gelen ölüm olaylarında soruşturmanın nasıl yapılacağı, delillerin nasıl toplanacağı, kusur ve cezai sorumluluğun hangi ilkeler üzerinden kime ait olacağı uygulamada problemleri alanlar oluşturmaktadır.

İş güvenliğine ilişkin önleyici tedbirlerin alınmaması, yaşam hakkının korunması açısından teknolojinin gerekli kıldığı araç ve gereçlerin kullanılmaması, iş güvenliği konusunda işçilerin ve işverenlerin yeterince eğitilmemesi, iş güvenliğine ilişkin işçilerde farkındalık oluşturulmaması ile iş güvenliğine ilişkin denetimlerin yetersizliği, iş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan taksirle ölüme neden olma suçunun temel nedenlerini oluşturmaktadır.

İş güvenliğinin sağlanması bakımından işverene, işveren vekiline veya iş güvenliği uzmanına yasa, yönetmelik ve sözleşmelerden yüklenen görev ve sorumluluk, işçilere zarar vermemek için görevin gerektirdiği teknik özelliklere göre belirlenen yükümlülükler uyulmasıdır. Objektif özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin sonucu bir veya birden fazla kişi öldüğünde, bu durum, ceza hukukunda iş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen taksirle öldürme suçunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimer: İş güvenliği, İş kazası, Önleyici ve koruyucu tedbirler, Taksirle ölüme neden olma, Bilirkişi raporu.

ABSTRACT

CRIMINAL NEGLIGENCE CAUSING DEATH DUE TO VIOLATION OF OCCUPATIONAL SAFETY REGULATIONS

As a result of breaking the rules of work safety, the crime of causing death by negligence is seen frequently and also one of the most important risks in business life with the development of the industry and modern technology. The crime of causing death by negligence violates the right to life which is the most fundamental right. When the deaths occurred as a result of breaking the rules of work safety, in practice, there are some problems in the investigation process such as the collection of evidences and the determination of fault and criminal liability.

The main reasons of the crime of causing death by negligence are the failure to take work safety related measures, the lack of technological tools and equipment, untrained employers and employee, insufficient control and the lack of awareness of work safety.

The employers, employer representatives and job security specialists have to pay attention to the objective duty of care because this responsibility arises from regulations and contracts. In the criminal law, when a person or more than one person dies as the result of failure to pay attention to objective duty of care, the crime of causing death by negligence occurs as a result of non-compliance with work safety.

Keywords: Occupational safety, Occupational accident, Preventive and protective measures, Criminal negligence causing death, Expert report.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANNAMESİ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

İŞ GÜVENLİĞİNİN ESASLARI

I. İŞ GÜVENLİĞİ KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ.....	4
A. Genel Olarak.....	4
B. İş Güvenliği Kavramı.....	4
C. İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi.....	5
D. İş Güvenliğinin Uluslararası Dayanakları	8
E. İş Güvenliğinin Ulusal Gelişimi ve Yasal Çerçevesi.....	9
II. İŞ GÜVENLİĞİNİN KAPSAMI VE ÖNEMİ	11
A. Genel Olarak.....	11
1. İş Güvenliği Mevzuatı	11
a. İş Güvenliğinin Kapsamı.....	12
(1) Teknik Kavramlar	12
(2) İş Kazası.....	12
(3) İş Yeri	13
(4) İşçi.....	14
(5) İşveren.....	14
(6) İşveren Vekili.....	14
B. İş Güvenliğinin Önemi.....	15

C. Değerlendirme ve Kanaatimiz	16
--------------------------------------	----

2. BÖLÜM

İŞ GÜVENLİĞİNE AYKIRILIK OLUŞTURAN HALLER VE İŞ KAZASININ TAKSİR İLE İLİŞKİSİ

I. İŞVEREN AÇISINDAN İŞ GÜVENLİĞİNE AYKIRILIK OLUŞTURAN HALLER	18
A. İşverenin İş Güvenliği Sağlama Yükümlülüğüne Aykırılığı	21
B. İşverenin İşçileri Bilgilendirme ve Eğitim Verme Yükümlülüğüne Aykırılığı	22
C. İşverenin Risk Değerlendirme Yükümlülüğüne Aykırılığı	25
D. İşverenin İşçilerin Sağlık Gözetimini Yapma Yükümlülüğüne Aykırılığı.....	27
E. İşverenin İş Güvenliğini Planlama ve Düzenleme Yapma Yükümlülüğüne Aykırılığı	27
F. İşverenin Uzman Görevlendirme Yükümlülüğüne Aykırılığı	29
G. İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulunun Oluşturulması ve Koordinasyonun Sağlanması Yükümlülüğüne Aykırılığı	30
H. İşverenin İş Güvenliği Tedbirlerinin Uygulanıp Uygulanmadığını Denetleme Yükümlülüğüne Aykırılığı	30
II. İŞÇİ AÇISINDAN İŞ GÜVENLİĞİNE AYKIRILIK OLUŞTURAN HALLER	31
A. İş Güvenliği Önlemlerine Uyuma Yükümlülüğüne Aykırılık	32
B. İşverene Tehlikeyi Bildirme Yükümlülüğüne Aykırılık.....	33
C. İşçinin İşveren veya İşveren Vekili İle İşbirliği Yapma Yükümlülüğüne Aykırılık	34
D. İşçinin Eğitimlere Katılma Yükümlülüğüne Aykırılık	34
III. İŞ KAZASI VE TAKSİR ARASINDAKİ İLİŞKİ	34
A. Genel Olarak.....	34
B. Taksirin Şartları	36
1. Fiilin Taksirle İşlenebilen Bir Suç Olması	36
2. Hareketin İradi Olması.....	36
3. Objektif Özen Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemiş Olması	38

4. Neticenin İstenmemiş Olması.....	40
5. Neticenin Öngörülebilir Olması.....	41
6. Hareketle İle Netice Arasında İlliyet Bağının Bulunması	43
a. Genel Olarak.....	43
b. Üçüncü Kişinin ve Mağdurun Hareketlerinin İlliyet Bağına Etkisi.....	45

3. BÖLÜM

İŞ YERİNDE KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLERİN ALINMAMASI NEDENİYLE MEYDANA GELEN ÖLÜM SUÇLARININ NİTELİKLERİ, UNSURLARI VE KAPSAMLARI

I. GENEL OLARAK.....	47
II. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ YARAR	48
III. SUÇUN UNSURLARI	48
A. Maddi Unsur	48
1. Fail	48
a. Failin İş Güvenliği Uzmanı Olması Halinde Cezai Sorumluluğuna İlişkin Ölçütler.....	49
b. Failin Şirket Sahibi veya İşveren Yetkilisi Olması Halinde Cezai Sorumluluğuna İlişkin Ölçütler	50
2. Mağdur.....	52
3. Suçun Konusu	52
4. Eylem	52
a. Hareket	52
b. Netice	53
c. Nedensellik Bağı	54
(1) Genel Olarak	54
(2) Nedensellik Bağının Tespiti.....	55
(3) Üçüncü Şahsın ve Mağdurun Hareketi	56

5. Suçun Nitelikli Halleri	57
a. Birden Fazla Kişinin Ölmesi	57
b. Bir Kişinin Ölümüyle Beraber Bir veya Birden Fazla Kişinin Yaralanması	58
c. Ölüm Sonucuna Bilinçli Taksirle Sebep Olunması.....	58
d. Şahsi Cezasızlık Sebebinin Taksirli Sorumluluğa Etkisi	58
B. Manevi Unsur	59
1. Genel Olarak	59
2. Kusurun Tespiti.....	60
3. Kusurun Yüklenebileceği Fail veya Faillerin Tespiti	61
4. Basit Taksirle İş Güvenliğine Aykırılık Sonucu Ölüm.....	61
5. Bilinçli Taksirle İş Güvenliğine Aykırılık Sonucu Ölüm	62
6. Olası Kastla İş Güvenliğine Aykırılık Sonucu Ölüm	63
C. Hukuka Aykırılık	65
IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ	66
A. Teşebbüs	66
B. İştirak	66
C. İçtima	66
V. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMAYA İLİŞKİN KURALLAR	67
A. Görev ve Yetki.....	67
B. Yaptırım	67
C. Zamanaşımı.....	68
D. Soruşturma Yöntemi.....	68
E. İş Güvenliğine Aykırılığa İlişkin Bilirkişi Raporlarının Hukuki Niteliği ve Bağlayıcılığı	69
1. Bilirkişi Raporunun Hukuki Niteliği	69
a. Genel Olarak.....	69

b. Delil Olarak Bilirkişi Raporunun Niteliği.....	70
c. Bilirkişi Raporunda Kusur Atfedilmesine İlişkin İlkeler	70
d. Bilirkişi Raporunda Kusurlandırma ve İlliyet Bağı	71
e. Bilirkişi Raporunda Asli ve Tali Kusur.....	72
2. Bilirkişi Raporunun Bağlayıcılığı	72
a. Genel Olarak.....	72
b. Bilirkişi Raporunda Hukuki ve Teknik İnceleme	72
c. Bilirkişi Raporuna İtiraz.....	74
SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	82

KISALTMALAR

AIHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Akt.	: Aktaran
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CHD	: Ceza Hukuku Dergisi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev:	: Çeviren
E.	: Esas
ET	: Erişim Tarihi
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İSGK	: İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
K.	: Karar
kn.	: Kenar no
md.	: Madde
MÜHFD	: Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
No	: Numara
Prg	: Paragraf
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
Y	: Yıl
Yarg	: Yargıtay
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

İş kazaları sanayinin gelişmesi ve modern teknoloji ile birlikte hızla artmıştır. Teknolojinin gelişmesi, risk oluşturan faaliyetlerin alanını geliştirmektedir. İş güvenliği, iş ve çalışma hayatının en önemli konularından biridir. İş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen taksirle ölüme neden olma suçlarında hem insanlar ölmekte hem de yetişmiş insanlar kaybedildiği için büyük maddi ve manevi kayıplar oluşmaktadır. İş güvenliğine aykırılık sonucunda meydana gelen ölüm olaylarında soruşturmanın nasıl yapılacağı, delillerin nasıl toplanacağı, kusur ve cezai sorumluluğun hangi ilkeler üzerinden kime ait olacağı konusu uygulamada problemli alanlar oluşturmaktadır. Tez konumuz ile bağlantılı bir şekilde öncelikle iş güvenliği kavramı genel olarak incelenmiştir.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Ağırlık merkezini iş yerinde insan yaşamını koruyucu ve/veya önleyici tedbirlerin alınmaması nedeniyle meydana gelen ölüm suçlarının en yaygın olanı şeklinde ortaya çıkan iş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen taksirle ölüme neden olma suçunun unsurlarını ve işleyiş şekillerini incelediğimiz üçüncü bölüm oluşturacaktır.

İlk bölümde iş güvenliği kavramı ile iş güvenliği kavramının tarihsel gelişimi irdelenerek iş güvenliğinin kapsamı ve önemi incelenmiştir. Bu bölümde iş kazalarının kapsamı, oranı ve iş güvenliğine aykırılığın nedenlerini özellikle işverenin önleyici tedbirler konusundaki çeşitli disiplinlerce belirlenen yasal yükümlülüklerini ifade ettik. İşveren, çalışanların iş yerinde veya iş yeri dışında olsa bile işle ilgili olarak yapılan faaliyetlerde iş güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede; teknolojinin güvenli bir şekilde kullanılması, mesleki tehlikelerin önlenmesi, iş yerinde çalışan her seviyedeki işçiye iş ve görev tanımı ile ilgili olarak farkındalık oluşturacak bilgilerin verilmesi, çalışma koşullarına ilişkin can ile mal güvenliği için gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, yapılan işteki risk faktörleri veya dıştan gelebilecek riskler öngörülerek gerekli önlemlerin revize edilmesi, mevcut durumun işçilerin beden ve ruh sağlıklarını korumaya yönelik çalışmalar yapmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, işveren açısından iş güvenliğine aykırılığın ceza hukuku açısından sonuçları belirtilmiş olup işverenin, işin alt taşerona devri veya iş yeri dışındaki uzman kişi ya da kuruluşlardan hizmet alınması halinde, işverenin cezai sorumluluğunun ortadan kalkmayacağı ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir.

Tezimizin ikinci bölümünde; iş güvenliğine aykırılık oluşturan haller hem işveren hem de işçi açısından ayrı ayrı incelenerek kusur izafe edilecek durumlar ifade edilmiştir. Özellikle işverenin iş güvenliği için gerekli önleyici ve koruyucu her türlü tedbiri alma, risk değerlendirmesi yapma, sağlık gözetimi yapma, denetleme, bilgilendirme, eğitim verme, iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurma, iş sağlığı ve güvenliğinin koordinasyonunu planlama ve sağlama gibi yükümlülükleri iş güvenliği açısından detaylandırılmıştır. Ayrıca iş kazası ve taksir arasındaki ilişki irdelenerek iş güvenliği kapsamında taksirin şartları olan, taksirle işlenebilen bir suç olması, hareketin iradi olması, objektif özen yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olması, neticenin istenmemiş olması, neticenin öngörülebilir olması ve hareketle ile netice arasında illiyet bağının bulunması ayrı ayrı incelenmiştir.

Tezimizin üçüncü ve en önemli bölümünde; insan yaşamının önemi açısından iş güvenliği için gerekli önleyici ve koruyucu önlemlerin alınmaması hallerinin ceza hukukundaki olası yansımalarını inceledik. Taksirle öldürmeye neden olma suçunun iş güvenliğine aykırılık sonucu gerçekleşen şekli tüm unsurları ile özel olarak detaylı bir biçimde incelenmiştir. İş güvenliğine aykırılıktan kaynaklanan taksirle ölüme sebebiyet verme suçunda, fail ölüm sonucunun gerçekleşmesini istememekte; ancak yasa ve sözleşmelerden kaynaklanan göstermesi gereken objektif özeni göstermediği için ölüm neticesi meydana gelmektedir. Üçüncü bölümün ilk kısmında genel olarak taksirle ölüme neden olma suçu, suçla korunan hukuki yarar ile suçun unsurları ayrıntılı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır. Suçun özel görünüş halleri olan teşebbüs, iştirak ve içtima konuları Yargıtay kararları ışığında incelenmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümün son kısmında ise soruşturma ve kovuşturmayla ilişkin kurallar üzerinden soruşturmanın nasıl yapılacağı, delillerin nasıl toplanması gerektiği, görevli mahkemenin nasıl belirlendiği, doktrindeki tartışmalar ve Yargıtay kararları ışığında ifade edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca iş yeri güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen taksirle ölüme neden olma suçlarında en çok tartışılan ispata ilişkin bir değerlendirme aracı olan bilirkişi raporunun niteliği ve bağlayıcılığı konusunu tüm yönleriyle ayrıntılı bir şekilde açıklayıp, bilirkişi raporlarına ilişkin sorunlu alanları, doktrindeki görüşler ışığında değerlendirerek, maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için şüpheleri ortadan kaldıracı olacak çözümlere ilişkin kanaatlerimizi belirttik. Bu bölümde bilirkişi raporunun kim veya kimler tarafından hangi ilkeler üzerinden düzenlenmesi gerektiğine ilişkin görüşlerimizi belirttik. Ayrıca bilirkişi

raporunun bilimsel ve teknik bir inceleme olduğu, raporun düzenlenmesinde sadece gerçek kişilere kusur yüklenebileceği, işverenin özel hukuk tüzel kişisi olması halinde şirket sahibi, işveren yetkilisi, şantiye şefi ve iş güvenliği uzmanlarının cezai sorumluluğu incelenmiştir. Ayrıca bilirkişi raporunun olayı aydınlatmaması halinde tarafların bilirkişi raporuna ilişkin itirazını hangi gerekçelerle ve hangi usullerle yapabileceği konusunu Yargıtay kararları ışığında inceledik.

1. BÖLÜM

İŞ GÜVENLİĞİNİN ESASLARI

I. İŞ GÜVENLİĞİ KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

A. Genel Olarak

İş güvenliği, çalışanın iş yerinde kullanılan teknik araç ve gerecin yapısı ve işleyişi ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek, çalışanın sağlığına ve yaşamına yönelik teknik özelliğe sahip riskler karşısında korunmasını ifade eder¹. İş sağlığı terimi ile güvenlik ile doğrudan ilişkili olarak sağlığı etkileyen fiziksel ve zihinsel unsurlar ifade edilmektedir².

İşçi sağlığı, işçilerin fizyolojik ve psikolojik olarak korunması, çalışma koşullarının işçilerin sağlığını bozmaması ve olası zararlı sonuçların engellenmesi ile işe ve işçiye uygun çalışma koşullarının sağlanması³ şeklinde tanımlanmıştır. İş sağlığı tanımında iş güvenliği de yer almaktadır.

B. İş Güvenliği Kavramı

İş güvenliği; işçilerin maddi ve manevi olarak korunması amacıyla, yapılan iş kapsamında işçilerin eğitim, gözetim ve denetim yoluyla korunmasıdır⁴. İş güvenliğini sağlama konsepti ışığında, risk ve tehlike oluşturma ihtimali olan tüm olasılıkların göz önünde tutularak önleyici ve koruyucu tüm tedbirlerin alınması gerekir⁵.

İş sağlığı ve güvenliği hukuku ise işçilerin sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmasının sağlanması amacıyla getirilen hukuki düzenlemeler ile iş kazası ve meslek

¹ Sarper Süzek, **İş Hukuku**, 18. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 853.

² https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377299/lang--tr/index.htm (ET:22.03.2023).

³ Bedri Işıl, “Teknolojik Gelişmeler Açısından İş Sağlığı ve Güvenliği”, **İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu**, Ankara, 1989, s. 514.

⁴ Namık Kemal Özdemir, “4857 sayılı İş Yasası İş Sağlığı ve Güvenliği Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **İstanbul Barosu Çalışma Hukuku Komisyonu**, İş Sağlığı ve Güvenliği, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004, s. 22.

⁵ Özdemir, s. 21.

hastalığının tanımı ve koşullarını içeren hukuki statüleri ve etkilerine ilişkin kuralları düzenleyen bir hukuk dalıdır⁶.

C. İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi

İş kazalarının tarihi çok eskiye dayanmakta olup Heredot işçilerin süreklilik ve verimlilik açısından çok iyi beslenmeleri ve korunmaları gerektiğini belirtmiştir. M.Ö 200. yılında Babil İmparatorluğu'nun kurucusu Hammurabi yaptığı kanunlarla özellikle inşaat işlerinde yaşanan kazalardan işvereni sorumlu tutmuştur⁷.

Meslek hastalıklarının iş güvenliği üzerindeki etkisi antik Yunan'da gündeme gelmiştir. Hipokrat (M.Ö 460-370) özellikle madenlere odaklanmış olup Romalı Pliny (M.S 23-77) kurşunun zehirli etkileri üzerinden, işçiler açısından ilk koruyucu deri maskelerini üretmiştir. M.S 2. yüzyılda, Yunanlı Doktor Galen kurşun zehirlenmelerinin patolojisini inceleme konusu yapmıştır. Rönesans (M.S 1500–1800) meslek hastalıklarının önlenmesine yönelik araştırmaların geliştiği bir dönemdir. İş güvenliğine ilişkin mevzuatın en önemli gelişimi, Percival Pott'un baca temizleyicilerinin kanser hastası olmaları nedeniyle yaptığı araştırmalar neticesinde İngiliz Parlamentosu'nun 1788'de Baca Temizleyicileri Yasası ve 1833 yılında İngiliz Fabrikaları Yasası'nın çıkarılmasıdır⁸.

Sanayi Devrimiyle hızlı sanayileşme sonucu işgücü ile birlikte makine kullanımı hem iş kazalarının oluşma riskini arttırmış hem de iş kazalarını farklılaştırmıştır⁹. Önleyici ve koruyucu tedbirlerin gelişmesinde sanayi devrimi çok önemli bir işleve sahiptir¹⁰. Sanayi Devrimi iş ve çalışma koşulları açısından devrim niteliğinde yenilikleri getirmiştir. Teknoloji ve makineleşme sonucu iş hayatında artan ve çeşitlenen tehlike ve risklerin

⁶ Öner Eyrenci/Savaş Taşkent/ Devrim Ulucan, **Bireysel İş Hukuku**, 9. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 347.

⁷ İlknur Kılış, **İş Sağlığı ve Güvenliği**, 3. Baskı, Dora Yayınları, Bursa, 2018, s. 30.

⁸ Şerif Çetindağ, "İş Sağlığı ve Güvenliği'nin Tarihsel Gelişimi ve Mevzuattaki Güncel Durum", **Toprak İşveren Dergisi**, C. 86, 2010, s. 26-28, <http://dosya.toprakisveren.org.tr/makale/2010-86-serifcetindag.pdf>, (ET: 12.04.2023).

⁹ Mehmet Zülfi Camkurt, "Çalışanların Kişisel Özelliklerinin İş Kazalarının Meydana Gelmesi Üzerindeki Etkisi", **TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, S. 1-2, 2013, s. 70 vd.

¹⁰ Kadir Arıcı, **İş Sağlığı ve Güvenliği Dersleri**, Tes-İş Yayınları, Ankara, 1999, s. 49.

önlenmesi ile işçilerin korunması kavramları tüm kesimler tarafından hassasiyetle incelenerek geliştirilmiştir¹¹.

Önleyici ve koruyucu tedbirler konusunda ilk yasal gelişmeler İngiltere’de yaşanmıştır. 1802 yılında yürürlüğe giren Çırakların Sağlığı ve Morali Kanunu (Health and Morals of Apprentices Act) ile çocukların ağır koşullar altında çalıştırılması engellenmek istenmiş, 1833 yılında kabul edilen Fabrikalar Kanunu (Factory Act) ile çocukların ağır koşullar altında çalıştırılmaları, on sekiz yaş altındaki çocukların ise gece döneminde istihdam edilmeleri yasaklanarak denetim altına alınmıştır. 1842 yılında ise kadınların madenlerde çalıştırılmasına yasak getirilmiş; 1844 yılında fabrikalarda iş yeri hekimi çalışma zorunluluğu öngörülmüştür¹².

Birleşik Krallıkta iş sağlığı ve güvenliği düzenlemesi 19. yüzyılın başlarına dayanan uzun bir tarihe sahiptir. 1960’ların sonlarında, iş yerindeki kazaların sayısı düşmediği için bu kanunların birçoğunun büyük ölçüde etkisiz olduğu anlaşılmıştır. İngiltere’nin sağlık ve güvenlikle ilgili yasal çerçevesinin özü, 1974 tarihli Sağlık ve Güvenlik Yasası (2008 daha önemli değişikliklerle birlikte) ile oluşmuştur. Bu kanun, işverenler ile işçilerin hak ve yükümlülükleri ile çalışma hayatının işleyişini düzenlemek suretiyle, kamusal bir yapı oluşturmuştur. Kanunun ana hükümleri uyarınca, işverenlerin, çalışanlarının taahhütlerinden etkilenebilecek, sonuç olarak risklere maruz kalabilecek diğer kişilerin sağlığı ve güvenliği ile ilgili yasal sorumlulukları belirlenmiştir. İşverenlere iş yeri risklerini değerlendirme, kaçınma ve azaltma konusunda geniş yükümlülükler yüklemiş olup işverene risk değerlendirmesi yapma zorunluluğu getirilmiştir. Devletin bilgilendirme ve denetleme görevi vardır. Onaylanmış uygulama kodlarına uymamanın yaptırımı bulunmaktadır ve riskleri yaratan bunu yönetmelidir prensibi ile hareket edilmektedir¹³. Yaralanma, kazalar, ölümler, meslek hastalıkları, tehlikeli olaylar ve yangınlar gibi işyeri olayları, Birleşik Krallık’ta bir dizi yasal ve düzenleyici mekanizmaları devreye sokmuştur. 1974 İşyerinde Sağlık ve Güvenlik Yasası kapsamında uygulanan 1 Ekim 2013 tarihinde yürürlüğe giren Yaralanmaların, Hastalıkların ve Tehlikeli Durumların Raporlanması Yönetmeliği ilgili uygulayıcı makamların aşağıdaki konularda bilgilendirilmesini ve

¹¹ Gülsüm Korkut/Alim Tetik, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler ve Temel Sorunlar”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C:18, S: 3, 2013, s. 457.

¹² Kılış, s. 31.

¹³ Jain Aditya/Leka Stavroula, “OSH system at national level- United Kingdom” https://oshwiki.ei/wiki/OSH_system_at_national_level_-_United_Kingdom (ET: 22.03.2020).

kayıtların tutulmasını gerektirir¹⁴. İngiltere’de yaşanan gelişmelerden etkilenen birçok ülke aynı doğrultuda düzenlemeler yapmıştır¹⁵.

Almanya’da ise, iş güvenliği ve sağlığı sistemi 100 yılı aşkın bir süredir bulunmakta olup mevcut kanunlar AB hükümleri çerçevesinde şekillenmiştir. Ancak bu hükümler yalnızca asgari uyum kriterleri sağladığından, ortaya çıkan mevzuat ulusal geleneklere yeterli alan bırakmıştır. Alman iş sağlığı ve güvenliği sisteminin güçlü yönleri bulunmaktadır. ILO ülkelere genel İSG durumunun değerlendirilmesini ve ardından mevcut araçların ve en acil ihtiyaçların belirlenmesini tavsiye etmiştir¹⁶. Almanya 1996 yılında *İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu*’nu kabul etmiştir¹⁷. Amerika Birleşik Devletlerinde, 1970 yılında *Occupational Safety And Health Act* adıyla ilk bağımsız İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu yürürlüğe konulmuştur¹⁸. İşverenlerin işçileri olası tehlike ve risklere karşı koruyan önlemler alması şarttır. *Occupational Safety And Health Act* ayrıca, işverenlerin sadece maskeler, eldivenler, kulak tıkaçları veya diğer kişisel koruyucu ekipmanlara güvenmek yerine iş ve çalışma koşullarının çağdaş standartlara uygun olması gerektiğini şart koşmaktadır. Daha güvenli kimyasallara geçmek, zararlı dumanları hapsedecek kapalı süreçler veya havayı temizlemek için havalandırma sistemlerini kullanmak, risklerden kurtulmanın veya en aza indirmenin etkili yollarının örnekleridir.

¹⁴ Madenler, bahşişler ve taş ocakları dâhil bazı işyerleri için belirli bir kişi RIDDOR’da 'sorumlu kişi' olarak belirtilir. Yönetmelik kapsamında vukuu bulan olayın işle ilgili olması aranmaktadır. 'İşle ilgili' ifadesinden anlaşılması gereken ise sadece iş tesislerinde meydana gelen bir olay olduğu anlamına gelmez. İş faaliyetinin kendisi kazaya katkıda bulunması gerekmektedir. İşin gerçekleştirilme şekli, iş için kullanılan herhangi bir makine, tesis, madde veya donanım veya kazanın meydana geldiği yerin tesisin durumu ilgili olayı işle ilgili olarak değerlendirilmesini sağlar. Yönetmelik kapsamında bahsi geçen ölüm veya ciddi yaralanma, hastalık veya tehlikeli olay ile olay anında var olan çalışma faaliyeti veya çevre arasında bir 'bağlantı noktası' veya olası bir bağlantı olmalıdır. Yaralanma veya tehlikeli olayın raporlanabilir olması için işle ilgili faaliyetlerden 'kaynaklanması veya bunlarla bağlantılı' olması gerekir. Bildirilebilir olaylar olarak; işle ilgili ölümler, bir işçiye şiddet dâhil, işle ilgili bir kazadan kaynaklanan, işçi olsun veya olmasın, tüm ölümler için bildirim gereklidir. Biyolojik bir etkene mesleki olarak maruz kalmanın sonucu olan olay sonucu gerçekleşen ölümler işle ilgili ölümler olarak adlandırılır. Tehlikeli olaylar RIDDOR, 2. kısmında bahsi geçen 'tehlikeli olaylar' arasında kaldırma donanımının çökmesi veya devrilmesi, iskele veya yapısal çökmeler; üstten geçen elektrik hatları ile sözleşme yapan tesis veya donanım; işin 24 saatten fazla durdurulmasına neden olan patlamalar veya yangınlar ve yaralanmaya neden olabilecek herhangi bir maddenin kasıtsız salınması veya kaçması gibi olaylar gösterilebilir. https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2013/1471/pdfs/ukxi_20131471_en.pdf (ET: 12.02.2023).

¹⁵ Dilek Baybora, **İş Sağlığı ve Güvenliğine Genel Bakış, İş Sağlığı ve Güvenliğine Genel Bakış**, (Ed. Dilek Baybora,), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2012, s. 5.

¹⁶ “Country Profile of Occupational Health System in Germany”, http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/178957/OSH-Profile-Germany.pdf (ET: 22.03.2023).

¹⁷ Murat Şen, “İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Dayanakları”, **Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2015, s.124. <http://www.muratsen.org/wp-content/uploads/i%C5%9Fsa%C4%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-ve-g%C3%BCv-kav-tarihsel-geli%C5%9Fimi-ve-dayanaklar%C4%B1.pdf> (ET: 15.04.2023).

¹⁸ Şen, s. 124.

Amerika Birleşik Devletleri Çalışma Bakanlığı, güvenlik standartları ve düzenlemeleri, teftişler ve güvenlik eğitimi sağlayarak işle ilgili hastalıkları, yaralanmaları ve ölümleri önlemekle görevli Mesleki Güvenlik ve Sağlık İdaresini kurmuştur. İşyeri kazalarını en aza indirmek amacıyla, güvenlik ihlalleri, ihlal eden kişiye binlerce dolara mal olabilen para cezaları ile cezalandırılır¹⁹.

Kore’de 2019 yılında yapılan değişiklikle iş yerleri için kurum ve şirket temsilcilerinin sorumluluklarını artıran bir yenilenme sağlanmıştır. Bu şekilde işverenlerin sorumluluğunun artması ve işverenlerin eylemleri ve eylemsizliği nedeniyle zarar gördüğü düşünülen çalışanların seçeneklerin artırılması amaçlanmıştır. Sağlık ve güvenlik planı sunulmaması ve hazırlanmaması halinde işveren ağır parasal cezalar ile karşı karşıya kalacaktır. Korunan çalışanların kapsamı genişletilmiş ve Kore çalışma standartları, kanuna tabi olmayan çalışanları da kapsar hale getirilmiştir. İhlaller halinde ise idari ve adli cezalar oldukça ağırlaştırılmıştır²⁰.

D. İş Güvenliğinin Uluslararası Dayanakları

Ulusal düzeyde düzenlemelerin yanı sıra uluslararası kuruluşların çalışmaları da önemli rol oynamıştır. 1919 yılında kurulan Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization), 1946 yılında kurulan Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) ve Avrupa Komisyonu İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı (European Agency for Safety and Health at Work- OSHA) iş sağlığı ve güvenliğinin gelişiminde önemli bir yere sahiptir²¹.

İşyerlerine sağlık hizmeti götürülmesi ve güvenlik teşkilatları kurulması düşüncesi, Sanayi Devrimi ile XIX. yüzyılda ortaya atılmıştır. Sanayinin gelişmesiyle oluşan sağlıksız çalışma ortamı işçilerin sağlığını bozmuş ve bunun için önlemler alınması ihtiyacı duyulmuştur. Ancak, işyerlerinde sağlık önlemlerinin alınmasına 20. yüzyılın başlarında ve sürekli iş hekimi bulundurulmasına ise ilk defa 1920 yıllarında İngiltere’de başlanmıştır.

Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO); 1919 tarihli 5 sayılı Tavsiye Kararı ile “ işçinin sağlık ve güvenliğini korumak için ülkelerin örgüt kurmaları”, 1923 tarihli 20 sayılı

¹⁹ <https://www.osha.gov/sites/default/files/publications/osha2254.pdf> (ET: 12.05.2023).

²⁰ Sean Hayes, <https://www.thekoreanlawblog.com/2019/04/koreas-occupational-safety-and-health-act.html> (ET: 22.03.2023).

²¹ Haluk Hadi Sümer, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 14.

Tavsiye Kararı ile “ iş güvenliği hizmetlerini denetlemek için geliştirilecek sistemin genel ilkeleri”, 1926 tarihli 28 sayılı Tavsiye Kararı ile “ denetim hizmetini yürütecek örgütün rapor hazırlama yöntemleri, yetki ve sorumlulukları”, 1947 tarihli 81 sayılı Sanayi ve Ticarete İş Teftişi Hakkında Anlaşma ile “çalışma hayatının denetlenmesi”, konularına kurallar getirmiştir. İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda ülkemizin onayladığı ILO sözleşmeleri, 1935 tarihli ve 45 sayılı “Kadınların Maden Ocaklarında Yer altı İşlerinde Çalıştırılmaması Sözleşmesi (21.04.1938)”, 1960 tarihli ve 115 sayılı “Radyasyondan Korunma Sözleşmesi (15.01.1968)”, 1965 tarihli ve 123 sayılı “Yer altı İşlerinde Çalışanların Asgari Yaş Sözleşmesi (08.12.1992)”, 1981 tarihli ve 155 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme (7.1.2004)”, 2006 tarihli ve 187 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi (08.10.2013)”, 1995 tarihli ve 176 sayılı “Maden İş yerlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi” (09.02.2015) dir²².

E. İş Güvenliğinin Ulusal Gelişimi ve Yasal Çerçevesi

İş güvenliği ile ilgili düzenlemeler yeni olmayıp Cumhuriyet öncesine dayanmaktadır. İlk mevzuat, çalışanların en yoğun olduğu ve tehlike oluşturan madencilik alanında Dilaver Paşa Nizamnamesi olarak bilinmektedir. Cumhuriyet sonrası dönemde 394 sayılı Hafta Tatili Kanunu, 3008 sayılı İş Kanunu, 1475 sayılı İş Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu ve son olarak da 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda işyerinde önleyici ve koruyucu düzenlemelere yer verilmiştir²³.

Türk çalışma hayatı açısından önemli düzenlemelerden biri de Mecelle’dir. Mecelle bir komisyon tarafından İslam Hukukuna ilişkin kurallar kodifiye edilerek hazırlanmıştır ve Türkiye’nin ilk Medeni Kanunu olma özelliğine sahiptir. Mecelle 1876 yılında tamamlanmış olup iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili hükümler bulunmaktadır²⁴.

1924 Anayasası ile iş ve çalışma hayatının kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Ayrıca 1924 yılında 394 sayılı Hafta Tatili Kanunu yürürlüğe girmiştir. 1926 tarih 818 sayılı Borçlar Kanunu’nda, genel olarak iş kazalarının önlenmesine yönelik işverenin önleyici ve koruyucu tedbirlere ilişkin yükümlülükleri belirlenmiştir²⁵. 1936 tarih ve 3008 sayılı İş Kanunu ise çağdaş düzeyde işçinin korunması, eğitilmesi, iş yerinde önleyici ve

²² Faruk Andaç, **Sosyal Güvenlik Hukuku ve İlgili Kuruluşlar**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 38.

²³ Korkut/Tetik, s. 460.

²⁴ Arıcı, s. 46.

²⁵ Sümer, s. 17.

koruyucu önlemlerin alınması gibi iş güvenliği kapsamındaki konular ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir²⁶.

1945 yılında Çalışma Bakanlığı kurulmuş, Bakanlık içerisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Daire Başkanlığı'na yer verilmiş ve iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin temel görevler bu daire başkanlığında toplanmıştır²⁷.

1961 Anayasası, çalışma hayatı bakımından önemli bir düzenlemedir. Sosyal devlet ilkesinin ilk kez yer aldığı 1961 Anayasa'sının Sosyal ve İktisadi Haklar ile Ödevler bölümünde çalışma hayatına ilişkin temel haklar düzenlenmiş ve güvence altına alınmıştır. 1967 yılında, 3008 sayılı İş Kanunu yerine 931 sayılı İş Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanunun Anayasa Mahkemesi tarafından şekil yönünden iptali üzerine, 1971 yılında 1475 sayılı İş Kanunu kabul edilmiştir²⁸.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 83. maddesinde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmamış olması halinde işçinin çalışmaktan kaçınma hakkı düzenlenmiştir. Ancak hâlihazırda bu düzenleme yürürlükten kaldırılmış ve yerini İSG'nin 13. maddesinde yer alan hükme bırakmıştır²⁹. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kabul edilinceye kadar iş sağlığı ve güvenliği 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında düzenlenmekte olup 2012 yılında ise 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kabul edilmiş ve yürürlüğe konulmuştur.

²⁶ Kılış, s.48.

²⁷ Sümer , s. 17.

²⁸ Sümer , s. 18.

²⁹ Asiye Şahin Emir, **İşyerinde Tehlike Halinde Alınması Gereken Önlemlerin Hukuki Çerçevesi**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015, s. 149-150.

II. İŞ GÜVENLİĞİNİN KAPSAMI VE ÖNEMİ

A. Genel Olarak

İş yerlerinde güvenliğin sağlanması bir zorunluluktur³⁰. İşverenin işçiyi koruma yükümlülüğünün tanımı yapılırken yükümlülüğün kapsamı ve içeriği kesin olarak belirlenmemiştir. Yapılan iş kapsamındaki riskler ve tehlikeler, teknoloji ile birlikte çeşitlenerek artmaktadır³¹.

İş güvenliğinin amacı özellikle işçilerin iş kazaları karşısında ruhsal ve fiziksel olarak korunmasıdır. İş güvenliği, geniş açıdan bakıldığında kamusal menfaatleri de korumayı hedefler. Zira bir çalışanın geçirdiği kaza veya yakalandığı hastalık öncelikle onu, ardından ailesini ve giderek tüm toplumu etkiler³².

1. İş Güvenliği Mevzuatı

İşçinin korunma yükümlülüğünün özel hukuk kaynağı TBK'nın 417. maddesidir. İşverenin işçiyi koruma yükümlülüğü, iş kazalarını önleme yükümlülüğü ile ilişkilidir³³. İşçinin korunma yükümlülüğü, işçinin fiilen çalışmasıyla başlamakta olup çalıştığı süre boyunca devam eder. Ancak, işçinin şahsiyetini korumak, işçiye hak ettiği saygı göstermek ve işçinin çalıştığına dair belge temini şeklindeki yükümlülükler iş sözleşmesi sona erdikten sonra da devam etmektedir³⁴.

6331 sayılı Kanunda; işveren adına hareket eden, işin ve iş yerinin yönetiminde görev alan işveren vekilleri, bu Kanunun uygulanması bakımından işveren sayılmaktadır. Dolayısıyla almakla yükümlü olduğu iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almayan işveren vekilleri meydana gelen iş kazalarından kusurları oranında hem hukuki hem de cezai

³⁰ Süzek, **İş Hukuku**, s.853; Cevdet İlhan Günay, **İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2010, s. 428.

³¹ Ünal Narmanlıoğlu, **İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I**, Yeni Mevzuata Göre Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2015, s. 320-321; Gaye Burcu Seratlı, **İş Kazasından Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatı**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2003, s. 25.

³² Kılış, s.8.

³³ Asiye Şahin Emir, **İşyerinde Tehlike Halinde Alınması Gereken Önlemlerin Hukuki Çerçevesi**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015, s. 54-55.

³⁴ Seracettin Göktaş, **Türk İş Hukukunda İşçinin Çalışmaktan Kaçınma Hakkı**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2008, s. 210; Özgür Oğuz, **AB Direktifleri ve Türk İş Hukukunda İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşverenlerin Yükümlülükleri ve İşçilerin Hakları**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2011, s. 105.

yönden sorumludurlar³⁵. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alma görevi işverene değil işveren vekiline ait ise, cezai sorumluluk da işveren vekiline ait olur. Çünkü hukukumuzdaki “ceza sorumluluğunun kişiselliği ilkesi”, cezai sorumluluğun doğrudan “önlem almakta ihmali görülen” “işveren vekiline” ait olmasını gerektirmektedir. İşyerinin bir bölümünü alan alt işverenin işçilerinin geçireceği ölümlü iş kazasından, asıl işveren değil, alt işveren sorumludur. Gerçi 4857 sayılı İş Kanunu’nun 2. maddesi, asıl işverenin alt işverenle birlikte sorumluluğunu öngörmektedir. Ama bu sorumluluk cezai değil hukuki sorumluluktur. Ceza sorumluluğunun kişiselliği ilkesi cezai sorumluluğun doğrudan “önlem almakta ihmali görülen” işveren vekiline veya alt işverene ait olması gerektiği sonucunu doğurmaktadır³⁶.

İşveren veya işveren vekilinin, teknolojik cihazların temini, işin yerine getirilmesinde kullanılması, işçilerin eğitilmesi, önleyici ve/veya koruyucu tedbirlerin alınması ile periyodik olarak denetimi gibi güvenli bir çalışma ortamı sağlama yükümlülükleri bulunmaktadır.

a. İş Güvenliğinin Kapsamı

(1) Teknik Kavramlar

İş güvenliğinin esası, bilimsel olarak belirlenen evrensel standartlara uygun çalışmaktır. İşçinin ve işverenin belli faaliyetlerde bulunurken kendilerinin ve başkalarının ruh ve beden sağlığını koruyucu ve önleyici tedbirler alması ile kanun, yönetmelik ve sözleşmeye uyması iş güvenliği kavramını ortaya çıkarmaktadır. İş güvenliğine aykırılık kavramının esaslarını belirlemek için bazı teknik kavramları tanımlamaya çalışacağız.

(2) İş Kazası

İş kazası, iş yerinde ya da iş tanımı kapsamında işin devamı niteliğindeki faaliyetler nedeniyle oluşan, ruh ve beden sağlığına zarar veren olaydır³⁷. İş kazası; işverenin yönetimi kapsamında yaptığı iş ile ilgili olarak hayatın olağan akışına uygun biçimde

³⁵ Lütfi İncirlioğlu, **İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşçi ve İşverenin Hukuki ve Cezai Sorumlulukları**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 108.

³⁶ Fevzi Demir, **En Son Yargıtay Kararları Işığında İş Hukuku ve Uygulaması**, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2013, s. 194.

³⁷ 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Tanımlar başlıklı 3. Maddesi.

işçinin bedensel ve ruhsal açıdan zarara uğramasına neden olan olaydır³⁸. Aynı doğrultuda olmak üzere iş kazası, çalışma süresi içerisinde ve işyeri ile ilgili herhangi bir işin yürütülmesi sırasında, işçilerin vücutlarının herhangi bir kısmında meydana gelen yaralanma yahut ölümlerine sebep olan kazalardır³⁹.

İş yeri kazalarının çoğu önlenabilir olup genellikle bir tür ihmal veya kusurlu eylemden kaynaklanır. İş kazası, yapılan işin kapsamı içerisinde işte neden olunan veya meydana gelen her türlü ölüm, yaralanma veya hastalığı içerir. İş yeri kazaları kamyon kazası, iskele çökmesi, merdiven kazası, patlama veya kusurlu mekanik ekipman gibi belirli bir faaliyet veya kazanın sonucu olarak da meydana gelebilir. Bu tür iş yeri kazalarının bir sonucu olarak ortaya çıkan kişisel yaralanma veya ölüm yıkıcı olabilir, yaralı işçiyi zor bir ağırlı iyileşme, iş kaybı, gelir kaybı ve bazen de yaşamı değiştiren koşullar ile karşı karşıya bırakır⁴⁰.

Aklın ve bilimin ışığında kurulmuş bir denetim sistemi bulunmamakta olup denetim eksikliği sonucu iş güvenliğine aykırılık nedeniyle birçok iş kazası meydana gelmektedir⁴¹. İnşaat faaliyetleri, sanayi, tarım, ulaşım gibi birçok alanda meydana gelen iş kazaları sonucu her yıl birçok kişi ölmektedir. Bu durumda, iş güvenliğini sağlamayan kişi ya da kişiler ölüm olayından sorumlu olacaklardır⁴².

(3) İş Yeri

İşyerini, iş tanımı kapsamında doğrudan veya dolaylı olarak işverenin kontrolü altındaki işlerin gerçekleştiği yer olarak tanımlayabiliriz. Asıl iş yeri dışında iş yerine doğrudan veya dolaylı olarak bağlı yerler, eklentileri ve araçlar da iş yeri kapsamına girmektedir.

³⁸ Savaş Taşkent, “İş Kazası Kavramı”, C: II, **Prof. Dr. Nuri Çelik’e Armağan**, İstanbul, 2001, s. 1952.

³⁹ <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/MONOGRAPH/99774/119205/F-595449136/VNM99774.pdf> (ET:23.2.2023).

⁴⁰ <https://www.clarklawnj.com/practice-areas/workplace-accident-cases> (ET:23.2.2023).

⁴¹ Tankut Centel, “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Kapsamı”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, **MÜHFAD**, C:19, S:2, 2013, s. 83.

⁴² Seydi Kaymaz /Hasan Tahsin Gökcan, **5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 348.

(4) İşçi

Bir iş sözleşmesi kapsamında istihdam edilen gerçek kişiye işçi denir⁴³. İşçi kavramı kamu ve özel sektörde istihdam edilen herkesi kapsayan genişliktedir⁴⁴. Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan kişinin iş sözleşmesi türünün de önemi bulunmamaktadır. Belli ya da belirsiz, kısa süreli veya tam süreli iş sözleşmesi ile çalışan kişiler işçi sayılırlar⁴⁵. Stajyerler, herhangi bir iş ilişkisi içinde bulunmayıp meslek eğitimi çerçevesinde iş yerinde çalışmaktadırlar⁴⁶. İşyerinde mal ve hizmet üretmeyen stajyerler de iş güvenliği ve sağlığı kapsamındadır.

(5) İşveren

İşveren, işçiyi bir sözleşme kapsamında çalıştıran, gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder⁴⁷. İşveren niteliğini kazanmak bir işçi istihdam etme ön koşuluna bağlıdır⁴⁸.

(6) İşveren Vekili

Günümüzde büyük ölçekli işletmelerde, işverenlerin tek başına tüm işletmeleri idare etmesi hem fiilen hem de hukuken zorluklar oluşturmaktadır. İşverenlerin kendilerine ait yetkileri vekilleri aracılığıyla kullanmaları bir ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle de işverenler, işletmenin, iş yerinin veya işin yönetimini, yetkili kıldıkları ve genellikle alanlarında yetişmiş deneyimli, uzman kişi veya kişilere bırakırlar⁴⁹.

İşverenin görevlendirmesi ile yetki kullanarak iş yerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere işveren vekili denir. İşveren vekilinin bu sıfatla işçilere karşı işlem ve yükümlülüklerinden doğrudan işveren sorumludur. 4857 sayılı İş Kanunu'nun da işverenin hak ve yükümlülükleri işveren vekilleri hakkında da uygulanır. İşveren vekilliği, işçilere tanınan hak ve yükümlülükleri ortadan kaldırmamaktadır⁵⁰. İşveren vekilleri, iş sözleşmesi kapsamında olup işveren vekilleri de işçilere tanınan hak ve yükümlülüklerle sahiptir. Ayrıca işveren vekilleri işvereni temsil etme yetkisine

⁴³ 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesi.

⁴⁴ Centel, s. 81.

⁴⁵ Erdem Özdemir, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, Vedat Kitapçılık, Ankara, 2014, s. 106.

⁴⁶ Centel, s. 82.

⁴⁷ 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 3. maddesi.

⁴⁸ Sümer, s. 61.

⁴⁹ İncirlioğlu, s. 73.

⁵⁰ 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesi.

sahiptirler⁵¹. İşveren vekili sıfatıyla idarede görev alan kişiler, bu görevi işveren adına yürütmektedirler. Bu itibarla işveren vekilleri koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmaması sonucu oluşan iş kazalarından sorumlu olacaklardır⁵².

B. İş Güvenliğinin Önemi

Türkiye’ de ölüm olaylarının en fazla olduğu alan iş güvenliğine aykırılık nedeniyle oluşan iş kazalarıdır. İş kazalarında iş güvenliğine ilişkin önleyici tedbirlerin alınmaması, teknolojinin gerekli kıldığı araç ve gereçlerin temin edilmemesi, iş güvenliği konusunda işçilerin yeterince eğitilmemesi, iş güvenliğine ilişkin işçilerde farkındalık oluşturulmaması ve iş güvenliğine ilişkin denetimlerin yetersizliği nedeniyle her yıl binlerce işçi ölmektedir.

İş kazasının en büyük mağdurları ölen işçiler ile aileleridir. İşçiler hayatlarını kaybetmekte olup aileleri ise maddi ve manevi olarak büyük kayıplar yaşamaktadırlar. Ayrıca iş kazası sonucunda işçi ölebileceği gibi yaralanabilmektedir. Bu durumda ise iş kaybı nedeniyle işçi ya iş bulamamakta ya da verimli çalışmamaktadır. Dolayısıyla iş kazası hem birey hem de toplum açısından büyük zararlara sebebiyet vermektedir⁵³.

İş güvenliği, geniş açıdan bakıldığında hem bireysel hem de toplumsal menfaatleri korumayı amaçlamaktadır. Çünkü bir çalışanın geçirdiği kaza, ailesini ve giderek tüm toplumu etkiler⁵⁴. İş kazasının yaşandığı kurumlar ekonomik yönden birçok kayba uğramaktadır⁵⁵. Diğer bir ifadeyle, iş güvenliğinin sağlanması ile işveren, maddi ve manevi tazminat davaları ile iş güvenliğine aykırılıktan kaynaklanan idari para cezaları ile uğraşmayacak olup maddi ve manevi kayıplar yaşamayacağı gibi işte üretimin ve verimliliğin artması ile rekabet gücünü önemli oranda artıracaktır.

Ceza hukukunda, iş güvenliğini sağlamaya yönelik önleyici tedbirler ve işverenin denetim görevi konusu çok önemlidir. İşveren veya vekili, iş yerinde gerekli önleyici ve koruyucu tedbirleri alıp denetler ve tehlike oluşturabilen tüm olası tehlikeleri ortadan kaldırır. İşveren iş yerindeki işçilere görev verirken, işçilerin; eğitim, fiziksel ve kişilik

⁵¹ Sümer, s. 74.

⁵² İncirlioğlu, s. 95.

⁵³ Gürbüz Yılmaz, “İş Kazalarının Nedenleri ve Maliyeti”, **Mühendis ve Makine Dergisi**, C: 50. S: 592, Mayıs 2009, s. 27-32.

⁵⁴ Kılış, s. 8.

⁵⁵ Baybora, s. 10.

yönünden işe uygunluğunu değerlendirmek zorundadır. Ayrıca iş yerindeki gürültüyü, aydınlatmayı, sıcaklığı, nemi, havalandırmayı, vardiyalı çalışma sistemini, kapasite kapsamındaki çalışma sistemini denetlemelidir. İş güvenliği, işverenin hukuki ve cezai sorumluluğu altındadır.

C. Değerlendirme ve Kanaatimiz

İş kazaları sanayileşme ve teknoloji ile birlikte gelişmemiş ülkelerde hala büyük oranda yaşanmakta olup Türkiye’de de iş kazaları artarak devam etmektedir⁵⁶. İş kazaları için alınacak tedbirlerin maliyeti ne olursa olsun önemli olan insan hayatıdır. İş güvenliğinin maliyet olmaktan ve bir maliyet hesabı olmaktan önce insan hayatına, topluma ve sosyal devlet anlayışına yönelen bir anlayışla bakılması gereken bir olgu olması gerektiği inancındayız.

İş kazalarının birçok alanda hızla artmakta olduğu bir ortamda, iş kazalarının sonuçlarını ceza ve tazminat gibi yaptırımlar yerine tehlikenin gerçekleşmesini engelleyecek önleyici tedbirlerin alınması gerekir. İşverenin işçilerin sağlığını koruma yükümlülüğü, gerekli tedbirleri almak suretiyle iş kazalarını önleme veya riski en aza indirme kapsamında değerlendirilmelidir⁵⁷.

İş güvenliği önlemlerini almayarak ölüme sebebiyet veren işveren, işveren vekili veya somut olayın özelliklerine işçi, iş güvenliğine aykırılık sebebiyle cezalandırılacaklardır⁵⁸. Özel hukuk kuralları kapsamında çalışan kavramının getirilmesi, iş güvenliği eğitimlerinin ve denetimlerinin artırılması önemli kanuni düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler ile işçinin haklarını bilerek güvenli şekilde çalışma koşulları oluşacağı gibi işveren yönünden de üretimin artması, zaman ve maddi kayıpların önüne geçilmesi gibi önemli kazanımlar söz konusudur.

Özel hukuk düzenlemelerinde yer alan kaçınılmazlık hallerindeki sorumluluk ve işverenin kusursuz sorumluluk halleri, ceza hukukunda olmamasına karşın uygulamanın bu yönde olmadığını görmekteyiz. Sendikaların katılımı ile iş güvenliği politikaları oluşturularak, insan ve çalışan odaklı, iş güvenliğine ilişkin teknolojik araç ve gereçlerin bulundurulmasını zorunlu hale getiren, işçinin eğitilmesi ve işçi güvenliğini önceleyen,

⁵⁶ Süzek, **İş Güvenliği Hukuku**, s. 1

⁵⁷ Hamdi Mollamahmutoğlu, **İş Hukuku**, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005, s. 749-750.

⁵⁸ Oğuz, s. 136.

işçileri hukuki ve fiili baskılardan koruyan uluslararası sözleşmelerin ışığında yeni yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

2. BÖLÜM

İŞ GÜVENLİĞİNE AYKIRILIK OLUŞTURAN HALLER VE İŞ KAZASININ TAKSİR İLE İLİŞKİSİ

I. İŞVEREN AÇISINDAN İŞ GÜVENLİĞİNE AYKIRILIK OLUŞTURAN HALLER

Nüfus, sanayileşme ve üretimin artmasıyla beraber, işyerlerinde uygulanan yeni teknolojiler ve artan rekabet işçilerin güvenliğini tehdit ederek, işyerlerinde iş kazalarının da artmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla işçinin çalıştığı ortamın sağlıklı ve güvenli olması gerekmektedir⁵⁹. İş hukukunda garantörlük ilişkisine neden olan yükümlülüğün kaynağı öncelikle kanun ve yönetmelikten oluşan mevzuat ile sözleşmeden kaynaklanır. Kanuni düzenlemenin belirli bir şekilde hareket etme yükümlülüğünü somut ve açık şekilde düzenliyor olması gerekir⁶⁰.

İş güvenliğini sağlamak işverenlerin yükümlülüğüdür⁶¹. İşveren işçilerin sağlık ve güvenliğini korumakla görevli olup iş güvenliğini en üst düzeyde geliştirilmek zorundadır⁶². İSGK m. 4'te işverenin genel yükümlülükleri düzenlenmiştir. İş kazasına neden olan hususlar değerlendirilirken sadece Kanunu değil, bağlı olarak çıkarılan ilgili mevzuat hükümleri de dikkate alınır. Yükümlülükler tespit edildikten sonra kimin tedbir alıp almadığı ile yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği belirlenir⁶³. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile somut önlem anlayışından, insanı önceleyen idare sistemi benimsenmiş olup işyerlerinin somut özellikleri dikkate alınarak iş güvenliğini sağlama noktasında işverene mevzuata uygun olmak kaydıyla teknolojiye uygun tedbirleri alma imkânı verilmiştir⁶⁴.

⁵⁹ Hamdi Mollamahmutoğlu/Muhittin Astarlı/Ulaş Baysal, **İş Hukuku**, (Genel Kavramlar-Bireysel İş İlişkileri) Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2014, s. 1349.

⁶⁰ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 70.

⁶¹ Selmin Burcu Öztekin, "İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Yükümlülüklerle Aykırılık Durumunda İşin Durdurulması", **TBB Dergisi**, Ankara, C. 133, 2017, s. 653.

⁶² Gaye Baycık, "Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Haklarında Yeni Düzenlemeler", **Ankara Barosu Dergisi**, C. 3, 2013, s. 112.

⁶³ Saim Ocak, **İş Güvenliği Uzmanlığı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 181.

⁶⁴ Murat Şen, "İş Sağlığı ve Güvenliği Alanında İşyeri Odaklı Süreç Yönetimi Anlayışı", **Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, S. 1, 2015, s. 77.

İş sağlığı ve güvenliğinde temel amaç; iş yaşamında işçilerin yaşam hakkına ve vücut bütünlüğüne zarar verebilecek tehlikelerin önceden belirlenerek işçiye koruyan önleyici ve koruyucu tedbirlerin alınması suretiyle işçilerin ruh ve bedensel bütünlüğünün korunmasıdır⁶⁵.

İşyerinde işçilerin yaşam ve vücut bütünlüğünün korunması ve işyerinin sağlıklı bir şekilde işlevini devam ettirebilmesi açısından koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması bir zorunluluktur. Önleyici ve koruyucu tedbirler sayesinde işçilerin sağlık ve güvenlikleri korunmakta olup işletmelerin olası zararlarının önlenmiş olmasının yanında verimlilikleri de artmaktadır. İşçilerin işyerindeki sağlık ve güvenliklerinin korunması hem fiziksen hem de ruhsal olarak değerlendirilmektedir. İşveren, işçiye iş verirken işçinin yaşı, uzmanlığı, tecrübesi vb özelliklerine göre değerlendirmeler yapmalıdır.

İş sözleşmesinden doğan işverenin yükümlülükleri, işverenin işçinin maddi ve manevi olarak güvenliğinin sağlanmasını teminat altına almaktadır⁶⁶. İşverenin, iş sahibi olması nedeni ile hem hakları hem de yükümlülükleri bulunmaktadır. Yükümlülüklerden en önemlisi işçinin yaşam hakkı ve vücut bütünlüğünü korumasıdır⁶⁷.

Önlemler çok boyutlu olup önleyici ve koruyucu ekipmanın temin edilmesi ve işçiler tarafından kullanılmasının özellikle eğitimler ile sağlanması gelir ancak bunun teknoloji kullanımı ve denetimini de içene alan çok yönlü bir olgu olduğu unutulmamalıdır. Örneğin açıkça İSGK'nda düzenlenmese bile ara dinlenme sürelerinin işin durumuna göre ayarlanması, nitelik ve/veya nicelik olarak ölçüsüz ve orantısız iş yüklemelerinden işverenin kaçınması gerekir⁶⁸.

İşyerindeki makinelerin nerede ve nasıl kullanılacağı, yangın merdiveni, olası yangının söndürülme planı, havalandırma, gürültü ve titreşimin önlenmesi, önleyici ve koruyucu malzemelerin temini hem tıp hem de mühendislik bilimi açısından bilimsel ve teknolojik olarak değerlendirilmelidir⁶⁹.

⁶⁵ TMMOB, **İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinde İşyeri Hekimliğinin ve İş Güvenliği Mühendisinin Yeri ve Önemi**, Ankara, 2003, s.3.

⁶⁶ Sarper Süzek, **İş Hukuku**, Yenilenmiş 9. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 867.

⁶⁷ Leyla Kılıç, **İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğini Sağlama Hükümlülüğü ve Sorumluluğu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006, s. 39.

⁶⁸ Emine Tuncay Kaplan, "İşverenin Korumu ve Gözetme Borcunun Kapsamı", **Kamu-İş**, C. 7, S. 2, Ankara 2003, s. 8,

⁶⁹ Ercan Akyiğit, **İş Hukuku**, Güncellenmiş 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 447-448.

Yükümlülükler emredici nitelikte olup iş sözleşmesinde yükümlülükler ortadan kaldırılamaz⁷⁰. Asıl işveren–alt işveren ilişkisinin kabulü için iş ilişkisinde belirtilen tüm unsurların bulunması şarttır. Bu unsurlardan birinin yokluğu o ilişkinin asıl işveren-alt işveren ilişkisi olarak nitelendirilmesini engeller yahut muvazaalı ilişki haline getirir⁷¹. Hangi işverenin hangi yükümlülüklerinin bulunduğu, yükümlülükler aykırılığın sonuçları açısından kusur ve sorumluluğun tespiti yönünden önemlidir. Somut olayın özelliklerine göre, asıl işveren ve/veya alt işveren tarafından yükümlülüklerin hiç ya da gereğince yerine getirilmemesi halleri, diğer koşulların da oluşması koşuluyla cezai sorumluluğa sebebiyet verecektir⁷². Alt işverenin; asıl işverenden bağımsız olarak işveren pozisyonunda olup tüm yükümlülükleri yerine getirmesi gerekir.

İş güvenliğine ilişkin önleyici ve koruyucu tedbirlerin eksik veya hiç alınmaması nedeniyle oluşan zarardan işveren sorumlu olacaktır. Önlemlerin dışarıdan sözleşme ile de alması mümkün olup önlemlerin hizmet alım sözleşmesi ile sağlanması işvereni kusuru halinde cezai sorumluluktan kurtarmayacaktır.

İşverenin tedbir alma, eğitim, denetim ve kurullar oluşturma gibi yükümlülükleri bulunmaktadır⁷³. Yükümlülükler dinamik davranmayı içermekte olup işletmeye ilişkin değişikliklerin söz konusu olması durumunda önlemler de revize edilmelidir⁷⁴.

Özetle, işveren mevzuatın, bilimin ve aklın ışığında önleyici ve koruyucu gerekli her türlü tedbiri almak, işin tekniği gereği bulunması gereken makine ve aletleri eksiksiz bulundurmak, periyodik olarak denetim yapmak, işçileri bilgilendirerek farkındalık oluşturmak ile her seviyede gerekli eğitimi vermek suretiyle iş bilinci geliştirmekle yükümlüdür. Bu nedenle işverenin yükümlülükleri çok yönlü olarak incelenmelidir: İşverenin bazı yükümlülükleri yerine getirip bazılarını yerine getirmemesi halinde cezai sorumluluğu devam edecektir. Bu nedenle işveren veya vekilinin görev tanımları içerisinde işyerinde önleyici ve koruyucu tüm tedbirleri alması gerekir. İşçilerin, iş güvenliğine

⁷⁰ Asiye Şahin Emir, **İşyerinde Tehlike Halinde Alınması Gereken Önlemlerin Hukuki Çerçevesi**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015, s. 51.

⁷¹ Nuri Çelik/Nurşen Canikoğlu/Talat Canpolat, **İş Hukuku Dersleri**, 29. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2016, s. 57.

⁷² Fatih Gültekin, “Alt İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Faaliyetleri ve Yükümlülükleri”, **Legal İSGHD 15**, S. 58 2018, s. 431; Metin Pehlivan, “Kamu Asıl İşvereni ile Alt İşverene Yüklenen İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri ve Sorumluluk”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S. 2, Aralık 2022, s. 531.

⁷³ Öztekin, s. 656.

⁷⁴ Erdem Özdemir, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku Dersleri**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020, s. 33.

ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmemeleri, işverenin cezai sorumluluğunu etkilememektedir.

A. İşverenin İş Güvenliği Sağlama Yükümlülüğüne Aykırılığı

İşverenin öncelikle işçilerin güvenliğini sağlama yükümlülüğü bulunmakta olup işveren işyerinde işçinin yaşam bütünlüğü, vücut bütünlüğü ile fiziksel ve ruhsal sağlığını korumak zorundadır⁷⁵. İşveren; organizasyonu yaparak teknolojik araç ve gereçleri temin etmek suretiyle kullandırılmasını sağlamakla yükümlüdür⁷⁶. İşveren, sadece iş kanunlarda yer alan önleyici ve koruyucu önlemleri almaz. Ayrıca işyerinde kanunlarda belirlenmemiş ancak çağın gerektirdiği tedbirleri de almak zorundadır⁷⁷. Tedbirler mevzuatın, bilimin ve aklın ışığında işyerindeki olası tehlikeleri ve riskleri önlemeye yöneliktir⁷⁸.

İş güvenliği kültürünün gelişmemesi iş güvenliğine aykırılık sonucu ölümleri artırmaktadır. Bunun iki temel nedeninden ilki işverenin önleyici ve koruyucu tedbirlerin maddi masraflarından kaçınmak istemesi, ikincisi ise koruyucu ve önleyici tedbirlerin bilgi eksikliği nedeniyle önemsiz ve faydasız görülmesidir⁷⁹.

İş kazaları ile iş güvenliği önlemlerinin alınmamış olması arasındaki ilişki iş koluna göre de farklılaşmaktadır. Örneğin tersane işleri, inşaat işleri, döküm fabrikaları, patlayıcı madde üretim tesisleri veya maden işlerinde, yaptıkları işin doğasına özgü riskler ve alınması gereken önlem grupları söz konusudur. Hangi iş kolunda olursa olsun önemli olan her işyerinin iş güvenliğine ilişkin mevzuata uygun tasarlanmış, denetleme mekanizması olan, işbirliği içerisinde çalışan ve olası hata ihtimalini en aza indiren bir iş güvenliği sisteminin varlığıdır. Sistemsel olmayan ancak insan hatasından kaynaklı olarak işyerinde kazalar bazen kaçınılmaz olabilir, önemli olan bu ihtimali en aza indirgeyebilmek ve kaza olduktan sonra da bunun ölüm ile sonuçlanmasını önleyecek mekanizmaları geliştirmektir⁸⁰.

⁷⁵ Sümer, 105.

⁷⁶ Kılıç, s.54.

⁷⁷ Mehtap Polat Soyer, “4857 Sayılı Yeni İş Kanununun Ücret, İşin Düzenlenmesi, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Bazı Hükümleri Üzerine Düşünceler”, **4857 Sayılı Yeni İş Kanunu Değerlendirme Konferans Notları**, Türk-İş, Bolu 12-13 Temmuz 2003, s. 33.

⁷⁸ Kılıç, s. 55.

⁷⁹ Koray Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluğun Tayini**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 45.

⁸⁰ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 45-46.

İşverenin yapılan işin somut özelliklerine göre, iş hayatının olağan akışına uygun, rasyonel ve teknik tüm önlemleri alması şarttır. Yargıtay'ın aynı kapsamdaki kararında şöyle denilmektedir; ” *sahibi ve idarecisi olduğu B firması adına çalışan ölenin işyerinde kazaya neden olan aracın çöp toplama işi için tasarlanan bir araç olmaması, yük taşıma amaçlı bir aracın herhangi bir değişiklik yapılmadan çöp toplama için kullanılması, bu durumda bir araç kullanılması için aracın kenarlarında işçilerin emniyetli bir şekilde ayakta durabilecekleri ve yandan diğer araçların çarpmalarına ve kazalara karşı yeterli sağlamlıkta bir korkuluklu platform oluşturulması gerektiğinden bu önlemleri almayan sanığın asli kusuruyla neticeye sebebiyet vermesi nedeniyle cezalandırılmasa yasaya uygundur*”⁸¹.

İş kazalarının hem önlenmesinde hem de kaza anında işçilerin hayatını kaybetmesinin önüne geçilmesinde koruyucu ve güvenlik malzemelerinin kullanılması çok önemlidir. Belki de iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri içerisinde en somut tedbir, işin niteliğine ve tekniğine uygun olarak yapılabilmesi için gerekli araç ve gereçlerin işyerinde hem kullanılması hem de kullanıma hazır şekilde bulundurulmasına ilişkindir. İşveren veya vekilinin işçilerin bu koruyucu malzemeleri kullanıp kullanmadığını denetlemek suretiyle araç ve gereçlerin kullanımını sağlanması gerekir⁸².

İşverenin, işçileri tehlikeye atma ihtimalini minimuma indirgeyecek önleyici ve koruyucu tedbirleri alması gerekir. Örneğin gaz maskesi kullanması gereken işçilerin gaz maskesi kullanmamayı tercih etmelerinin neden tehlikeli olduğunun kendilerine anlayacakları şekilde açıklanması, kolayca ulaşabilecekleri noktalarda yeterli sayıda gaz maskesinin bulunması, gaz maskelerinin son kullanma tarihi geçenlerinin değiştirilmesi ve standartlara uygun kullanımı kolay gaz maskelerinin temin edilmesi gerekir⁸³.

B. İşverenin İşçileri Bilgilendirme ve Eğitim Verme Yükümlülüğüne Aykırılığı

İşverenler işçilere eğitim ve bilgi vermekle yükümlü kılınmıştır⁸⁴. İş kazalarının en önemli nedenlerinden birisi işçilerin ya hiç ya da yeterince eğitilmemiş olmalarıdır. Bu nedenle işçilerin eğitilmeleri ve yaptıkları işin özelliklerine göre tüm riskler konusunda

⁸¹ Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin. 06.12 2023 tarihli, 2020/8522 esas ve 2023/5420 sayılı kararı (UYAP isimli Yargıtay kararlarına özel erişim sağlayan sistemden alınmıştır).

⁸² Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 75.

⁸³ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 168.

⁸⁴ Gülsevil Alpagut G, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Genel Esasları”, *İÜHFM*, C. 72, S. 2, İstanbul, 2014, s. 34.

bilgilendirilmeleri şarttır⁸⁵. Diğer bir ifadeyle, işverenlerin tüm işçileri olası tehlike ve risklere ilişkin bilgilendirmesi gerekir⁸⁶. Öncelikle çalışma bilincini oluşturacak eğitimler verilmelidir⁸⁷. Eğitim bilimsel ve teknolojik gelişmelere göre yenilenmelidir. Eğitimler, olası tehlike ve risklere göre yenilenerek sürekli olarak güncellenerek tekrarlanmalıdır. İşveren çalışanlarına iş sağlığı ve güvenliği eğitimini bizzat verebileceği gibi, uzman kişilerden de bu eğitimin alınmasını sağlayabilir⁸⁸.

İşten ayrılıp yeniden işe başlamaları hallerinde işçilerin eğitimlerinin işveren tarafından verdirilmesi gerekir⁸⁹. İşçileri eğitime tabi tutma ve bilgilendirme yükümlülüğü işverene aittir. İşveren veya vekilinin işyerindeki işçileri yaptıkları işin doğasından kaynaklanabilecek olası tehlike ve mesleki riskler ile alınması gerekli koruyucu tedbirler konularında eğitime yükümlülüğü bulunmaktadır.

İşçiye verilecek eğitimler işe giriş ile başlayıp iş güvenliği kapsamında değişen şartlara göre yenilenmelidir. İşe uyum sağlama şeklindeki oryantasyon eğitimi mutlaka eksiksiz yerine getirilmeli, ilgili temel eğitimin verileceği süre ile ilgili işe başladıktan en kısa sürede şeklinde bir tespit yapmış olsa da temel eğitim almayan işçiye iş başı yaptırılmamalıdır⁹⁰. İşverenin işin ifası kapsamında işçiye işin görülmesi ve vücut bütünlüğünü koruması açısından bilgilendirici ve farkındalık oluşturacak açıklamalar yapması gerekir⁹¹. İşçinin daha önce çalıştığı işyerinde benzer bir eğitim almış olmasının bir önemi bulunmamakta olup her işyerinin çalışma konseptine uygun olarak işçilerin risklerden korunmaya yönelik eğitimleri alması şarttır⁹².

Eğitimin etkin olması, yeterli ve gerekli düzeyde verilmesi şarttır. Eğitimde farklı disiplinlerden gelen uzmanların bulundurulması çeşitliliğin ve sürekliliğin sağlanması

⁸⁵ Ömer Ekmekçi, **4857 Sayılı İş Kanunu'na Göre İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda İşyeri Örgütlenmesi**, Legal Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2005, s. 48.

⁸⁶ Erdem Özdemir, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 276.

⁸⁷ Berin Ergin, “İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Türkiye Geneli”, **A. Can Tuncay’a Armağan**, İstanbul 2005, s. 142.

⁸⁸ Nürsen Canikoğlu, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda Öngörülen İşveren Yükümlülükleri”, **Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, Çalışma Mevzuatı Seminer Notları**, Antalya, 26- 30 Eylül 2012, s. 68.

⁸⁹ Aslıhan Limon, “Türk Hukuk Sisteminde İş Sağlığı ve Güvenliği”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S: 1, 2020, s. 223.

⁹⁰ Sevil Doğan, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukukunda İşverenin İşçilerine Eğitim Verme Yükümlülüğü ve Kapsamı**, İş Hukukunda Genç Yaklaşımlar IV, İstanbul, 2020, s.139.

⁹¹ Münir Ekonomi, **İş Hukuku**, C. I, Ferdi İş Hukuku, İstanbul Teknik Üniversite Matbaası, İstanbul, 1980, s. 144.

⁹² Doğan, 48.

gerekir⁹³. Eğitim ve bilgilendirme ile ilgili olarak sadece işverenin değil işyeri hekiminin de sorumluluğu olabilir⁹⁴.

Eğitim konuları faaliyet alanları ve yapılan işin özelliklerine göre belirlenecektir⁹⁵. Ülkemizde iş kazalarının önemli bir kısmı yüksekte düşerek ölüm şeklinde gerçekleşmektedir. Sadece inşaat sektöründe değil aynı zamanda üretim ve hizmet sektörlerinde de bu türden kazalara sıklıkla rastlanmaktadır. Örneğin işyerindeki binaların çatısına bir sebeple (bacalarda emisyon ölçümüne veya baca temizliği yapmak için gelenlere yardımcı olmak gibi) çıkmak durumunda kalan işçiler veya depolarda yüksek kısımlara çıkan işçiler baret, emniyet kemeri, vinç kullanımı gibi hayati önlemler alınmadığı için düşerek hayatını kaybedebilmektedir. Bu yüzden işçilere mutlaka yüksekte çalışma eğitiminin verilmesi ve bu eğitimi almayan kişilerin kesinlikle yüksekte çalıştırılmaması gerekir⁹⁶. İşçilere sadece temel iş güvenliği eğitimi verilmiş olması yeterli olmaz, mutlaka işin özelliğine uygun, işin kendine özgü özel riskleri hakkında da bilgilendirme ve eğitim çalışması yapılması gerekir⁹⁷.

Eğitim konularının güncellenmesi şart olup teknolojik ve bilimsel gelişmelerin de izlenmesi gerekir⁹⁸. Eğitimin yapılan işin çağdaş ülkelerdeki örnekleri üzerinden teknolojik gelişmelere uygun olması, iş güvenliğini ve sağlığını koruyarak geliştirmesi gerekir. Eğitime ilişkin esasların gereği gibi uygulanmaması tek başına kusur izafe edilmesini gerektirir nitelikte bir hal oluşturmaktadır.

Birçok işyerinde işçileri bilgilendirme matbu bir formun işçilere imzalatılması şeklinde yapılmaktadır. Bilgilendirmenin yapıp yapılmadığının ispatı için gerekli olan bu işlem bir yönüyle de bilgilendirmenin içini boşaltmaktadır. Bahsi geçen formlar tüm işçiler için hazırlanmış genel ifadeler içerdiğinden ilgili işçinin bilgilendirilmesi gerekli olmayan hususları da içerdiği görülür. Bu husus, işverenin çalışanları bilgilendirme yükümlülüğünü bir formalite haline getirmektedir. İşçiye kendi iş ve görevi ile ilgili alanlar mutlaka sözlü

⁹³ Ateş, 740.

⁹⁴ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 77.

⁹⁵ Sarper Süzek, **İş Hukuku**, 18. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2019, s. 874.

⁹⁶ Doğan, 48.

⁹⁷ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s.77.

⁹⁸ Ateş, s. 741.

olarak da açıklanmalıdır. Bunun yanında işyerinde uyarıcı yazı ve tabelalarla riskler ve koruyucu önlemler işçilere hatırlatılmalıdır⁹⁹.

Kanununda açık bir düzenleme yoksa da ileride olası sorumluluk doğuran olayların önüne geçmek bakımından yazılı ve imza karşılığında bilgilendirme hususu önem taşımaktadır¹⁰⁰. İşveren veya vekili fiilen eğitim vermeyip eğitim verilmiş gibi belge düzenlediği durumda, koşulları oluştuğunda cezai sorumluluktan kurtulamayacaktır. Eğitimin mevzuata uygun olarak verilip verilmediğinin somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekir. İşverenin eğitim ve bilgilendirilme yükümlülüklerini yerine getirmemesi nedeniyle oluşan iş güvenliğine aykırılık sonucu yaralanma ve/veya ölüm eylemlerinde cezai sorumluluğu söz konusu olacaktır.

C. İşverenin Risk Değerlendirme Yükümlülüğüne Aykırılığı

Risk değerlendirmesi, zarara uğrama tehlikesi olarak tanımlanmakta olup sistematik bir şekilde işçilerin sağlığına gelebilecek zararların önlenmesi amaçlanmalıdır¹⁰¹. İşverene işyerinde ihtimal dâhilinde olan risklerin neler olduğu, risklerin gerçekleşmesini engellemeye yönelik olarak risk değerlendirmesi yapma yükümlülüğü yüklenmiştir¹⁰².

İşin teknik özelliklerine uygun bir şekilde uzman kişilerce yapılan bir risk değerlendirmesi, iş kazasını önlemenin ve/veya iş kazasının zararlı neticelerini en aza indirmenin ön koşuludur. Risk değerlendirmesinin yetersiz veya uzman olmayan kişilerce yapılması, iş kazasının önlenmesi için yapılacakların da yetersiz olmasına neden olacaktır. Risk değerlendirmesi de tek başına bir anlam ifade etmez, önemli olan onun da gereğini yapmaktır¹⁰³. Öncelikle tehlikelerin tespit edilmesi, tedbirlerin neler olduğu ve alınan tedbirlerin riskleri önlemede yeterli olup olmadığı incelenmelidir. Ayrıca periyodik olarak tedbirlerin etkisi denetim konusu yapılmalıdır¹⁰⁴. Risklerin gerçekleşmenin önlenmesi veya meydana gelebilecek zararların en aza indirilmesi konusunda işverenin mevzuatın, aklın ve bilimin ışığında yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekir.

⁹⁹ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 75-76.

¹⁰⁰ Özdemir, s. 150.

¹⁰¹ İnciroğlu, s. 5.

¹⁰² Levent Akın, "Risk Değerlendirme Yönetmeliği'nin İş Sağlığı ve Güvenliğine Katkısı", **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 25, 2012, s. 36.

¹⁰³ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 73.

¹⁰⁴ Gülsüm Korkut/ Alim Tetik, "6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler ve Temel Sorunlar", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.18, S.3, s. 455 vd.

Gerektiği şekilde uzman kişilerce yapılan bir risk değerlendirmesi, iş kazasını önlemenin ve iş kazasının zararlı neticelerini en aza indirmenin ön koşuludur. Risk değerlendirmesinin yetersiz veya uzman olmayan kişilerce yapılması, iş kazasının önlenmesi için yapılacakların da yetersiz olmasına neden olacaktır. Risk değerlendirmesi de tek başına bir anlam ifade etmez, önemli olan onun da gereğini yapmaktır¹⁰⁵.

Kanun yükümlülüğü işverene yüklemiş olsa da risk değerlendirmesini yapan uzmanın bu hususta mutlaka işvereni raporunda yönlendirmesi gerekir. İşveren konuyla ilgili uzmanlığı olmayan bir kişi olabileceği gibi hangi riski hangi koruyucu malzeme ile ortadan kaldırdığını veya azaltabileceğini bilmeyebilir. Ancak risk değerlendirmesinde gösterilmemiş olması tek başına işvereni sorumluluktan kurtarmaz; zira risk değerlendirmesini uzmanına/yetkin kişiye yaptırmak da işverenin yükümlülüğündedir¹⁰⁶.

İş kazasının önlenmesine dair yükümlülükler İSGK ve ilgili yönetmelikler bu hususta ayrıntılı sayılabilecek şekilde kaleme alınış dahi olsa, kazuistik şekilde alınması gereken tüm önlemleri tek tek düzenleyemez. Önemli olan somut işin özelliğine uygun risk değerlendirmesinin yetkin kişilerce yapılmış olması ve riskin sıfırlanması veya minimuma indirilebilmesi için gerekenlerin yapılmasıdır. Doğru bir risk değerlendirmesi yapma yükümlülüğü zaten burada belirleyici olmaktadır. Çünkü risk değerlendirmesi işyerine özgü önlemlerin de neler olduğunu açığa çıkarır¹⁰⁷.

Risk değerlendirmesi yapılan işin teknik özellikleri gözetilerek teknolojinin çağdaş standartları çerçevesinde yapılmalıdır. Bilimin ışığında, olası risklerin belirlenmesi ve önlenmesine yönelik değerlendirmelerin işyeri ve iş bazında ayrı ayrı yapılması gerekir.

İşyerinde, asıl işveren tarafından yaptırılmış bir risk değerlendirilmesi varsa veya önceki alt işveren yerine başka bir alt işverenle ilişki kurulmuş olup da önceki alt işverenin yapmış olduğu bir risk değerlendirmesi varsa -tehlike sınıfı ve risk derecesi değişmediği sürece- yeni bir risk değerlendirmesi yapılması zorunlu olmayıp, işveren kendi isteğine bağlı risk değerlendirmesini yaptırabilir¹⁰⁸.

¹⁰⁵ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 73.

¹⁰⁶ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 75.

¹⁰⁷ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 69.

¹⁰⁸ Ercan Akyiğit, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Alt İşverenlik (Öğreti ve Uygulama)*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 127.

İSGK tedbirlerinin alınmasında gözetilmesi gereken temel ilkeleri sayarken, risklerden kaçınılmasını ilk hedef olarak saymış ancak devamında kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmeyi ikincil hedef olarak belirlemiştir. İzin verilen risk gerekli tüm tedbirler alındıktan sonra sıfıra indirilemeyen ve varlığını sürdüren riskler için geçerlidir. Örneğin işyerinde yangın çıkmasını engellemeye yönelik tüm tedbirler alınmış, yangın çıktıktan sonra hızlı bir şekilde müdahale edilmesi için gerekli eğitimler usulüne uygun olarak tamamlanmış, gerekli ekipman standartlara uygun bir şekilde tedarik edilmiş ve gerekli kontrolleri usulünce yapılmış olmasına rağmen işyerinde öngörülemeyen bir nedenden yangın çıkmış ve işçilerin hayatı için risk açığa çıktığında izin verilen risk hükümleri gereğince bir değerlendirme yapılması gerekir¹⁰⁹.

D. İşverenin İşçilerin Sağlık Gözetimini Yapma Yükümlülüğüne Aykırılığı

İşveren, işe girişlerde ve işin devamı süresince, işçinin düzenli aralıklarla çalışanların sağlık muayenelerinin yapılmasını sağlamak zorundadır¹¹⁰. İşverenler, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin belirlenmesi ve uygulamasının izlenmesi ile yükümlüdürler¹¹¹.

Sağlık gözetimi kapsamında yapılan sağlık kontrolleri meslek hastalıklarının erken tespiti için çok önemlidir. İşe başlarken yapılan kontrol ile sonraki kontrol sonuçlarının karşılaştırılması hastalığın ortaya çıktığı dönem hakkında da bilgi verir. Sağlık kontrollerinin bir diğer önemi, işe uygun olmayan işçinin ve bu nedenle çalıştırılmasının riskli olduğu durumları önceden tespit ederek olası kazaların önüne geçebilmektir. Örneğin, torna işinde çalışan işçinin göz kusurunun olmaması; eğer var ise gözlük veya lens kullanmasının zorunlu olması gerekir. Yine kronik kalp rahatsızlığı olan işçinin efor gerektiren işlerde görevlendirilmemesi gerekir¹¹².

E. İşverenin İş Güvenliğini Planlama ve Düzenleme Yapma Yükümlülüğüne

Aykırılığı

Önleme işyerinde başlamakta olup alınacak tüm tedbirler aklın ve bilimin ışığında olmalıdır. İşyerlerinin “iş güvenlik kültürünü” benimseyerek bunu bir yaşam biçimi haline

¹⁰⁹ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 181-182.

¹¹⁰ Sözen, s. 20.

¹¹¹ Ömer Ekmekçi, “İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri İle Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerine İlişkin Genel Esaslar”, *MESS Sicil İş Hukuku Dergisi*, S: 16, İstanbul, 2009, s. 63.

¹¹² Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 87.

dönüştürmesi şarttır. Planlama ve düzenlemeyi içine alan güvenlik kültürü, işyerinin sağlık ve güvenlik programlarının yeterliliğine, tarzına ve uygulamadaki ısrarına karar veren birey ve grupların değer, tutum, yetkinlik ve davranış örüntülerinin bir ürünüdür¹¹³.

İşletmede genel iş paylaşımı ile koordinasyon ne kadar sağlıklı inşa edilmişse iş sağlığı ve güvenliği örgütlenmesi de benzer şekilde gelişir¹¹⁴. İş güvenliği alanında işverenin işçileri korumak amacıyla işyerinin iş güvenliği konusunda örgütlenmesini sağlaması gerekir. Bu kapsamda işverenin, hukuki denetimi de içerecek şekilde iş güvenliğini planlaması ve düzenleme yapması gerekir. Önleyici ve koruyucu önlemleri almak ve işyerinin örgütlenmesini sağlamak işverenin yükümlülüklerinden biridir.

İş kazalarının en fazla işyerinde belirli günlerde ve belirli saatlerde meydana geldiği gözlemlenmektedir. Bu nedenle planlamanın iyi yapılması, belli günlerdeki ve saatlerdeki çalışmalarda işçilerin önlemlere riayet konusunda daha iyi denetlenmesi gerekir. Ayrıca işçilerin iş temposu konusunda uyarılmaları, özellikle mesai bitimine yakın saatlerde ellerindeki işi mutlaka bitirmek zorunda oldukları konusunda baskı altına alınmaması gerekir¹¹⁵.

Ülkemizde birçok tehlikeli iş kolunda kabul edilmez uzun çalışma sürelerinin uygulandığı görülmektedir. Hâlbuki fazla çalışma ücreti ödense dahi tehlikeli iş kollarında uzun çalışma sürelerinden kaçınılması gerekir. Ara dinlenme sürelerine uyulmaması, gün içinde uzun saatler işçinin çalıştırılması işçinin hata yapma riskini artırmakta olup bu durum işveren açısından cezai sorumluluğa neden olmaktadır¹¹⁶.

Planlama mevzuatın ve bilimin ışığında her iş koluna göre ayrı ayrı yapılmalıdır. Özellikle maden iş kolunda üretim zorlaması olarak adlandırılan husus iş kazalarının önemli bir nedenidir. Örneğin aynı aşırı üretim sebebiyle Soma'da 13/05/2014 tarihinde 301 işçinin hayatını kaybetmiştir¹¹⁷.

¹¹³ İnciroğlu, s. 4.

¹¹⁴ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 78.

¹¹⁵ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 50.

¹¹⁶ Mahmut Kabakçı, *Avrupa Birliği İş Hukukunda İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Temel Yükümlülükleri ve Türk Mevzuatının Uyumuna*, İstanbul, 2009, s. 253.

¹¹⁷ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 52.

F. İşverenin Uzman Görevlendirme Yükümlülüğüne Aykırılığı

İşverenler bazen işin gereği olarak uzmanlık gerektiren bir işte yeni bir kişi çalıştırmak yerine mevcut çalışanların işi yapması talimatı vermek suretiyle mali yüklerden korunmak adına işçileri ve işyerinde hizmet alan kişileri riske sokmaktadırlar. Oysa işin gereği mevzuat hükümlerinin ışığında akla ve bilime uygun yapılmalıdır.

İş kazalarının önemli nedenlerinden birisi de uzmanlık gerektiren riskli işlerin uzmanı tarafından yapılmıyor olmasıdır. Elektrik bağlantılarıyla ilgili işleri, kesici alet kullanımını gerektiren işler, yüksekte çalışma işleri, vinç veya forklift kullanımı gibi işler her zaman kaza, zarar, ölüm veya yaralanma riski içermektedir. Birçok işletme veya inşaat yapım aşamasında aslında elektrik uzmanları ile çalışılır. Ancak bir sebeple işin yapılacağı anda elektrik uzmanının yapıda olmaması halinde işverenin talimatıyla veya diğer işçilerin öncelik alarak uzmanı olmadıkları işlere müdahil oldukları ve bunların işin yapıldığı esnada veya sonrasında iş kazasına neden olduğu görülmektedir¹¹⁸. İşyeri hekiminin işyerinde meydana gelen patlama, düşme, yanma gibi ani olaylardan kaynaklı bir cezai sorumluluğu bulunmamakta olup¹¹⁹ böyle durumlarda şartlarının oluşması halinde iş güvenliği uzmanının sorumluluğundan bahsedilecektir.

İşyeri hekimi modern iş sağlığı ve güvenliği anlayışının önemli bir sonucudur. İş sağlığı hizmetlerinin etki alanı ve faaliyetleri bu hizmetin içerisinde yer alması gereken fiziksel ve ruhsal olarak tıbbi ihtiyaçların da önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda işyeri sağlık hizmetleri bir hekimin gözetiminde kurulmalı ve hekim sorumluluğu altında yürütülmelidir. İşyeri hekiminden kasıt, işyeri hekimliğinde uzmanlaşmış hizmet ettiği işyerinin ve bağlı bulunduğu sağlık sektörünün sorunları hakkında bilgi sahibi olan ve iş kazası ve meslek hastalıkları hakkında yeterli bilgiye sahip olan hekimdir¹²⁰.

6331 Sayılı Kanun'un 8. maddesi gereğince, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının hak ve yetkileri, görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle kısıtlanamaz. Bu kişiler, görevlerini mesleğin gerektirdiği etik ilkeler ve mesleki bağımsızlık içerisinde yürütür. İşverene iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda rehberlik ve danışmanlık yapmak üzere görevlendirilen işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı, görev aldığı işyerinde göreviyle ilgili mevzuat ve teknik gelişmeleri göz önünde bulundurarak iş sağlığı ve

¹¹⁸ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 47.

¹¹⁹ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 173.

¹²⁰ Kılıç, s.85.

güvenliği ile ilgili eksiklik ve aksaklıkları, tedbir ve tavsiyeleri belirler ve işverene yazılı olarak bildirir (m.8/2). Burada uygulamada iş güvenliği uzmanı tarafından işveren veya vekillerine e-posta gönderilmesi usulünün yaygın şekilde uygulandığı görülmekle birlikte asıl olması gereken eksikliklerin ve uyarıların onaylı deftere yazılmasıdır Ceza muhakemesi hukukunda delil serbestisi sistemi geçerli olduğu için e-postanın da delil olarak değerlendirilmesi mümkün ise de; e- postanın okunmama veya silinebilme olasılığı her zaman söz konusu olduğundan yasal bir yükümlülük olarak eksikliklerin deftere yazılması gerekir. Tüm koruyucu ve önleyici tedbirlerin sağlanmasına yönelik uzmanların uyarılarının hızlı iletişim araçları ile desteklemesinde hukuki ve fiili yarar bulunmaktadır¹²¹.

Uzmanlar tarafından bildirilen eksiklik ve aksaklıkların düzeltilmesi ile tedbir ve tavsiyelerin yerine getirilmesinden işveren sorumludur. Uzmanların sadece eksiklikleri bildirmesi yeterli olmaz. Ayrıca işveren veya vekilinin gereğini yapıp yapmadığını da takip etmelidir¹²².

G. İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulunun Oluşturulması ve Koordinasyonun Sağlanması Yükümlülüğüne Aykırılığı

İşverenin kurulunun kurulması ile koordinasyonun sağlaması yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda kusurunun bulunması halinde meydana gelen iş güvenliğine aykırılık sonucu yaralama ve/veya ölüm eylemlerinde sorumluluğu söz konusu olacaktır.

H. İşverenin İş Güvenliği Tedbirlerinin Uygulanıp Uygulanmadığını Denetleme Yükümlülüğüne Aykırılığı

Denetimin bizzat veya vekil aracılığıyla sürekli olarak yapılması gerekmektedir¹²³. İşveren, işyerinde iş güvenliği için önleyici ve koruyucu her türlü önlemi almış olmasına rağmen yükümlülüğü sona ermemektedir. İşveren veya vekilinin bu tedbirlere uyup uymadığını denetleme yükümlülüğü de bulunmaktadır. İşverenin yükümlülüğü, yapılan işin riskleri gözetilerek risklerin gerçekleşmesine engellemeye yönelik olarak işçilerin sağlığını korumak

¹²¹ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 92-93.

¹²² Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 93.

¹²³ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin, 24.10.2011 tarihi, 2010/6843 esas, 2011/14500 sayılı kararı (özel arşiv).

için koruyucu ve önleyici araç gereç vermekle kalmayıp, etkin bir şekilde denetlemeyi de kapsamaktadır.

İşverenler için denetim yükümlülüklerini yerine getirecek olan uzmanların seçimi ve izlenmesi de önemli bir başka yükümlülüktür. Denetçilerin görevlendirilmiş olması da tek başına sorumluluğun devri için yeterli olmaz¹²⁴. İşverenin veya vekilinin denetçileri denetlemesi şarttır.

İşyerinde aynı tehlikelere maruz kalan işçi mevcut duruma alışmakta olup potansiyel tehlikenin gerçekleşme riski işçi tarafından gerektiği gibi değerlendirilemez. Bu nedenle işçilerin sürekli işveren veya vekillerince denetlenmelidir. İşveren veya vekillerince yapılan denetimler sadece tecrübesiz ve genç işçileri değil, tecrübeli veya uzman olsa bile tüm işçileri kapsamaktadır¹²⁵. Özetle işveren veya vekilinin işyerinde önleyici ve koruyucu tedbirlerin alınmasına yönelik denetim yükümlülüğü bulunmakta olup işveren veya vekili denetim görevini yerine getirmez ya da denetim sonucu talep edilen önlemleri almazsa ceza sorumluluğu oluşacaktır.

II. İŞÇİ AÇISINDAN İŞ GÜVENLİĞİNE AYKIRILIK OLUŞTURAN HALLER

İşveren tarafından iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin alınan önleyici ve koruyucu tüm tedbirler tek başına iş kazalarını önlemeye yetmez¹²⁶. İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan iş kazalarının mağduru konumundaki işçiler aynı zamanda iş kazalarının öznesi konumundadır. Bazen de başka bir işçinin özen yükümlülüğüne aykırılığı iş kazasına neden olmaktadır. Bu nedenle işçinin de kusurlu ve özensiz davranış olması olasıdır. Elbette bu olasılığı sürekli sağladığı eğitim ve donanım desteği ile en aza indirme yükümlülüğü de yine işverendedir¹²⁷. İşçinin yükümlülüklerine aykırı hareket etmesi, işverenin sorumluluklarını etkilemeyecektir. Eğer iş güvenliğine aykırılık eyleminde işçinin de kusuru varsa, işverenin meydana gelen zarardan sorumluluğu, işçinin müterafık kusuru da dikkate alınarak belirlenir¹²⁸. İşverenin davranışı da işçinin kusurunun

¹²⁴ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 51.

¹²⁵ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1974, s. 68-69.

¹²⁶ Emir, s. 140.

¹²⁷ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 49.

¹²⁸ Nurşen Caniklioğlu, "Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Kurulmasına, Tarafların Hak ve Borçlarına İlişkin Hükümlerinin Genel Bir Değerlendirilmesi", *Çalışma Hayatı Açısından Yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri*, Mövenpick Hotel- İstanbul, 20-21 Eylül 2011, Tisk Yayınları, Ankara, 2012, s. 38.

belirlenmesinde dikkate alınacak olup uzmanlık isteyen bir işte uzman olmayan işçiyi çalışmaya zorlayan işveren, bu davranışının sonucuna kendisi katlanacak olup böyle durumlarda işverene de kusur izafe edilecektir¹²⁹.

İşçinin görev tanımı içerisinde işyerinde meydana gelen arızaları gidermemesi halinde iş güvenliğine aykırı davranışı sebebiyle cezai sorumluluğu bulunmaktadır. İşçinin görevi kapsamında hem önleyici hem de arızanın ortaya çıkması halinde tamir etmeye yönelik yükümlülükleri bulunmaktadır. İşçinin, işyerindeki arızayı gidermeye yönelik teknik önlemleri alarak, işin tehlike ortadan kalkıncaya kadar durdurulması veya işyerinin tahliyesi gibi güvenlik tedbirlerinin alınması için işverenle işbirliği yapması gerekir.

İşyerinde diğer işçiler için tehlikeli olabilecek bir işlem başlatan işçi, mutlaka bunun yarattığı tehlikenin başkalarının sağlık ve hayatına zarar vermemesi için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Örneğin işyerinde bir çukurun kapağı açılarak çalışma yapılıyorsa bu çukura başkalarının düşmemesi için veya bir elektrik kablosu elektrik çarpmasına açık hale getirilmişse bunun olmaması için gerekli önlemler alınmalıdır. Bu önlemleri o mahalde işçiler alacak, işveren ve işveren vekilleri de bunu denetleyecekler ve öncesinde buna ilişkin eğitim almalarını sağlayacaktır¹³⁰.

A. İş Güvenliği Önlemlerine Uyma Yükümlülüğüne Aykırılık

İşçilerin işyerindeki araç ve gereçleri güvenli ve görev tanımına uygun bir şekilde kullanma yükümlülükleri bulunmaktadır¹³¹. İşçinin işi yaparken iş güvenliği talimatlarına uymayarak acele etmesi tek başına özensiz davranmasına neden olur. Kısa sürede pratik bir şekilde işi bitirme saikiyle hareket eden işçi kolaylıkla hata yapmaktadır. Bu bazen işçiye yerine getirebileceğinden daha fazla iş verilmesinden de kaynaklanır. Prim sisteminin geçerli olması da zaman zaman işçinin kapasitesinin üstünde iş yükünü üstlenmesine neden olur. Hâlbuki planlama, muhtemel riskleri için değerlendirme yapmak çok önemlidir. Aceleci ve plansız davranmak aynı zamanda alınması gereken önlemlerin alınmasını da engeller. Örneğin yüksekte çalışan işçi emniyet kemerini kendi işini yavaşlatan bir unsur olarak görürse iş güvenliğine aykırılık sonucu ölüm meydana gelebilir¹³².

¹²⁹ Caniklioğlu, s. 88.

¹³⁰ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 68.

¹³¹ Emir, s. 142.

¹³² Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 50.

İşçilerin yeterli bilgiye sahip olmalarından kaynaklanan iş güvenliği talimatlarına uymamanın yanında ayrıca önleyici ve koruyucu tedbirlerin alınmasına yönelik yeterli özeni göstermemelerinden de iş kazaları oluşmaktadır. Sadece işverenin veya vekilinin koruyucu ve önleyici tedbirleri alması yeterli olmamakta olup işçilerin de iş güvenliğine yönelik önlemlere uymaları şarttır.

İşyerinde meydana gelebilecek risklerin önlenerek olası zararların ortadan kaldırılması veya asgari düzeye indirilmesi açısından işçilerin, tüm önlemlere uyması gerekir¹³³. İşçilerin iş güvenliğini tehlikeye sokacak davranışlardan kaçınması şarttır¹³⁴. Ancak işveren koruyucu ve önleyici her türlü tedbiri almış ise sorumluluğu bulunmayacaktır¹³⁵.

İşçinin iş güvenliğine ilişkin tüm tedbirlere uyması gerekir. İşçinin önleyici ve koruyucu tedbirlere uymaması halinde somut olayın özelliklerine göre işçiye kusur izafe edilebilmesi halinde işçinin kusurlu sorumluluğu oluşabilecektir. Bu değerlendirme yapılırken işçinin eğitimi, tecrübesi, uzmanlığı, işin tehlikeliliği ve aldığı eğitimin riskleri kavramadaki farkındalığı inceleme konusu yapılmalıdır.

B. İşverene Tehlikeyi Bildirme Yükümlülüğüne Aykırılık

İşçilerin işyerinde somut bir tehlike ile karşılaşmaları halinde bu tehlikeyi haber verme yükümlülüğü sadakat borcunun bir gereğidir¹³⁶. Alt işverenliği bulunduğu hallerde alt işveren işçisinin asıl işverene veya asıl işveren işçisinin de alt işverene karşı tehlikeyi haber verebilir. Çünkü işyerinde bulunan tehlike, orada bulunan bütün ilişkilere yönelik potansiyel bir tehlike oluşturmakta olup işverenlerin tehlikeyi önleme yükümlülüğünü yerine getirmesinde kendi işçisi olmayan işçilerin de görüşleri önem taşımaktadır. Tehlikeyi haber verme yükümlülüğü, çalışanların ciddi ve yakın tehlikeye maruz kalmasından doğacak zararlarını önlemeye yöneliktir¹³⁷.

¹³³ Mustafa Çenberci, **İş Kanunu Şerhi**, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1986, s. 977.

¹³⁴ Emir, 143-144.

¹³⁵ Emine Tuncay Kaplan, “4857 Sayılı İş Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Olarak Getirilen Yükümlülükler”, **İşveren Dergisi**, C.43, S.9, Haziran 2005, s. 50.

¹³⁶ Emine Tuncay Senyen Kaplan, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda Çalışanların Yükümlülükleri ve Aykırı Davranışın Hukuki Sonuçları”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 31, 2014, s. 40.

¹³⁷ Haluk Hadi Sümer, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, 2020, s. 178.

C. İşçinin İşveren veya İşveren Vekili İle İşbirliği Yapma Yükümlülüğüne Aykırılık

İşyerinde bulunan risklere doğrudan maruz kalan işçiler söz konusu risklerden oluşan tehlikelerin önüne geçilmesi için öncelikle; alınacak tedbirlerin belirlenmesi, alınmış olan tedbirin işyerinde ne şekilde hayata geçirileceği ve tedbirlere uyulmasının sağlanması konularında kurullarla işbirliği yapmakla yükümlü kılınmıştır. Asıl işveren alt işveren ilişkisinde, İSGK'nun 22. maddesi gereğince kurulan kurullarda işçiler kurullarla işbirliği yapmakla yükümlüdür¹³⁸. Özetle işçilerin, işveren, işveren vekili, iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ile ortak sağlık ve güvenlik biriminin işçileriyle iş güvenliği ve sağlığının gerçekleşmesi için gerekli çalışmalarda işbirliği yapmaları gerekir¹³⁹.

D. İşçinin Eğitime Katılma Yükümlülüğüne Aykırılık

İşçiler eğitim programı çerçevesinde eğitime katılmakla yükümlü olup verilen eğitimler kapsamında belirlenen talimatlara uymaları gerekir¹⁴⁰. Eğitimin eksik alınması veya talimatlara uyulmaması hallerinden işçiler sorumludur¹⁴¹.

İşçilerin bir kısmının eğitim seviyesinin düşüklüğü, verilen eğitimlerin çeşitlilik arz etmemesi ve eğitimin devamlılık oluşturmaması nedeniyle işçilerde iş güvenliği için gerekli önlemlere uyulması konusunda yeterli düzeyde bir farkındalığın oluşmadığı gözlemlenmektedir. İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan ölüm oranlarının fazlalığı bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

III. İŞ KAZASI VE TAKSİR ARASINDAKİ İLİŞKİ

A. Genel Olarak

Ceza hukukundaki kaza ile iş hukukundaki kaza kavramları birbirlerinden farklı olup ceza hukukunda kaza hallerinde hukuki sorumluluk bulunmamasına rağmen iş hukuku kapsamındaki kaza hallerinde hukuki sorumluluk bulunmaktadır. İşverene veya işveren vekillerine yasa, yönetmelik ve sözleşmelerden yüklenen görev ve sorumluluk, başkalarına zarar vermemek için görevin teknik özelliklerine göre belirlenen objektif özen

¹³⁸ Banu Özden, *İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Asıl İşveren Alt İşveren İlişkisi*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2021, s. 207.

¹³⁹ Sümer, s. 190.

¹⁴⁰ Ulaş Baysal, *Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 53

¹⁴¹ İnciroğlu, s. 65.

yükümlülüğünün yerine getirilmesidir. Önleyici tedbirlerin yerine getirilmemesi veya denetim görevinin ihmali işveren açısından cezai sorumluluk oluşturur.

İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan ölüm olaylarında ölenin sigortalı olup olmadığı, ölüm olayının iş yerinde meydana gelip gelmediği veya ölüm olayının iş güvenliğine aykırılık nedeniyle meydana gelip gelmediği uygulamada problemli alanlar oluşturmaktadır. Her iş kazası bir iş güvenliğine aykırılık nedeniyle olmaktadır. Sigortalının nedenine bakılmaksızın iş yerinde bulunduğu sırada kazaya uğraması hali iş kazasıdır. İşçi iş yerine gelip işten ayrılincaya kadar, çalışıp çalışmamasına bakılmaksızın, işverenin otoritesi altında olup olmadığına da bakılmaksızın hukuken korunma altındadır¹⁴². İş kazasının ölümle sonuçlanması hali ise öncelikle taksirle ölüme neden olma suçu açısından değerlendirilmektedir. Bu durumda kusur incelemesi yapılırken taksirli sorumluluğun esası, öngörülebilir ve önlenabilir olan istenmeyen neticenin objektif özen yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle gerçekleşmesidir.

İş kazalarından doğan cezai sorumluluk bir objektif sorumluluk şekli değildir. Mutlaka işverenin veya vekilinin iş kazasını önleme ve özen yükümlülüğünü ihmal etmiş olması, bu ihmal ile işverenin veya vekilinin öngörülebilir netice arasında nedensellik bağlantısının varlığının ispatlanması ve işverenin kusurlu olması gerekir¹⁴³. Her iş kazası taksirle ölüme neden olma suçu oluşturmayabilir. Somut olayın özelliklerine göre inceleme yapılmalıdır. Taksirin koşullarının oluşup oluşmadığı ve failin kusurunun bulunup bulunmadığının ayrı ayrı değerlendirilmesi şarttır. Ölüm olayının kaza mı yoksa taksirle ölüme neden olma suçu mu olduğu titizlikle araştırılmalıdır. “İş yerinde bir ölüm meydana geldiğinde ceza hukuku anlamında işveren veya yetkilileri karine olarak sorumludur”, şeklindeki yaklaşım kusura dayalı ceza hukuku ilkelerine açıkça aykırılık oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, işveren veya işveren vekili olmak işçinin ölümü durumunda otomatik olarak suçlanmasını gerektirmez. Aslında, cezai sorumluluğunun yalnızca failin davranışının olayın belirlenmesine katkıda bulunup bulunmadığını, davranışın genel veya özel bir önleyici kural ihlali ile karakterize edilip edilmediğini değil, aynı zamanda, öngörülebilirlik ve önlenebilirlik ölçütleri üzerinden araştırılması gerekir.

¹⁴² Yalçın Bostancı, “Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı”, **Kamu-İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, C. 8, S. 1, 2005, s. 10.

¹⁴³ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 61.

B. Taksirin Şartları

Taksir objektif özen yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle istenmeyen neticenin meydana gelmesi halidir. Öngörülebilir ve önlenabilir neticenin gerçekleşmemesi için insanların bazı davranış kurallarına uymaları gerekir.

Taksirin kurucu unsurları açısından doktrinde farklı görüşler bulunmakta olup bunları şu şekilde özetleyebiliriz. Bir grup yazara göre, taksirin unsurları altı tane olup şunlardır; yasada açıklık bulunması, davranış kurallarına uymama, hareketin istenmiş olması, neticenin öngörülebilir olması, öngörülebilir neticenin fail tarafından öngörülmemesi ve hareketle netice arasında nedensellik ilişkisinin bulunmasıdır¹⁴⁴. Diğer bir grup yazara göre ise, taksirin unsurları beş tane olup şunlardır; fiilin taksirle işlenebilen bir suç olması, hareketin iradi ancak neticenin iradi olmaması, özen yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olması, neticenin öngörülebilir olması ve hareket ile netice arasında illiyet bağının varlığıdır¹⁴⁵. Biz tezimizde, taksirin unsurlarını beş tane olarak kabul eden yazarlar doğrultusunda şöyle inceleyeceğiz; fiilin taksirle işlenebilen bir suç olması, hareketin iradi olması, objektif özen yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olması, neticenin öngörülebilir olması ve hareket ile netice arasında illiyet bağının bulunmasıdır.

1. Fiilin Taksirle İşlenebilen Bir Suç Olması

Suç olarak düzenlenmeyen taksirli bir eylem cezalandırılmaz¹⁴⁶. Sanayi, madencilik, teknoloji ve inşaat sektöründeki gelişmeler iş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen ölüm olaylarında bir artışa neden olmuştur. Taksirli fiilin kanunda açıkça belirlenmesi kuralı hem TCK hem de özel ceza yasaları geçerli bir kuraldır¹⁴⁷.

2. Hareketin İradi Olması

Ceza hukukunda suçlar kural olarak kasten işlenmekte olup istisnaen taksirle işlenmektedir. Yine kasten işlenen suçlar kural olarak icrai hareketle, istisnai olarak da

¹⁴⁴ Centel/Zafer/Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, s. 376; Kayıhan İçel/ A Hakan Evik, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, 2. Kitap, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 199.

¹⁴⁵ Veli Özer Özbek/, Mehmet Nihat Kanbur/ Koray Doğan/ Pınar Bacaksız / İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 510.

¹⁴⁶ Dönmezer / Erman, C.II, s. 510.

¹⁴⁷ Mustafa Artuç, “Taksirle İnsan Öldürme Suçu”, **THD**, C. 2, S. 9, 2007, s. 81.

ihmalî hareketle işlenebildiği gibi taksirle işlenen suçlar için de aynı durum geçerlidir¹⁴⁸. Hareket iradi değilse, taksir bulunmaz¹⁴⁹. Diğer bir ifadeyle, iradi bir hareketin bulunmadığı hallerde kaza veya tesadüf olduğu için taksirli sorumluluk bulunmayacaktır¹⁵⁰.

Ceza hukuku eliyle yapılacak tüm cezalandırmaların çıkış noktasını, belirli bir insan davranışı oluşturur. İnsan davranışı aktif (yapma) ve ihmal etme (yapmama) olarak ortaya çıkmaktadır¹⁵¹. İhmalî veya icrai bir davranışla gerçekleştirilebilir. Failin sorumlu olabilmesi için kusurlu olması gerekir¹⁵². Kaza, tesadüf ve mücbir sebep durumunda hareket iradi olmadığından taksir de bulunmaz¹⁵³.

Özel hukuktaki ihmal ile ceza hukukundaki taksirin benzer şekilde kullanılıyor olması iki kavramının karıştırılmasına neden olmaktadır. Hâlbuki iki kavramın suç genel teorisindeki yeri ve işlevi anlamında yapısal farklılıklar bulunur. Taksir tipikliğin manevi - subjektif yönü ile ilgiliyken, ihmal ise hareket unsurunun bir şekli olarak maddi - objektif yönü ile ilgilidir. İhmal failin belirli şekilde hareket etme yükümlülüğü altındayken hareketsiz kalması iken taksir failin dikkatsizlik ve özensizliği nedeniyle neticeyi öngörmesi gerekirken öngörmemiş olmasıdır¹⁵⁴.

Hareketin iradiliğinin taksirle işlenen icrai suçlarda kolayca belirlenmesine karşın, taksirle işlenen ihmalî suçlarda bu tespitin kolay olmadığı doktrinde ifade edilmiştir. Bir görüşe göre, fail, objektif özen yükümlülüğüne aykırı hareket etmek suretiyle taksirli duruma düşmektedir. Fail özen yükümlülüğüne aykırı hareket etmeyip yükümlülüğünü yerine getirebilecek iradeye sahiptir¹⁵⁵. Diğer bir görüşe göre, taksirle işlenen ihmalî suçlarda eylemsizliğin veya unutkanlığın iradi bir davranış olmadığı ileri sürülmüştür¹⁵⁶.

Kanaatimizce taksirli suçlar ihmalî veya icrai bir davranışla işlenebilir. Failin objektif özen yükümlülüğünü yerine getirmemesi hareketin iradi olması açısından

¹⁴⁸ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 62.

¹⁴⁹ Özbek ve diğerleri, **Genel Hükümler**, s. 511: Centel/Zafer/Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, s. 376.

¹⁵⁰ Demirbaş, s. 391.

¹⁵¹ Bernd, Heinrich, **Ceza Hukuku Genel Kısım I**, (Ed. Yener Ünver), (Çev. Hakan Hakeri /Yener Ünver / Veli Özer Özbek/ Özlem, Yenerer Çakmut/ Barış Erman/Koray Doğan/Ramazan Barış Atladı/ Pınar Bacaksız /İlker Tepe), Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 108.

¹⁵² Keskin, s.89.

¹⁵³ Özbek ve diğerleri, **Genel Hükümler**, 5. Baskı, s. 511.

¹⁵⁴ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 67.

¹⁵⁵ İçel, s. 163 vd.

¹⁵⁶ Civali, I, no. 133; Dönmezer/Erman C: II, 510-511.

yeterlidir. Çünkü fail objektif özen yükümlülüğünü yerine getirmek suretiyle buna yönelik iradesini ortaya koymaktadır. Dikkatsizlik, tedbirsizlik, unutkanlık ve umursamazlık özen yükümlülüğünün davranış biçimleri olup tamamı iradi hareketlerden kaynaklanmaktadır. İşveren, çalışanların işle ilgili güvenliğini sağlamakla yükümlü olup eğitim vermesi, önleyici ve koruyucu tedbirler alması gerekirken bunları yapmaması tedbirsizlikten, dikkatsizlikten veya unutkanlıktan da olsa taksir düzeyinde sorumluluğu bulunacaktır.

Aslında iş kazalarına bağlı olarak işlendiği iddia olunan taksirle öldürme suçu genellikle icrai değil ihmali hareketle işlenmektedir¹⁵⁷. Örneğin, işveren veya vekilinin işyerinde iş güvenliği için önleyici ve koruyucu önlemleri almaması, işçiye karşı bilgilendirme ve eğitim yükümlülüğünü yerine getirmemesi, iş sağlığını ve güvenliğini koruyucu kurulları kurmaması, planlama ve düzenleme yapmaması, risk denetimi yapmaması veya risk denetimi yapmasına rağmen gereklerini yerine getirmemesi halinde cezai sorumluluğu bulunacaktır.

3. Objektif Özen Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemiş Olması

Taksirin esasını objektif dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali oluşturmaktadır¹⁵⁸. Kanun'da objektif özen yükümlülüğüne aykırılığın taksirin esası olduğu belirtilmekle birlikte, bu özenin içeriği konusunda bir ifade bulunmamaktadır. Özel hükümlerde hangi suçların taksirle işlenebileceğine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

6331 sayılı Kanun işverenin sorumluluğunu mevzuatta yer alan teknik iş kurallarına uyulmaması işverenin kusurlu davranışı olarak kabul edilmiş olup işveren yalnızca yasa veya yönetmeliklerde belirtilen yazılı kurallara değil, yazılı olmayan ve işin gereği olarak teknolojinin gerekli kıldığı önlemlere aykırı davrandığında da kusurlu görülerek kusurlu sayılacaktır.

Hukuk kuralları, akıl ve mantık ile oluşan ortak tecrübeleri içeren kurallar ile meslek ve sanat kurallarının kişilere yüklediği özenli davranma yükümlülüğünün ihlalinden taksir sorumluluğu doğmaktadır. Diğer bir söyleyişle bu kaynaklar, dikkatli ve özenli bir davranışın nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu kaynakların belirlediği davranış şeklini göstermeyen kişi taksirli hareket etmiş olur. Yukarıda da

¹⁵⁷ Özen/ Tozman, s. 18

¹⁵⁸ Koca/Üzülmez, **Genel Hükümler**, 8. Baskı, s. 188.

belirtildiği üzere bu kaynaklar, kişilere ya belirli bir şekilde bir şeyi yapmalarını (icrayı) ya da bir şey yapmamalarını (ihmal) emrederler. İcranın emredildiği hallerde ihmal, ihmalin emredildiği hallerde icra, illiyet bağı ispatlandığında meydana gelen neticenin sebebinin oluşturur¹⁵⁹.

Hukuk normlarının yüklediği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık, düzenlemelere aykırılık şeklinde bir taksiri ortaya çıkarırken, ortak deneyime dayanan yükümlülüğe aykırılık, tedbirsizlik, dikkatsizlik veya acemilik nedeniyle failin sorumluluğunu gerektirir¹⁶⁰. Taksirli eylemi yaptırıma bağlayan bir ceza hukuku normu, sorumlu kişilerden, yasadan, sözleşmeden, örf ve adetten kaynaklanan objektif olarak emredilen özene uygun davranmalarını istemektedir.

Davranış kurallarının belirlenmesinde objektif unsurlar göz önüne alınır ve ilgili oldukları alandaki bilim ve deneyim doğrultusunda öngörme ve önleyebilme ölçütleri ortaya konulur¹⁶¹. Sırf tehlikeli bir hareketi yapmak, taksiri oluşturmayacağı gibi, tehlikeli bir mesleğin icrasındaki kaçınılmayan veya o anda meslek ve sanat dalının seviyesine göre normal karşılanarak kabullenilen hatalı hareketler de taksiri oluşturmayacaktır¹⁶².

Dikkat ve özen yükümlülüğünün varlığı ve bu yükümlülüğün gereğini yapmama yani hareketsiz kalma unsuru, taksirin görünüşte ihmalî suçlarla yani ihmal suretiyle icrai suçlarla karıştırılmasına neden olabilecek niteliktedir. Ancak görünüşte ihmalî suçların manevi unsuru kasttır. Fail ihmalini yani dikkat ve özen yükümlülüğünü, diğer bir söyleyişle belirli bir neticeyi engelleme yükümlülüğünü yerine getirmediğini ve bundan doğacak olan neticeleri bilmekte ve istemektedir. Oysa taksirli suçlarda ihmalin iradi olup olmamasından daha ziyade neticenin öngörülmemiş ve istenmemiş olması önem taşır ve bu yönüyle de gerçek olmayan ihmalî suçlardan ayrılması kolaydır. Sonuç olarak hareket suçları (icrai suçlar), somut olayda ihmalî işlenebilirler ve bu ihmal ile neticesine yönelik kast ve taksirden söz edilebilir. Dolayısıyla kasti olarak işlenen ihmal suretiyle icrai suçlardan hareketle, taksirli suçlarla ilgili olarak, dikkat ve özen yükümlülüğünün kaynağını önceki hareketler olarak belirlemek de mümkündür¹⁶³.

¹⁵⁹ Zafer, s. 259.

¹⁶⁰ Özen/Evik, s. 201.

¹⁶¹ Centel/Zafer/Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, s. 377.

¹⁶² Yener Ünver, **Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk**, Beta Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 328.

¹⁶³ Zafer, s. 260.

Özen yükümlüğünün tespiti makul şüphenin ötesinde kanun ya da diğer hukuki bir düzenleme ile belirlenen önleyici ve/veya koruyucu tedbirlere uyulmaması sonucu iş güvenliğine aykırılığın nesnel olarak ölüme neden olup olmadığının araştırılması ile mümkün olabilecektir. Failin eylemli veya eylemsiz davranışı, aynı koşullar altında yer alan makul bir kişinin davranışından belirgin bir şekilde farklı ise objektif özen yükümlülüğü ihlal edilmiştir¹⁶⁴. Olayda failin objektif özen yükümlülüğüne uygun hareket edip etmediği, failin davranışının herhangi bir makul insanın davranışıyla karşılaştırılmasına değil, olaydaki kişi olan fail ile aynı özelliklere sahip makul birinin davranışına göre yapılmalıdır. Bu tespit yapılırken aynı yaş, sosyal ve ekonomik durum, mesleki tecrübe ve eğitim düzeyine sahip makul bir kişiyle aynı şekilde davranıp davranmayacağına göre objektif özen yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediği tespit edilecektir. Diğer bir ifadeyle, objektif özen yükümlülüğünün tespiti, kanuni tipe uygun sonucun gerçekleşmemesine yönelik olarak hangi önleyici tedbirler alınsaydı veya hangi objektif özen yükümlülüğüne uyulsaydı istenmeyen sonuç gerçekleşmezdi, şeklindeki bir değerlendirmenin failin özel nitelikleri de gözetilerek somut olayın özelliklerine göre yapılması gerekmektedir.

4. Neticenin İstenmemiş Olması

Netice, taksirli suçlarda suçun varlığı için en önemli unsurdur. Netice yoksa taksirli suç da yoktur¹⁶⁵. Taksirden söz edilmesi için, hareketin iradi olmasına karşılık neticenin istenmemiş olması gerekir. Taksirde fail, hareketi iradi olarak yapmakla birlikte, davranış kurallarına uymadığı için neticeyi istemez. Netice fail tarafından öngörülmüş de olabilir. Ancak, öngörme istemenin varlığını göstermez. Fail neticeyi öngördüğü halde istememiş olabilir. Failin öngörülebilir neticeyi öngörmediği hallerde basit taksir, failin öngörülebilir neticeyi öngörüp istemediği hallerde ise bilinçli taksir söz konusu olur. Fail neticeyi

¹⁶⁴ Nitekim Kanada Mahkemesi'nin Fournier Davasında şöyle denilmektedir; “işveren ile bir çalışanı inşaat projesinde birlikte çalışmaktaydı. Çalışma yapılan alanda, kazı duvarları Quebec Güvenlik Yasası gereği uygun şekilde desteklenmemişti. Kazılan duvarların çökmesi sonucunda, işçi kazılan deliğe düşen bir beton levhanın üzerine düşmesi sonucunda ölmüştür. Sanık, nihayetinde yasadışı bir eylemle insan öldürmekten suçlu bulunmuştur. Mahkeme, aynı koşullarda makul bir kişinin bedensel zarar risklerini öngöreceğini, bu koşullar altında çalışmanın devam etmesine izin vermeyeceğini ve aynı koşullarda bulunan makul bir kişinin söz konusu durumda yapması gerekenlerden belirgin bir sapma olduğunu tespit etmiştir. Cezai sorumluluk için hem yasadışı hem de nesnel olarak tehlikeli bir eylem olması yettiğini ifade etmektedir”. <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/other-autre/westray/westray-2-eng.pdf> (ET: 15.01.2023).

¹⁶⁵ Dönmezer/ Erman, C. II, s. 511.

istemişse, artık kastın varlığından söz edilir¹⁶⁶. Taksirli hareket sonucu netice oluşmazsa, taksirli hareketin faili cezalandırılmaz¹⁶⁷.

5. Neticenin Öngörülebilir Olması

Taksirin varlığı için davranış kuralının ihlal edilmiş olması yeterli olmayıp neticenin faille isnat edilebilir olması şarttır. Neticenin faille isnat edilebilir olması için sonucun öngörülebilir olması gerekir. Faile öngörülmesi mümkün olmayan bir neticeden sorumluluk yüklemek mümkün değildir. Bu unsur, taksir ile kaza ve tesadüfü ayıran çizgiyi de oluşturmaktadır¹⁶⁸.

İşveren alınması gereken tüm iş güvenliği önlemlerini almış olmasına rağmen iş kazası sonucu ölüm olayı gerçekleşmiş olabilir. Bu olayda aslında fail özen yükümlülüğüne uygun davranmıştır ancak kaçınılması mümkün olmayan bir atipik gelişme neticenin gerçekleşmesine sebebiyet vermiştir. Bu durum objektif olarak isnat edilebilir bir neticenin varlığına engel olur¹⁶⁹.

Neticenin fail tarafından öngörülmüş olup olmaması, bilinçli ve basit taksir açısından önemlidir. Neticenin öngörülebilir olmasına karşın, fail tarafından öngörülmemesi hali basit taksir olarak isimlendirirken; failin neticeyi öngörmesine rağmen istememesi halinde ise bilinçli taksirden söz edilir¹⁷⁰. Öngörülebilir neticeden maksat, failin yaptığı iradi hareketin neden olabileceği benzer neticelerdir. Bu nedenle, fiilden meydana gelmiş neticelerin bütün incelikleri öngörülme, sadece genel olarak öngörülebilse dahi, taksirin varlığını kabul etmek gerekir¹⁷¹.

Öngörüldüğü halde istenen netice ile istenmeyen netice arasındaki farkı tayin etmek zordur. Mahkemenin somut olayın özelliklerine göre inceleme yapması gerekir¹⁷². Eğer fail öngörülebilir sonucu öngöremiyorsa basit taksir, sonucu öngörmüş olmasına rağmen kendi

¹⁶⁶ Centel/Zafer/Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, s. 380.

¹⁶⁷ Dönmezer/ Erman, C.II, s. 511-512; İçel/Evik, s. 203.

¹⁶⁸ İçel, s. 47.

¹⁶⁹ Bkz: Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s.196.

¹⁷⁰ İçel, s. 147 vd; Centel/Zafer/Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, s. 380.

¹⁷¹ Demirbaş, s. 394.

¹⁷² Kaymaz/Gökcan, s. 97.

kişisel yeteneklerine güvenerek sonucun gerçekleşmeyeceğine inanarak eylemine devam ediyorsa bilinçli taksir hali söz konusudur¹⁷³.

İş kazalarında taksirin öngörülebilirlik unsuruna ilişkin değerlendirme iş güvenliği önlemlerini almakta ihmal bakımından değil ortaya çıkan ölüm neticesi üzerinden yapılacaktır. Ancak bu kriter objektif isnadiyet ile iç içe geçmiştir. Çünkü aslında nedensellik bağında söz konusu olan bir atipik gelişme failin neticeyle bağlantısını kesmekte olup neticenin öngörülebilirliğini ortadan kaldırmaktadır. Eğer netice objektif olarak öngörülmesi mümkün olmayan bir netice ise ortada atipik nedensel gelişme vardır ve bu da failin fiil üzerindeki objektif isnadiyeti kaldırır¹⁷⁴. İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğini koruyucu ve önleyici tüm tedbirlerin alınıp alınmadığı, tedbirlerin alınmamasının istenmeyen neticeyi gerçekleştirip gerçekleştirmediği, somut olayın özelliklerine göre değerlendirilerek işveren tarafından neticeyi öngörebilir olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

Neticenin öngörülebilir olması açısından dikkat ve özen yükümlülüğünü sınırlayan diğer bir ilke de “güven ilkesi”dir¹⁷⁵. Bir olayın birden fazla kişinin faaliyeti veya hareketine bağlı olarak gerçekleşmesi durumunda öngörme unsuru, başkalarının doğru biçimde davranacağına güven ilkesine göre çözümlenmelidir¹⁷⁶. Ancak büyük inşaat projeleri veya maden gibi birden fazla kişinin aynı işte tehlikeli alana müdahalesinin söz konusu olduğu hallerde körü körüne başkalarının görevini tam olarak yerine getireceğine güvenmek hatalı olabilmektedir. Böyle durumlarda kontrol yükümlülüğünün araştırılması gerekir. Buna göre eğer bir kişiyi diğeri kontrol etmekle yükümlü ise ve bunu ihmal etmesi halinde kontrol edilmesi gereken kişi bundan yararlanarak bir suç işlerse bu durumda bundan kontrol etmekle yükümlü olan kişi de sorumlu olmaktadır¹⁷⁷.

Güven ilkesi, birden fazla fiilin olduğu olaylarda kişilerin sadece kendi fiillerinden sorumlu olmaları ve olayda bulunan diğer faillerin fiilleri nedeniyle cezai sorumluluklarının doğmaması gerektiğini ifade etmektedir¹⁷⁸. Birlikte hareket etmek

¹⁷³ İçel, s. 193; Önder, s. 336; Cengiz Apaydın, “Taksirle Öldürme Suçu”, **Suç ve Ceza, Ceza Hukuk Dergisi**, S. 1, İstanbul, 2011, s. 3.

¹⁷⁴ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 195.

¹⁷⁵ Koca/Üzülmez, **Genel Hükümler**, 8. Baskı, s. 196.

¹⁷⁶ Toroslu, s. 148.

¹⁷⁷ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 176-177.

¹⁷⁸ Tuğrul Katoğlu, “Ekip Halinde Yürütülen Faaliyetlerde Güven İlkesi ve Ceza Sorumluluğu”, **TBBĐ**, S. 67, Ankara 2017, s. 31.

durumunda olan kişilerin gerektiğinde riski ortadan kaldırmak için birbirlerini bilgilendirme ve mutabık kalarak hareket etme zorunlulukları bulunmaktadır. İş hukuku ile ilişkilerde hem yatay (aynı seviye) hem de dikey (alt-üst) işbölümü ilişkilerinde güven ilişkisi geçerlidir. Ancak önemli olan en az iki kişi tarafından aynı işin farklı yönlerinin ifa ediliyor olmasıdır. Aralarında bu türden bir ilişki olmayan yani birbirinden bağımsız olarak farklı işler için faaliyet gösterenler arasında bu ilişkiden söz edilemez¹⁷⁹.

6. Hareketle İle Netice Arasında İlliyet Bağının Bulunması

a. Genel Olarak

İş kazalarında işverenin kazayı önlemek için alması gereken tedbiri almamış olması tek başına yeterli olmamakta olup bu ihmali hareketin bir sonucu olarak neticenin de meydana gelmesi gerekir. Örneğin, işveren işyerinde yangından korunmaya yönelik tedbirleri almış ancak su baskınına önlemeye yönelik tedbirleri almaması durumunda, işyerinde meydana gelen yangın nedeniyle işçinin hayatını kaybetmesi neticesi ile su basmasına ilişkin tedbirlerin alınmamış olması arasında nedensellik bağı bulunmamaktadır¹⁸⁰.

İşveren mevzuatın emrettiği yükümlülükleri tam olarak yerine getirmiş olsaydı dahi netice meydana gelecekti şeklinde bir çıkarım yapılabiliyorsa, örneğin işçiye baret verilmesi gerekirken verilmemiş ancak işçinin bareti olsaydı dahi kafasına düşen büyük cisimden koruyamazdı şeklinde bir tespitte bulunulabiliyorsa yükümlülüğe aykırılık ilişkisinden bahsedilemez¹⁸¹.

Fail özen yükümlülüğüne uygun davranıyorsa sonuç gerçekleşmeyecekse, fiil ile netice arasında illiyet bağı bulunmaktadır. Kazanın işyeri dışında veya çalışma saatleri dışında gerçekleşmiş olması tek başına işverenin kazaya ilişkin cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Örneğin, kamyon şoförü olarak çalışan işçinin yük taşımacılığı işlemi gerçekleştirirken zorunlu mola sürelerine uymadan seyrine devam etmesi halinde bunu takip etmekle yükümlü olan işverenin bunu ihmal etmesiyle neticenin işverene isnadiyeti söz konusu olabilir. Elbette şoförün bu takibi engelleyecek bir şekilde hareket

¹⁷⁹ Bkz: Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 181-182.

¹⁸⁰ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 162.

¹⁸¹ Asım Kaya, “İş Kazasından Doğan Taksirle Yaralama Suçunda Asıl İşverenin Cezai Sorumluluğu”, **TBB Dergisi**, S. 150, Ankara 2020, s. 220.

etmiş olması halinde objektif isnadiyet ortadan kalkacağı için işverenin cezai sorumluluğu bulunmayacaktır¹⁸².

Amerikan Hukuku'nda özellikle taksirli suçlarda birden fazla nedensel hareketin birleşerek neticenin meydana gelmesi halinde esaslı faktör (substantial factor), isimli bir yöntem uygulanmaktadır. Bu yöntem çoğu eyalette benimsenmiş olan “olmasaydı testi” (“But for test”) yerine mahkemelerce benimsenmiş olan daha yeni bir yöntemdir. Bu soru sorma yönteminde “şayet failin fiili olmasaydı mağdura zarar gelir miydi?” sorusu yöneltilir. Olmasaydı testi ve şart teorisine göre; neticenin oluşması için onsuz olmayan her hareket nedenseldir. Fakat “şart teorisi” ve “olmasaydı testi” ortak kusurlu hareketlerin aynı zamanda ve bağımsız olarak gerçekleşerek neticeyi meydana getirmesi halini açıklamada yetersiz kalmakta, kabul edilmesi güç ve anormal sonuçlara sebebiyet verebilmektedir. Gerek birden fazla yeterli ortak kusurlu hareketin varlığında gerekse birden fazla ortak kusurlu hareketin bağımsız olarak ayrı ayrı neticeyi gerçekleştirmeye yeterli olmadığı hallerde “esaslı faktör” devreye sokulabilir. Esaslı faktör yöntemine göre; failin hareketi meydana gelen netice bakımından şayet esaslı faktör ise nedensellik bağı kurulabilecektir. Birleşen ortak kusurlu hareketlerden hangisinin neticeyi meydana getirmede ağırlığı varsa esas nedensel hareket o olarak kabul edilmelidir. Böylelikle birleşen iki kusurlu (taksirli) hareketten birinin ağır, diğerinin ise hafif veya çok hafif olması halinde çok hafif ve hafif hareket göz ardı edilebilir. Özellikle şart teorisi+yüklenebilirlik metodunun uygulanmadığı olaylarda her failin hareketinin birbirinden bağımsız olarak ve fakat aynı neticeye neden olabilecek nitelikte olması halinde aslında neticeye hangi hareketin sebep olduğunun tespiti ile sorun çözülür. Her iki hareket de neticeye sebep olabilecek şekilde esaslı faktör ise her iki eylem de nedensel sayılır ve ağırlığına göre ayrı ayrı cezalandırılabilir. Esaslı faktör, nedensellik bağındaki önemsiz derecedeki sapmalardan etkilenmeyen asıl etkidir. Esaslı faktör, matematiksel bir delil niteliğinde değildir. Her olayda ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁸³. Tek işveren ve işçinin söz konusu olduğu, işçinin de kusurunun bulunmadığı durumlarda, nedensellik bağının tespiti konusunda belirsizlikler bulunmamasına rağmen, en az iki işveren ve/veya işveren vekilinin bulunduğu olaylarda, asıl-alt işverenlik ilişkileri, işyeri

¹⁸² Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 165.

¹⁸³ <https://www.law.cornell.edu/wex/negligence#:~:text=Definition,victims%20of%20one's%20previous%20conduct> (ET: 02.01. 2023).

devri veya ihaleyle iş alma hallerinde nedensellik bağının tespitinde problemler yaşanmaktadır¹⁸⁴.

b. Üçüncü Kişinin ve Mağdurun Hareketlerinin İlliyet Bağına Etkisi

Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir. Diğer bir ifadeyle birden fazla kişinin fiillerinin birleşmesi sonucunda birlikte neden oldukları tek neticeden dolayı sorumlulukları belirlenirken; âdete birden fazla birbirinden bağımsız hareket ve taksirli netice varmış gibi değerlendirme yapılır ve bu durum temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınarak cezaya yansıtılır¹⁸⁵.

Mağdurun normal olmayan hareketlerine rağmen, netice öngörülebilir nitelikte ise, failin taksiri ve nedensellik bağının varlığı kabul edilir. Eğer, neticeyi öngörme olanağı yoksa mağdurun normal olmayan hareketleri, failin hareketi ile netice arasındaki nedensellik bağı ortadan kaldırır¹⁸⁶. Zararlı sonucun ortaya çıkmasında failin taksirli hareketi, mağdurun kusurlu hareketi ile birleştiğinde de, failin hareketi ile sonuç arasındaki nedensellik ilişkisi kesilmemişse failin sorumluluğu ortadan kalkmayacaktır. Diğer bir ifadeyle taksirler arasında takas yapılamaz¹⁸⁷.

İş kazalarında işçi tehlikeli hareketi genellikle bir sorun olmayacağına güvenerek gerçekleştirir. Örneğin işçi elektrik kaynağını sigorta panelinden kesmesi gerektiğini bilmesine rağmen tellere temas etmeden çalışacağını düşünerek elektriği kesmeden çalışır. Diğer taraftan elektrik çarpmasını önleyecek kaçak akım rölesi sistemde takılı olmadığı için dikkatsizliği nedeniyle tele temas eden işçi hayatını kaybeder. Burada işçi objektif özen yükümlülüğüne işveren ise, işyerinde iş kazasını önleme yükümlülüğüne aykırı davranmışlardır. Olayda kümülatif nedensellikten söz edilmekte olup her iki ihtimal de neticenin gerçekleşmesi için nedensel değere sahiptir. İşçinin kusurlu davranışının nedensellik bağı kestigiinden ya da objektif isnadiyetin şartlarının olayda gerçekleşmediğinden söz edilemez¹⁸⁸.

¹⁸⁴ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 161.

¹⁸⁵ Zafer, s. 265.

¹⁸⁶ Demirbaş, s. 396-397.

¹⁸⁷ Dönmezer/Erman, C. II, s. 515.

¹⁸⁸ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 169.

Üçüncü kişinin hareketi kusurlu olabileceği gibi, kusursuz da olabilir. Eğer üçüncü kişinin hareketi kusursuz ise neticeden sadece fail sorumlu olur¹⁸⁹. İşverenin kusurlu hareketine mağdur veya üçüncü kişinin kusurlu hareketinin eklendiği hallerde neticenin gerçekleşmesi durumunda nedensellik bağı kesilmemekte olup herkes kendi kusuruna göre cezalandırılacaktır.

İş kazalarının önemli bir kısmı insan girişinin yasak olduğu bölgelere insanların girmesi veya yetkili olmayanların ilgili alanlara girmesi üzerine yaşanır. Özellikle mekanik araçların, vinçlerin, taşıtların kullanıldığı alanlara mümkün olduğunca işçilerin girişinin kapalı olması gerekir. Bu alanlarda başkasının olmadığını varsayarak hareket eden ve yaptığı işe yoğunlaşmak zorunda olan operatör çoğu zaman bu kişileri fark etmeyerek kazanın meydana gelmesine neden olur. Ancak burada operatörün sorumluluğundan ziyade o bölgeye yetkisiz şekilde giren kişilerin veya onların girmesine engel olması gereken kişilerin kusurundan söz edilebilir¹⁹⁰.

¹⁸⁹ Dönmezer/Erman, C.II, s. 513.

¹⁹⁰ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 87-88.

3. BÖLÜM

İŞ YERİNDE KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLERİN ALINMAMASI NEDENİYLE MEYDANA GELEN ÖLÜM SUÇLARININ NİTELİKLERİ, UNSURLARI VE KAPSAMLARI

I. GENEL OLARAK

İş güvenliğine aykırılık sonucu ölümler yaygın bir şekilde meydana gelmektedir. İnsan yaşamının korunması bireysel ve toplumsal açıdan çok önemlidir. İş güvenliği için gerekli önleyici ve/veya koruyucu tedbirlerin alınmaması halleri ceza hukukunda faillerin kusur türlerindeki farklılıkları nedeniyle farklı suç tipleri olarak görünüm arz etmektedir. Özellikle taksirle ölüme sebebiyet verme suçunun iş güvenliğine aykırılık sonucu gerçekleşen şekli yoğun bir şekilde işlenmektedir.

Taksirli suçlarda kanun koyucu, kişilerin özenli hareket etmeleri, hukuk kurallarını ihlal etmemek konusunda daha fazla çaba göstermeleri amacıyla, toplumundaki bireyleri ve kamu düzenini ilgilendiren hukuki yararları korumaktadır. İstenmeyen neticelerin gerçekleşmemesi için, topluma ve bireylere yönelik olarak özen yükümlülüğüne aykırı davranışıyla sebebiyet veren kimse, diğer şartların da mevcut olması halinde taksirinden dolayı sorumlu olur¹⁹¹.

Önlenebilir olan istenmeyen zararlı neticeleri önlemeye yönelik davranış kurallarına uymama hali taksirli sorumluluktur¹⁹². İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğe önemlerinin alınması zorunluluğu, işverenin işçiyi gözetme borcu kapsamında yer alan başlıca yükümlerinden birisidir. İşveren, işyerinde işçinin ruh ve beden sağlığını korumakla yükümlü olup tedbirleri almamaktan kaynaklanan ölümden dolayı sorumluluğu bulunmaktadır¹⁹³. İşverenin iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uymaması sonucunda işçinin

¹⁹¹ Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/A Caner Yenidünya, **Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler**, 1. Baskı, C:III, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009, s. 2238.

¹⁹² Apaydın, s. 3.

¹⁹³ Nuray Kovancı, “İş Kazası Sonucu Ölüm Nedeniyle İşverenin Cezai Sorumluluğunun Suçun Manevi Unsuru Bakımından Değerlendirilmesi”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Y.6, S. 11, Haziran 2018, s. 263.

iş kazasına uğramasının ceza hukukundaki yansıması esas olarak taksirden doğan sorumluluktur¹⁹⁴.

II. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ YARAR

İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan taksirle ölüme neden olma suçuyla korunan hukuki değer, yaşam hakkı, kişinin hayatıdır¹⁹⁵. Yaşam hakkı gerek Anayasa gerekse uluslararası sözleşmelerle de açıkça güvence altına alınmıştır¹⁹⁶. Kişinin yaşam hakkı, toplumunun bireylerden istediği özen yükümlülüğüne aykırı davranmak suretiyle ihlal edilmektedir¹⁹⁷.

III. SUÇUN UNSURLARI

Suç kanuni tipe uygun, hukuka aykırı ve kusurlu bir eylemdir. Suçun unsurlarını maddi unsur, manevi unsur ve hukuka aykırılık olarak kabul etmekteyiz. Suçun maddi unsurları netice ve illiyet bağıını içine alan eylem, fail, mağdur, suçun konusu ve suça etki eden sebeplerden oluşturmaktadır. Suçun maddi unsurlarından alt unsur olan “eylem unsuru”, hareketi, neticeyi ve nedensellik ilişkisinden oluşan bağı da içine almaktadır.

A. Maddi Unsur

1. Fail

İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan taksirle ölüme neden olma suçunda ceza hukuku bakımından fail iş güvenliğinden sorumlu gerçek kişi ya da kişilerdir. İş kazalarında fail ve kusur tespiti yapılabilmesi için öncelikle eylemi gerçekleştiren ve kusur izafe edilebilecek gerçek kişiler ve/veya kişiler araştırılmalıdır. Yükümlü kişi veya kişiler belirlenerek, yükümlülükler üzerinden fail ya da faillerin tespiti gerekir¹⁹⁸. İş güvenliği birbirinden farklı disiplinleri içene aldığı için geniş bir mevzuatı bulunmakta olup özellikle hangi mevzuat kapsamında kim ya da kimlerin iş güvenliğine ilişkin tedbirleri alması

¹⁹⁴ Özen/Tozman, s. 217.

¹⁹⁵ Centel/Zafer/Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, 3. Baskı, s. 104.

¹⁹⁶ Köksal Bayraktar/ Serap Keskin Kızıroğlu/Ali Kemal Yıldız,/ Pınar Memiş Kartal/ Sinan Artunç/ Gülşah Bostancı Bozbayındır/ Barış Erman / Fulya Eroğlu Erman/ Gülşah Kurt/ Hasan Sınar, **Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar**, C:II, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 92.

¹⁹⁷ Mahmut Koca/ İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 128.

¹⁹⁸ Özkan, s. 521.

gerektiğinin soruşturma aşamasında belirlenmesi insanların gereksiz bir biçimde sanık statüsü yaşayarak olaydan olumsuz bir şekilde maddi ve manevi zararlara uğramasının önlenmesi gerekir.

Koruyucu ve önleyici tedbirleri almayan işveren, işveren vekili, alt işveren veya işçi fail olabilir¹⁹⁹. Tüzel kişilere kusur izafe edilebilmesi mümkün değildir²⁰⁰. Diğer bir ifadeyle, suçun en önemli unsuru, iradi bir davranışın bulunmasıdır. Bu nedenle hareketini ve sonuçlarını irade etme yeteneğine sahip olan gerçek kişiler suç faili olabilirler. İrade etme yeteneğine sahip olmayan tüzel kişiler suç faili olamazlar²⁰¹.

Tüzel kişinin işveren olması durumunda iş bölümü kapsamında görevlendirme yapılmışsa sorumluların tespiti kolay olup görevlendirmeme yapılmaması hallerinde ise problemler yaşanmaktadır²⁰². Kural olarak sözleşme ile ceza sorumluluğu ortadan kaldırılamaz. Eğer iş bölümü kapsamında özel bir görevlendirme yapılmış ise ceza hukukunun temel ilkeleri ışığında kim ya da kimlerin cezai sorumluluğu bulunduğu belirlenecektir²⁰³. Diğer bir ifadeyle, işveren sadece sözleşme yaparak veya alt taşeronu işi devretmek suretiyle ceza sorumluluğundan kurtulamaz²⁰⁴. Somut olayın özelliklerine göre iş ve çalışma hayatının olağan akışı içerisinde iş güvenliğinden kim ya da kimlerin ceza hukuku anlamında sorumlu olduğunun araştırılması gerekir.

a. Failin İş Güvenliği Uzmanı Olması Halinde Cezai Sorumluluğuna İlişkin Ölçütler

İş güvenliği uzmanının öngöremeyeceği veya izin verilen risk kapsamındaki iş kazalarında iş güvenliği uzmanına kusur yüklenemez. Ayrıca iş güvenliği uzmanlarının, yasa ve yönetmeliğin kendisine verdiği görev ve yükümlülükleri yerine getirirlerse cezai anlamda herhangi bir sorumlulukları bulunmayacaktır. Ancak bunun için iş güvenliği uzmanlarının iş güvenliğine aykırılık oluşturan hususlarda işveren veya işveren vekilini yazılı olarak bilgilendirmesi ve bunları onaylı deftere yazması gerekir. İş güvenliği uzmanına, yapılan iş kapsamındaki görev tanımında gerekli denetim, kontrol görevlerini

¹⁹⁹ Özkan, s. 523.

²⁰⁰ Özgenç, **Genel Hükümler**, 10. Baskı, s. 189 vd.

²⁰¹ Zafer, s. 148.

²⁰² Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 252.

²⁰³ Özkan, s. 547.

²⁰⁴ İzmir Bölge Adliye Mahkemesi, 14. Ceza Dairesi'nin 07.05.2018 tarihli 2017/693 esas ve 2018/1012 sayılı kararı (özel arşiv).

yerine getirmesi ve tespit edilen yazılı eksiklikleri bildirmesi halinde herhangi bir kusur izafe edilemez.

b. Failin Şirket Sahibi veya İşveren Yetkilisi Olması Halinde Cezai Sorumluluğuna İlişkin Ölçütler

Ortada bir ölüm varsa bir fail olmalı şeklindeki yaklaşım kusuru esas alan Türk Ceza Kanunu'na aykırılık oluşturmaktadır. Bilirkişinin iş kolu ile ilgili mevzuat üzerinden yükümlülüğe uyulup uyulmadığını, iş güvenliği konusunda kim ya da kimlerin önleyici tedbirleri alması gerektiğini ve somut olayda bu tedbirlerini alınıp alınmadığını, alınmamış ise kimler tarafından alınmadığı konusunda dosyaya yansıyan veriler üzerinden bir değerlendirme yapması gerekir. “Her ölüm olayında mutlaka şirketin sahibi sorumludur”, şeklindeki yaklaşım objektif sorumluluk olup 5237 sayılı TCK'da objektif sorumluluk esası bulunmamaktadır. Somut olayın özelliklerine göre kusur ve nedensellik bağı üzerinden iş güvenliğinin olağan akışına göre kimlerin ceza hukuku açısından önleme yükümlülüğü bulunup bulunmadığı, işçilerin eğitimi, araç ve gereçlerin temini ile iş yeri çalışma koşullarına ilişkin güvenlik önlemlerinin kim ya da kimler tarafından alınması gerektiği bilirkişi raporunda değerlendirilmelidir. Bu konuda özellikle Cumhuriyet savcılarının masumiyet karinesi kapsamında hareket ederek şirket sahipleri veya vekillerinin telafisi imkânsız zararlar görmelerini engellemesi gerekir. Kolluk aşamasında hassasiyet gösterilerek ölüm olayı öğrenilir öğrenilmez olay mahallinde iş güvenliği konusunda uzman bir bilirkişi vasıtasıyla bilirkişi incelemesi ve uzman bilirkişilerden oluşan bilirkişi heyeti ile Cumhuriyet savcısının olay mahallinde uygulamalı keşif yapması maddi gerçeği ortaya çıkaracağı gibi işveren veya vekillerinin lekelenmeme hakkı korunmuş olacaktır. Eğer ortada bir doğal ölüm olayı mevcutsa sırf ölenin işçi olması nedeniyle işveren vekili hakkında kamu davası açma zorunluluğu bulunmamaktadır.

İşverenin ve işçinin yükümlülükleri, mevzuatın ışığında, akla, mantığa, bilime ve ortak tecrübelerle göre belirlenir. İşveren veya işçi açısından sorumluluğun kapsamı, tarafların yükümlülüklerini yerine getirip getirmemeleri üzerinden tespit edilmektedir²⁰⁵.

Kural olarak başkalarına sorumluluk yükleyen sorumsuzluk sözleşmesi ile ceza sorumluluğu ortadan kaldırılamaz²⁰⁶. İşveren, iş güvenliği ile ilgili olarak önleyici

²⁰⁵ Özen, s. 239.

tedbirlerin alınmasına yönelik sorumluluğu işin uzmanı olan teknik bilgiye sahip şantiye şefine devrederse cezai sorumluluğu bulunmayacaktır. Ancak somut olayın özelliklerine göre, ceza sorumluluğunun işverene mi yoksa şantiye şefine mi ait olduğunun tespit edilmesi gerekir. Yapılan iş ile ilgili güvenlik tedbirlerini alma konusunda uzman olmayan bir kişiye iş bölümü ile ceza sorumluluğu devredilemez.

Kanada Mahkemesi tarafından, başkalarının çalışmalarını üstlenen veya yönetme yetkisine sahip olan organizasyonların yahut kişilerin, makul derecede ihtiyatlı bir kişinin aynı koşullarda yapması gerekenden “belirgin ve önemli bir ayrılma” sergilemesi sebebiyle işverenin sorumluluğuna gidilmesi gerektiği belirtilmiştir²⁰⁷. Kanada Mahkemesi tarafından, işe alma, eğitim, denetim açısından sistem eksikliği işveren vekiline kusuru verilmesinin dayanakları olarak belirtilmiştir²⁰⁸. İngiliz Mahkemesi’nin 27 Mart 1933 tarihli *Wilsons & Clyde Coal Co. Ltd v English* ilişkin davasında da özetle şöyle denilmektedir: “İşverenler, bazı durumlarda görevlerini yerine getirirken birisini temsilci olarak atayabilse de, işverenler sorumlu olmaya devam eder. Ortak istihdam doktrininde, işverenin düzgün bir çalışma sistemi sağlamak en önemli görevlerinden biri olduğu belirtilmiş ve bir kaptan tarafından diğerine devredilirse kaptan sorumlu olmaya devam eder, benzetmesi yapılmıştır. İşverene ait olan bir görevi, işveren ister bir birey, ister bir firma veya bir işveren olarak yetkilendirdiğinde dahi işçilerinin güvenliğine makul özen göstermesi gerekir. Cezai ve hukuki sorumluluk devredilemez. İşverenin yükümlülüğü üç

²⁰⁶ Özkan, s. 564.

²⁰⁷ “Şantiye üst denetçisi (işveren vekili) ve 5 işçi taşımakta olan salıncak çökmüş, salıncak on dördüncü kattan zemin kata düşmüştür. İşveren vekili ve üç işçi söz konusu olayda hayatını kaybetmiştir. Bir işçi işbu kazadan ağır yaralı olarak kurtulmuş bir diğer işçi ise düşmesini engelleyen bir can simidi sayesinde yaralanmadan kurtulmuştur. Bu davada, Metron İnşaat şirketinin hukuki sorumluluğu işveren vekili ise ölüme neden olan cezai ihmalden suçlu bulunmuştur. Tarafların, mutabık kaldığı olayda cezai ihmal bulgusunun olduğu görülmektedir. İhmal, kazada hayatını kaybeden işveren vekilinin aşağıdaki nedenlerle bedensel zarar ve ölümü önlemek için makul adımları atmamasına dayanmaktadır. İşveren vekilinin sorumluluğunun dayanakları şunlardır; güvenli olmadığını bilmesine yahut bilmesi gerekmesine rağmen altı işçinin (kendisi dâhil) hareketli alanda çalışmasına talimat vermek ve/veya izin vermek, sadece iki yaşam hattının mevcut olduğunu bilmesine rağmen altı işçinin (kendisi dâhil) hareketli bir alana çıkması için yönlendirilmesi ve/veya izin vermek ile uyuşturucu etkisi altındaki kişilerin projede çalışmasına izin vermektir”. Metron İnşaat Şirket Davası <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/other-autre/westray/westray-2-eng.pdf> (E.T: 15.01.2023).

²⁰⁸ “Bir işçi, çalışmakta olduğu bir kaya çekici aracının devrilmesi ve onu ezmesi sonucunda ölmüştür. İşçi, kazanın yaşandığı gün, işini bırakması talimatı yapılmadan önce basit bir taşıma işlemi yapmaktaydı. İşveren vekili, başka bir makine için yedek parça almak üzere işyerinden ayrıldı. Çalışan, kaya çekici aracını hemen park etmeyerek, park frenlerini devreye sokmadan veya yuvarlanmayı önlemek için lastiklerinin altına taş koymadan makineyi bir yokuşun tepesine yakın bir yerde bırakmıştır. Ardından kaya çekici aracı yokuştan aşağı yuvarlanmaya başlaması nedeniyle işçi, aracın altında kalarak ezilmiştir. Şirket, işveren vekilinin aracılığıyla şirketin çalışanının hayatı için pervasız bir ihmal gösterdiğini kabul etmiştir. İşveren vekili ölüme neden olan bir suçuyla ilgili olarak ihmalden suçlu bulunmuştur”. Stave Lake Quarries Davası <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/other-autre/westray/westray-2-eng.pdf> (E.T : 15.01.2021).

aşamalıyı içermektedir; yetkin bir insan kadrosu, yeterli malzeme ile uygun bir sistem ve etkili denetim sağlanmasıdır. Sonuç olarak işveren, kendisine karşı yükümlülüğünü yerine getirmesi için atadığı kişinin ihmalden dolayı olarak sorumlu olmaya devam eder ve yalnızca yetkili bir temsilci atadığını kanıtlayarak sorumluluktan kaçamaz”²⁰⁹.

2. Mağdur

Gerçek kişiler suçtan mağdur olabilir²¹⁰. İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan taksirle ölümü neden olma suçunda ceza hukuku bakımından mağdur sadece işçiler değil herkes olabilir. Mağdurun işyerinde çalışıp çalışmadığının şüpheli olduğu durumlarda, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından Cumhuriyet savcısı tarafından titiz bir soruşturma yürütülerek teknik deliller ve tanık ifadeleri doğrultusunda, şüphelerin ortadan kaldırılması gerekir.

3. Suçun Konusu

Bu suçun konusu somut olaydaki bireyin yaşamıdır²¹¹. Diğer bir ifadeyle, suçun konusunu başka bir insanın hayatı oluşturur. Bu nedenle suçun işlendiği sırada insanın hayatta olması gerekir²¹².

4. Eylem

a. Hareket

Serbest hareketli bir suçtur²¹³. İşverenin, işyerindeki tehlike arz edecek boşlukları kapatmaması, işyerini aydınlatmaması, uyarı levhaları bulundurmaması, eğitim verilmesi, kişisel koruyucu donanım temin etmemesi, risk değerlendirmesi yapmaması veya riskleri ortadan kaldırmaya yönelik önleyici ve koruyucu tedbirleri almaması veya periyodik denetimler yapmaması ya da yaptırmaması hareketleri iş güvenliğine aykırılık oluşturmaktadır.

²⁰⁹ http://www.safetyphoto.co.uk/subsite/case%20u%20v%20w/Wilsons_Clyde_Coal%20Co_Ltd_v_English.htm / <https://swarb.co.uk/wilsons-and-clyde-coal-co-ltd-v-english-hl-19-jul-1937> (ET: 13.01 .2023).

²¹⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s. 444.

²¹¹ Bayraktar ve diğerleri, s. 95.

²¹² Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 130.

²¹³ 5237 sayılı TCK'nın 22. madde gerekçesi.

İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan taksirle öldürme suçunda kural ihmali hareket olup icrai hareket istisnadır²¹⁴. Örneğin, işverenin uzman olmayan işçiye uzmanlık gerektiren bir işi yapması yönündeki talimatı kapsamında gerçekleşen iş güvenliğine aykırılık eyleminde işveren olan failin hareketi icrai bir harekettir. İş kazalarında taksirle öldürme suçunda işverenin, işçiyi dinlenme sürelerinde de çalışmaya zorlanması ve devamında iş kazasının meydana gelmesi örneklerinde işverenin icrai hareketi ihmali hareketine göre daha baskın olduğundan suçun icrai hareketle işlendiği kabul edilebilir. Yoksa bu örneklerde işverenin işçiyi koruma ve iş kazalarını önleme yükümlülüğüne aykırı bir davranış da söz konusudur²¹⁵.

İşveren veya işveren vekilinin iş yerinde veya işin yürütülmesi kapsamında iş tanımı içerisinde yapılan faaliyetler kapsamında iş güvenliğini almaması nedeniyle iskeleden düşen bir işçinin ölmesi, madendeki patlama nedeniyle işçinin ölmesi veya hayvan çiftliğindeki saman balyalarının işçinin üzerine devrilmesi hallerinde önlenabilirlik yükümlülüklerini yerine getirmemeleri nedeniyle iş güvenliğine aykırılık sonucu taksirle ölümü neden olma eylemi ihmali bir hareketle gerçekleştirilmiş olacaktır²¹⁶.

Yükümlülüklerin dayanakları, sınırları, varsa iş güvenliği uzmanı veya iş yeri hekiminin uyarıları, somut olayın özelliklerine göre kimlerin aktif veya pasif hareketleri nedeniyle kimlere kusur yüklenilebileceği, fiilin genel mi yoksa özel bir yükümlülükten mi doğduğu gibi birçok hususun birlikte değerlendirilerek iş kazalarında ceza sorumluluğunun belirlenmesi gerekir²¹⁷.

b. Netice

Neticeyi ölüm oluşturmaktadır²¹⁸. Ölüm gerçekleşmedikçe taksirle öldürme suçu oluşmaz²¹⁹. İş güvenliği kapsamında işveren veya vekilinin neticenin gerçekleşmemesi için

²¹⁴ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 64-65.

²¹⁵ Doğan, *İş Kazalarında Cezai Sorumluluk*, s. 98.

²¹⁶ Yine aynı doğrultuda olmak üzere işyerinde kaçak akım rölesi kullanması gerekirken bunu elektrik sistemine dâhil etmeyen işveren, kaçak akım nedeniyle bir işçi hayatını kaybettiğinde ihmali hareketle taksirle öldürme suçunu işlemiş olur. Doğan, s. 65.

²¹⁷ Özkan, s. 563-564.

²¹⁸ Adem Sözüer, *Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul, 2013, s. 17.

²¹⁹ Adam, s. 76.

gerekli önleyici tedbirlerini alması ve denetim görevini yerine getirmesi gerekir. Aksi takdirde gerçekleşen neticeden sorumlu olur.

c. Nedensellik Bağı

(1) Genel Olarak

Suçun oluşması için hareket ile netice arasında illiyet bağı aranır²²⁰. Tek bir hareketin neticenin nedeni olarak görüldüğü hallerde nedensellik ilişkisinin tespiti kolaydır. Aynı kişinin birden fazla hareketinin veya farklı kişilerin hareketlerinin söz konusu olduğu ya da hareket tek olmakla beraber neticenin meydana gelmesinde etkili olabilecek başka nedenlerin de ortaya çıktığı olaylarda, neticenin hangi harekete veya nedene bağlı olarak ortaya çıktığının tespiti, sorumluluğun tespiti bakımından önem taşır. Nedensellik (illiyet bağı) sorunu, neticenin hangi hareketin veya hareketlerin ya da nedenlerin sonucu olduğunu tespit etme sorunudur. Neden sonuç ilişkisi olan illiyet bağı yoksa cezai sorumluluk bulunmamaktadır²²¹.

Nedensellik bağı, hukuki bir kavram olmayıp mantıki bir kavramdır. Hayat tecrübesi ve mantık kurallarıyla bir hareketle bir netice arasında sebep-sonuç ilişkisinin bulunup bulunmadığına karar verilir. Ancak bu nedensellik ilişkisinin bilimsel olarak ele alınması ve açıklanmaya çalışılması adil bir karar verilebilmesi için zorunludur²²². Hareket ile netice arasındaki ilişki mantık kurallarına uygun olmalıdır²²³. İş güvenliğine aykırı hareket ile istenmeyen netice olan ölüm arasında illiyet bağı gerekir. Ayrıca ölüm olayının iş kazasına bağlı olup olmadığının tespiti, teknik ve özel bilgi gerektiren bir uzmanlık olması nedeniyle maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından bilirkişi raporu alınması şarttır²²⁴.

²²⁰ Önder, s.194.

²²¹ Zafer, s. 198.

²²² Zafer, s. 198.

²²³ Koray Doğan, **Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s.114.

²²⁴ Murat Demircioğlu/ Arzu Şen Kalyon, “İşverenin İş Kazalarından Doğan Sorumluluğu Ve Kusur Hakkında Karar İncelemesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.15, Özel Sayı, s. 40-41.

(2) Nedensellik Bağının Tespiti

Nedensellik bağının tespiti istenmeyen neticeye hangi yükümlülüklerle aykırılığın sebep olduğunun belirlenmesi ile yapılmaktadır. İş kazası icrai bir hareketle gerçekleşebileceği gibi ihmali bir hareketle de gerçekleşebilmektedir. İcrai hareketle işlenen suçlarda illiyet bağının tespiti kolaydır. Örneğin uzmanı olmadığı halde bir işçisine elektrik işi yapmasını emreden işverenin davranışında genel meslek kurallarını ihmal de söz konusu olmakla birlikte emretmek şeklide icrai harekete daha baskındır. Yine aynı doğrultuda olmak üzere nakliye firması çalışma saatlerine riayet etmeksizin kamyon sürücüsüne göreve çıkma talimatı verir ve ölümlü kazaya neden olursa ihmalden daha baskın aktif bir icrai hareketle neticeye neden olma söz konusu olur²²⁵.

İşveren veya vekilinin madendeki çalışma koşulları ile ilgili olarak iş güvenliği önlemlerini almaması, inşaat alanında işçilerin güvenliği için gerekli araç ve gerecin temin edilmemesi, işin doğası gereği riski ortadan kaldırmaya yönelik teknolojinin kullanılmaması halleri nedeniyle meydana gelen ölüm neticesiyle ihmali davranış arasında illiyet bağı bulunmaktadır.

İşveren ve işveren vekilinin yasa, sözleşme ve çalışma hayatın zorunlu kıldığı iş güvenliğine ilişkin yükümlülüklerin bir kısmının yerine getirilmemesi sonuca etkili değilse işveren ve işveren vekilinin ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. Ölüm olayının sadece ölenin kendi hareketlerinden meydana geldiği hallerde işveren, işveren vekili veya iş güvenliği uzmanına kusur izafe edilemez. Çünkü olayın tamamen işçinin iş tanımı kapsamından çıkmasından kaynaklandığı durumda, ölüm olayı işveren ve temsilcilerinin yükümlülükleri arasında bir illiyet bağı bulunmamaktadır.

İş güvenliğine ayrılık sonucu oluşan taksirle ölüm olaylarında illiyet bağının tespiti önemli bir konudur. İlliyet bağı tespit edildikten sonra hangi failin eyleminin sonucu neticenin ortaya çıktığı ve kusur durumu belirlenecektir. Meydana gelen ölüm olayının işçinin eyleminden mi yoksa işveren veya işveren vekilinin eyleminden mi kaynaklandığının araştırıldıktan sonra kusur incelemesine geçilmelidir²²⁶.

İlliyet bağı kesen sebeplerin ortaya çıkması hallerinde sorumluluğun titiz bir şekilde araştırılması gerekir. Ölüm daha sonra mağdura yönelik bir eylemden veya yanlış

²²⁵ Doğan, s. 21.

²²⁶ Özkan, s. 527.

tedaviden kaynaklanmış olabilir. Ceza hukukunda ceza sorumluluğu kusura dayalı olup sınırsız olamaz. İşveren iş güvenliğine ilişkin sorumluluğunu sözleşme ile başkasına devredemez. İşveren, gerekli olan hallerde teknik eleman bulundurmak, güvenlik önlemleri almak ve iş güvenliği önlemlerinin alınıp alınmadığı hususlarda gerekli denetimleri yapmak zorundadır²²⁷.

Failin gerçekleştirmiş olduğu davranış ile meydana gelen sonucun faille isnat edilebilmesi gerekir²²⁸. Taksirle öldürme suçunda hem nedensellik bağı hem de objektif isnadiyet bulunmalıdır.²²⁹ Objektif özen yükümlülüğünün ihlali ne şekilde olursa olsun failin davranışıyla gerçekleşmelidir²³⁰. Öngörülemeyen, kaçınılamayan kaza veya tesadüf hallerinde failin cezai sorumluluğu bulunmamaktadır.

(3) Üçüncü Şahsın ve Mağdurun Hareketi

İş güvenliği açısından işçilerin de eğitim aldıkları konularla ilgili olarak her türlü önleyici tedbirleri alması şarttır. İşveren veya vekili iş güvenliği açısından her türlü araç ve gereci bulundurmuş, iş güvenliği eğitimini²³¹ vermiş, gerekli önleyici tüm tedbirleri almış olmasına rağmen işçinin sadece tedbirlere uymaması nedeniyle oluşan hallerde işveren veya işveren vekiline kusur izafe edilemez.

Mağdurun eylemleri nedeniyle ölüm gerçekleştiğinde, ölümün başkasına objektif olarak isnat edilmesi hukuken olanaklı değildir. Bu olaylarda mağdurun kendisine zarar verilmesinden önceki aşamada, yükümlülüğe aykırı davranışta bulunan kişiye, öngörülebilir bir neticeye birlikte sebebiyet vermesi nedeniyle ceza hukuku bakımından sorumluluk yüklenemez. Mağdurun kendi sorumluluğundaki riskler, bir başkasına isnat edilemez²³². Yargıtay'ın aynı doğrultudaki bir kararında şöyle denilmektedir: “*Müteahhit olan sanığın eşine ait apartman dairesinde oda genişletilmesi amacıyla bir duvarının yıkımı işi konusunda uzun yıllardır inşaat ustası olan ve bu şekilde bilinen kazalı işçi ile*

²²⁷ Kaymaz/Gökcan, s. 351.

²²⁸ Bayraktar ve diğerleri, s. 106.

²²⁹ Durmuş /Erdem /Önok, s. 188

²³⁰ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 138.

²³¹ İşveren veya vekilinin, işçiyi eğitmemesi meydana gelen ölüm olayından cezai olarak sorumlu tutulması için tek başına nedensellik bağına ortaya koymaktadır. Eğer işveren veya vekili, işçiyi kendi dilinde veya tercüman aracılığıyla eğitmeyip çalıştığı işin nasıl yapılması gerektiği konusunda bilgilendirmemişse, işçi bu eğitimi almış olsaydı iş güvenliğine aykırılık sonucu ölüm meydana gelmeyecekti, denilebiliyorsa işveren veya vekilinin taksir düzeyinde kusuru olduğu için cezai sorumluluğu kabul edilecektir.

²³² Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 138

anlaştığı, işçinin duvarı yanlış yöntemle yıkması sebebiyle üzerine devrilen molozlar dolayısıyla kaldırıldığı hastanede tedavisi devam ederken öldüğü olayda, sanığa atfı kabil kusur bulunmadığının anlaşılması karşısından sanığın atılı suçtan beraatına karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi, kanuna aykırı olup bozmayı gerektirmektedir”²³³.

Netice sadece mağdurdan kaynaklanan bir eylem sonucu gerçekleşmişse failin sırf mağduru çalıştırması nedeniyle sorumluluk yüklenemez. Ceza kanununda objektif sorumluluk esası bulunmayıp kusura dayalı sorumluluk esası benimsenmiştir. Failin işçi olan mağduru çalıştırması ile tamamen işçiden kaynaklanan ölüm neticesi arasında bir neden sonuç ilişkisi yoksa faili ceza hukuku açısından sorumlu tutulamaz.

Ölüm neticesine birden çok kişinin taksirli davranışları birleşerek neden olabilir. Ölüm neticesinin meydana gelmesinde taksirli davranan kişilerden birisinin kusurunun daha çok olması, diğerlerinin taksirini ortadan kaldırmayacaktır²³⁴. Birden fazla kişinin birleşen fiilleri ile bir neticeye neden oldukları hallerde, bu faillerin hareketi ile netice arasındaki nedensellik ilişkisi özel bir önem taşır. Belirtelim ki bu hallerde her bir kişinin hareketi ile netice arasında nedensellik ilişkisinin bulunması bir ön koşuldur. Failin hareketi ile netice arasında nedensellik ilişkisi kurulamadığı hallerde, fail neticeden sorumlu olmayacaktır²³⁵.

5. Suçun Nitelikli Halleri

a. Birden Fazla Kişinin Ölmesi

Kanunda özel bir içtima hali düzenlemiş olup²³⁶ TCK’nın 85/2. maddesine göre ağırlatıcı nedenin uygulanabilmesi için en az iki kişinin ölmesi şartı aranmaktadır²³⁷. Kanun koyucu iki kişinin ölmesi halinde mahkemeye olayın oluş ve işleyiş şekli ile verilen zararın ağırlığı gözetilmek suretiyle gerekçelendirmek suretiyle cezanın belirlenmesi hususunda bir takdir hakkı bırakmıştır. Böyle bir düzenleme ile fikri içtimanın özel bir hali kabul edilmiş olup netice sayısında suç oluşmadığı kabul edilerek birden fazla kişinin ölmesi hallerinde ölümle meydana gelen suçun kusur yoğunluğu nedeniyle tek suç kabul

²³³ Yargıtay 12. Ceza Dairesinin, 08. 01. 2019 tarihli, 2017/5003 esas ve 2019/133 sayılı kararı (özel arşiv).

²³⁴ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 143.

²³⁵ Zafer, s. 265.

²³⁶ Bayraktar ve diğerleri, s. 106.

²³⁷ Apaydın, s. 46.

edilerek cezasının takdirinde mahkemelere cezanın bireyselleştirilmesi açısından geniş bir alan bırakılmaktadır.

b. Bir Kişinin Ölümüyle Beraber Bir veya Birden Fazla Kişinin Yaralanması

Bir kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanması özel bir içtima hali olarak düzenlenmiştir. Bu ağırlatıcı nedenin uygulanabilmesi için en az bir kişi ölmeli bir veya daha fazla kişinin ise şikâyetçi olmaları şartıyla yaralanmış olmaları gerekir.

c. Ölüm Sonucuna Bilinçli Taksirle Sebep Olunması

Bilinçli taksir hali, ağırlaştırıcı bir neden olarak düzenlenmiş olup bilinçli taksir halinde suça ilişkin ceza, üçte birden yarısına kadar artırılır²³⁸. Tehlikeli işlerde çocuk işçi çalıştırması yasak olmasına rağmen işverenin eğitim vermeden, iş güvenliğini koruyucu ve önleyici tedbirleri almadan, çocuk işçi çalıştırması halinden eylemi bilinçli taksirle işlediğinin kabulü gerekir.

d. Şahsi Cezasızlık Sebebinin Taksirli Sorumluluğa Etkisi

TCK'nın 22/6 maddesi, taksirli sorumluluk kapsamında cezai sorumluluğu kaldıran veya azaltan bir neden öngörmüştür. Basit taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir halinde ise verilecek ceza yarıdan altıda bire kadar indirilebilir. Böyle bir hükmün kabul edilmesinde ceza adaleti ve toplumsal vicdanın etken olduğu açıktır²³⁹. Doktrinde hükmün yerinde ama eksik bir düzenleme olduğu belirtilmiş olup “ kişisel ve ailevi “ sözcükleri arasındaki “ve “ bağlacının “veya” şeklinde olması daha yerinde olurdu. Çünkü failin nişanlısının veya çok yakın arkadaşının ölmesi veya yaralanmasında, bu hükmün uygulanabilmesi mümkün olmayacaktır²⁴⁰. Kanaatimizce “ve” bağlacının “veya” şeklinde olması halinde her taksirle yaralama veya ölüm olayında failin olay nedeniyle kişisel olarak ıstırap duyduğu belirtilerek cezalandırılmanın sınırlandırılmasına veya ortadan kaldırılmasına yönelik savunmaların uygulamada adaletsizliklere yol açma ihtimali

²³⁸ Zafer, s. 268.

²³⁹ 5237 sayılı TCK'nın 22/6. Maddesinin gerekçesi.

²⁴⁰ Demirbaş, s. 403.

bulunmaktadır. Bu nedenle, yasanın şahsi cezasızlık nedenini yasal olarak aile bireyleri ile sınırlı tutması yerinde bir düzenlemedir.

Hükmün uygulanabilmesi için işlenen suç taksirli suç olmalıdır²⁴¹. Ortaya çıkan bu etki artık bir cezaya hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağduriyete yol açmalıdır²⁴². Bilinçli taksirle ölüme neden olma suçunda indirim yapılması zorunlu olmayıp, hâkimin takdirine bırakılmıştır²⁴³. Taksirli sorumluluk kapsamında taksirli suçlarda bir şahsi cezasızlık sebebi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren bir şahsi sebep olarak öngörmüş olup maddede belirtilen neticenin hem kişisel hem de ailevi olması aranmaktadır²⁴⁴. Yasa koyucunun amacı taksirle ölüme neden olma suçlarında hem kişisel hem ailevi olarak zaten acı çeken insanları yargılamak suretiyle yeniden acı çekmeleri önlenmek olup koşullarının varlığı halinde faile ceza verilmeyeceği için şartların oluşup oluşmadığının titiz bir şekilde değerlendirilmesi gerekir.

Resmi olarak akraba olmamalarına rağmen insanların hayatında çok önemli yere sahip kişilerin ölmesi hallerinde bu hükmün uygulanıp uygulanmaması konusunda hâkime takdir yetkisi verilmesini sağlayacak bir yasal düzenleme yapılmasına önermekteyiz.

Bilinçli taksirle ölüme neden olma suçlarında cezayı indirme mecburiyeti yoktur. Olayın özelliğine göre indirimin gerekli olup olmadığını ve gerekiyorsa oranını hâkim takdir edecektir²⁴⁵. İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan bilinçli taksirle ölüme neden olma suçlarında hâkim bu husustaki takdirini kullanırken sanığın sosyal ve ekonomik durumunu, sanık ile ölen arasındaki akraba ilişkisini, sanığın iş güvenliğine ilişkin aldığı tedbirleri, yapılan uyarılara uyup uymadığı ile sanığın olay nedeniyle duyduğu üzüntüyü göz önünde bulundurarak ona göre hüküm kuracaktır.

B. Manevi Unsur

1. Genel Olarak

Bu suçun manevi unsuru taksirdir. Fail basit veya bilinçli taksirle neticeye sebebiyet vermiş olmalıdır. Failin göstermesi gereken genel veya konumu yönünden objektif özen

²⁴¹ Özbek ve diğerleri, **Genel Hükümler**, s. 624.

²⁴² Özbek ve diğerleri, s. 624.

²⁴³ Centel/Zafer/Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, 3. Baskı, s 114.

²⁴⁴ Apaydın, s. 54.

²⁴⁵ Kaymaz/Gökcan, s. 119; Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 151.

görevini yerine getirmemiş olmasının sebebiyet verdiği netice, taksirdir. Neticenin, failin hareketlerinden dolayı ortaya çıkması ve öngörülebilir olması gerekir²⁴⁶.

Failin neticeyi öngörebilme imkânı varken öngörememişse basit taksirden, failin neticeyi öngördüğü halde sonucun gerçekleşmeyeceği düşüncesiyle hareketine devam etmesi halinde ise bilinçli taksirden bahsedilecektir. Örneğin iskele kurarken işverenin malzemelerin yetersiz olduğunu işçilerin düşebileceğini öngörmesine rağmen yeni malzeme almayarak mevcut malzemenin yeterli olabileceği kanaatiyle hareket etmesi halinde bilinçli taksirin varlığından bahsedilecektir.

2. Kusurun Tespiti

Ceza yargılamasının amacı hukuka uygun deliller toplayarak maddi gerçeğe ulaşmaktır. Maddi gerçeğe ulaşırken teknik ve uzmanlık gerektiren alanlarda hem mevzuatın bilinmesi ve somut olaya uygulanması açısından dosya kapsamındaki delillerin alanında uzman görevlilerce titiz bir şekilde araştırılması hem de bilirkişiler vasıtasıyla iş güvenliğine aykırılık oluşturduğu iddia edilen olayın gerekçeli bir şekilde aydınlatılması kusurun tespiti açısından çok önemlidir.

İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan ölüm olaylarında şüphenin ortadan kaldırılarak olayın aydınlatılması gerekir²⁴⁷. Önleyici ve koruyucu tedbirler alınarak yükümlülükler yerine getirilmiş ise ceza sorumluluktan bahsedilemez. Diğer bir ifadeyle, kaçınılmaz ve önlenemez istenmeyen neticeler bakımından herhangi bir sorumluluk bulunmamaktadır²⁴⁸. Kaçınılmazlık, işverenin iş güvenliği için bilim ve teknolojinin olanak verdiği önleyici ve/veya koruyucu tüm tedbirleri almış olmasına rağmen istenmeyen neticenin meydana geldiği ve zararın önlenemediği durumlarda ortaya çıkmaktadır.

²⁴⁶ Centel/Zafer/Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, 3. Baskı, s. 111.

²⁴⁷ Bayraktar ve diğerleri, s. 103-104.

²⁴⁸ Özkan, s. 546.

Özen yükümlülüğüne ilişkin davranış kurallarına toplumdaki herkes uymak zorundadır. İzin verilen risk kapsamında, hayatın devamı ve gelişimi bazı tehlikeleri göze almayı zorunlu kılmakta olup olası tehlikelerden korunmak mümkün değildir²⁴⁹.

“Kaçınılmazlık”, ve “ izin verilen risk” kavramlarının tanımlarının ve sınırlarının somut olayın özelliklerine göre nasıl ve kimler tarafından yapılması gerektiği çok önemli bir sorun olup bu konuda alanında uzman ve tecrübeli olan değişik disiplinlerden gelen bilirkişilerden oluşan bilirkişi kurulunun ayrıntılı ve yasal dayanaklarını ortaya koyan raporlar düzenlemesi mahkemenin de bu raporlarla bağlı kalmaksızın olayı tüm yönleriyle tartışarak maddi gerçeğe ulaşması gerekir.

3. Kusurun Yüklenebileceği Fail veya Faillerin Tespiti

Failin kusurlu sayılabilmesi için ölüm neticesine neden olan davranışın bizzat fail tarafından meydana getirilmesi şart değildir²⁵⁰. İş güvenliğine aykırılıktan oluşan taksirle ölüme neden olma olaylarında, koruyucu ve önleyici tedbirlerinin alınmaması, teknolojinin kullanılmaması, yetersiz ve/veya eksik eğitim verilmesi halleri somut olayda failin tespiti açısından tüm boyutlarıyla incelenmelidir. Sorumluların ve kusurun belirlenmesinde iş yeri çalışma talimatları da öneme sahiptir. O nedenle kişilerin görev ve sorumluluklarının belirlenmesi bakımından iş kazasının meydana geldiği birimin çalışma talimatlarının da incelenmesi gerekir²⁵¹. Ayrıca şirketteki görev dağılım çizelgesi, şirket yetkilisi tarafından yapılan yetkilendirme, SGK kayıtları, varsa ilgili bakanlık kayıtları, faillerin şirketteki pozisyonları, görev tanımlarına ilişkin belge ve faillerin iş sözleşmeleri incelenerek failin ve/veya faillerin araştırılması gerekir.

4. Basit Taksirle İş Güvenliğine Aykırılık Sonucu Ölüm

Taksir, suç tanımındaki tüm maddi unsurlar yönünden söz konusu olabilir. Taksir, sadece iradi fiil ve öngörülebilir netice ile ilgili bir kavram olmayıp ayrıca maddi konunun özelliklerini algılamada özensizlik ve neticenin öngörülememesini de içermektedir. Bir binanın onarımı için gerekli tedbirleri almayarak binanın çökmesi neticesinde insanların

²⁴⁹ Bkz. Koca/Üzülmez, s. 203.

²⁵⁰ Kaymaz/Gökcan, s. 278.

²⁵¹ Kaymaz/Gökcan, s. 350.

yaralanmasına neden olma eyleminde olduğu gibi fail, binanın yıkılmak üzere olduğunu fark edemediği için gereğini yapmadığı olayda basit taksir hali söz konusudur²⁵².

Basit taksirde fail, neticeyi öngöremeyerek özen yükümlülüğüne aykırı bir davranışta bulunmuştur²⁵³. Fail hem özen yükümlülüğüne aykırı hareket etmekte hem de neticeyi öngörememekte olup²⁵⁴ basit taksirde failin sorumluluğuna gidilebilmesi için neticenin öngörülebilir olması şarttır²⁵⁵. Basit taksirde, fail davranışıyla kanunda düzenlenmiş suçu gerçekleştirebilme ihtimalinden hareket etmez²⁵⁶. İşverenin yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde eylem basit taksirle ölüme neden olma suçunu oluşturur.

5. Bilinçli Taksirle İş Güvenliğine Aykırılık Sonucu Ölüm

Bilinçli taksirde fail, neticeyi öngörmesine rağmen bu neticeyi kişisel yetenekleri, şansı veya başka etkenlerle önleneyeğine güvenerek hareket etmektedir. Eğer somut olayda öngörülebilir bir netice bulunmakta olup işveren bu durumu öngörerek koruyucu ve önleyici tedbirleri almamış ise bilinçli taksirden bahsedilebilecektir. Diğer bir ifadeyle, işverenin neticenin gerçekleşmeyeceğine güvenerek, riski üstlenmesi halinde bilinçli taksirle sorumluluğu bulunmaktadır²⁵⁷.

Kural olarak risk değerlendirmesinin yapılmamış olması halinde işveren bilinçli taksirle sorumlu olacağı anlamına gelmez. Somut olayın özelliklerine göre bir değerlendirme yapılması gerekir. Risk değerlendirmesinin yapılmaması eylemi, otomatik olarak bilinçli taksir düzeyinde bir ceza sorumluluğunu oluşturmayacaktır. Ancak risk değerlendirmesine rağmen riskleri ortadan kaldırmaya yönelik tedbirlerin alınmaması eylemin bilinçli taksirle gerçekleştiğinin kabulü açısından yeterlidir

Aynı olayda sanıklardan birisinin taksir düzeyindeki kusurunun basit taksir, diğerinin ise bilinçli taksir olması imkân dâhilindedir. Bilinçli taksirde fail, ihmeline bağlı olarak iş kazasının gerçekleşme olasılığını ve buna bağlı olarak insan sağlığının zarar görebileceğini

²⁵² Zafer, s. 264.

²⁵³ Önder, s. 334.

²⁵⁴ Mehmet Emin Artuk, **Ceza Hukuku El kitabı**, İstanbul, 1989, s. 236.

²⁵⁵ Hakeri, s. 224.

²⁵⁶ Heinrich, s. 186.

²⁵⁷ Özkan, s. 534.

öngörür ancak neticelerin gerçekleşmeyeceğine güvenir. Ancak her iş güvenliği önleminin alınmaması eyleminde kural düzeyinde bilinçli taksirin varlığı kabul edilemez²⁵⁸.

6. Olası Kastla İş Güvenliğine Aykırılık Sonucu Ölüm

İş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen ölüm olaylarında ceza sorumluluğunun tespiti zordur. İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan iş kazalarında manevi unsurun tespiti önemli ve problemli alanlar oluşturmaktadır. İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan öldürme suçlarının karine olarak objektif özen yükümlülüğüne aykırılık nedeniyle meydana geldiği dolayısıyla basit taksirle veya bilinçli taksirle işlenmiş olduğu kabul edilmektedir. Oysa somut olayın özelliklerine göre kusur tespiti yapıldığında iş güvenliğine aykırılığın olası kast ile de gerçekleşebileceği gözlemlenmektedir.

Kastın ne bilme ne de isteme unsurlarının yoğun bir biçimde bulunmadığı; ancak en azından failin ilgili suçun gerçekleşebileceğini olası kabul ettiği ve buradan kaynaklanacak neticeyi de kabullendiği biçimiyle bilme ve isteme unsurlarının mevcudiyetinden bahsedilebileceği hallerde, olası kastın varlığı söz konusudur²⁵⁹. Aslında olası kastın bulunduğu hallerde iş kazası değil iş güvenliğine aykırılık sonucu olası kastla öldürme tabirinin kullanılması gerekir²⁶⁰. İş yeri güvenliğinin sağlanmasına ve korunmasına yönelik gereken önlemleri almamak eğer denetim raporları ile ortaya çıkmış ise bu durum fail açısından olası kasta ilişkin “olursa olur” düşüncesini ve olası sonucu dolaylı da olsa kabullenmeyi gösteren delillerdir²⁶¹. İş kazalarında cezai sorumluluk bakımından önceden kesin bir ölçü koymak isabetli olmaz. Bu nedenle, iş güvenliğine aykırılık hallerinde cezai sorumluluk bakımından her somut olayı, olası kast veya taksir bakımından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir²⁶².

İş yerinde iş güvenliğine ilişkin hazırlanan denetim raporlarının gereğini ısrarla yerine getirmeme, gelen tüm uyarılara rağmen tedbir almadan faaliyete devam etme veya teknolojik önlemlerin alınmaması, olası sonucun gerçekleşmesini göze almayı ve dolaylı

²⁵⁸ Doğan, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluk**, s. 197.

²⁵⁹ Heinrich, s. 179.

²⁶⁰ Asım Kaya, “İş Kazasında İşverenin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu”, **TAAD**, Y. 5, S. 17, Nisan 2014, s. 351.

²⁶¹ Özkan, s. 540.

²⁶² Mustafa Özen, “İş Kazalarında Hukuki, Cezai ve İdari Sorumluluk”, **Ankara Barosu Dergisi**, C. 2, 2015, s. 251.

olarak sonucun gerçekleşmesine kayıtsız kalmayı yani olası kastla hareket edildiğini gösteren ölçütlerdir.

Aşırı derecede ihmal içeren tehlikelilik halleri, işveren veya vekilinin ölüm neticesini hesaba katarak göze aldığını kabule olanak sağlamaktadır²⁶³. İş güvenliğine ilişkin önleyici tedbirlerin uyarılara rağmen ısrarla alınmaması halinde öngörülen neticenin gerçekleşmesinin göze alındığı veya kabullenildiği olaylarda olası kast hükümlerinin uygulanması mümkündür. Olası kast kavramı tartışmalı bir kavram olup iş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen ölüm olaylarında manevi unsur açısından eylemde olası kastın varlığını belirlemek için “umursamama ya da kayıtsız kalma” durumunun oluşup oluşmadığının incelenmesi gerekir. Failin, iş güvenliğine ilişkin tüm uyarılara rağmen neticenin meydana gelebileceğini düşünüp öngördüğü halde, iş güvenliğine ilişkin önleyici tedbirleri almaksızın ölüm neticesinin gerçekleşme olasılığı karşısında işe devam etmesi halinde olası kastının var olduğu kabul edilmelidir.

İşverenin veya vekilinin, çalışma ortamının iş güvenliğine uygun olmadığına ilişkin iş güvenliği uzmanının uyarılarına ve denetim raporlarındaki uyarılara rağmen gerekli tedbirleri almaması, uyarıların önemi ve tehlikelilik haline rağmen oluşabilecek neticeleri göze alarak çalışma düzenine yönelik önleyici ve koruyucu tedbirler almaması olası kastın varlığını ortaya koyan kriterlerdir.

Olası kastla insan öldürme suçlarında mağdur sayısınca suç oluşmasına karşın bilinçli taksirle öldürme suçlarında özel içtimaı hükümleri gereğince tek bir suç oluşacaktır. Ayrıca olası kastta kusur yoğunluğu bilinçli taksire rağmen fazla olduğundan ceza miktarı da yasa koyucu tarafından fazla olarak belirlenmiştir. Eylemin olası kastla veya bilinçli taksirle işlenmesi halinde görevli mahkemeler, soruşturma ve yargılama yöntemleri de birbirinden tamamen farklılık arz etmektedir.

²⁶³ Heinrich, s. 193-194.

C. Hukuka Aykırılık

Taksirle bir insanın ölümüne neden olma suçu hukuka aykırı olup eylemi hukuka uygun hale getiren bir neden bulunmamaktadır²⁶⁴. Eylemin taksirle işlenmesi özel hukuka uygunluk nedenlerinin varlığını da ortadan kaldırmaktadır.

²⁶⁴ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 143.

IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ

A. Teşebbüs

Taksirle ölüme neden olma suçunda netice ölüm olayının meydana gelmesidir. Suç da bu sonucun gerçekleştiği yer ve zamanda tamamlanmış olur. Bu nedenle taksirle ölüme neden olma suçu teşebbüse elverişli değildir²⁶⁵.

Suçta teşebbüs ancak kasten işlenen suçlarda mümkün olup kasıtlı bir suç olmasına rağmen iş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan olası kastla insan öldürme suçu teşebbüse elverişli değildir.

B. İştirak

Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olup taksirle işlenen suçlarda iştirak mümkün değildir. Birden fazla kişinin taksirli davranışı sonucu bir kişi ölmüşse davranışları gerçekleştiren herkes kendi eyleminden dolayı cezalandırılacaktır²⁶⁶.

C. İçtima

TCK'nın 85/2. maddesinde özel bir içtimai şekli belirlenmiştir. Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Mağdur veya maktul sayısınca suç veya ceza belirlenmek yerine eylemin taksirle işlendiği gerçeğinden hareket edilerek eylem tek suç olarak kabul edilmiştir. Bu özel içtima halinde, failin taksiri nedeniyle verilen zararın büyüklüğü gözetilerek meydana getirdiği haksızlığın içeriğine göre cezası belirlenmiştir²⁶⁷.

Bir binayı yıkmak isteyen failin yıkmış olduğu binanın altında bir kişinin ölmesi halinde, genel tehlike yaratan suçla birlikte somut olayın özellikleri gözetilerek failin eyleminin gerçekleşme durumuna göre olası kastla veya bilinçli taksirle insan öldürme

²⁶⁵ Sahir Erman /Çetin Özek, **Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kişilere Karşı Suçlar**, Beta Yayınevi, İstanbul, 1994, s. 85.

²⁶⁶ Bayraktar ve diğerleri, s. 113.

²⁶⁷ Koca/Üzülmez, **Özel Hükümler**, s. 148.

suçu söz konusu olacaktır. Bu gibi hallerde fail TCK'nın 44. maddesi hükümlerine göre en ağır cezayı gerektiren suçun cezasıyla cezalandırılacaktır²⁶⁸.

V. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMAYA İLİŞKİN KURALLAR

A. Görev ve Yetki

Taksirle bir kişinin ölümüne neden olunması halinde suça bakma görevi suçun asliye ceza mahkemesine ait olup taksirle bir veya birden fazla kişinin ölümüyle beraber bir veya birden fazla kişinin yaralanması halinde ise suça bakma görevi ise suçun işlendiği yerdeki ağır ceza mahkemesine aittir. İş güvenliğine aykırılık sonucu taksirle ölüme neden olma suçundaki neticenin meydana geldiği yer mahkemeleri yetkilidir.

B. Yaptırım

Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (TCK m.85/1). Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (TCK m.85/2) . Eylemler bilinçli taksirle işlenmişse, verilecek ceza TCK'nın 22/3. maddesi gereğince üçte birden yarısına kadar arttırılır.

Mahkeme tarafından hüküm kurulurken sanığın kusurunun derecesine göre cezanın miktarını belirlenmesi gerekir. Eğer sanık tali kusurlu ise mahkeme alt sınırdan hüküm kurabilir. Ancak sanık asli kusurlu ise mahkemenin alt sınırdan uzaklaşması gerekir²⁶⁹.

Taksirli suçtan verilen hapis cezası uzun süreli olsa bile, diğer koşulların da varlığı halinde, adli para cezasına çevrilebilir. Ancak bilinçli taksirle işlenen suçlarda hapis cezası

²⁶⁸ Kaymaz/Gökcan, s. 402.

²⁶⁹ Nitekim İstinaf Mahkemesi'nin aynı doğrultudaki bir kararında şöyle denilmektedir; “Sanığın sorumlusu olduğu inşaatta gerekli iş güvenliği tedbirleri almaması sonucu işçi Ş...K..’ün yüksekte düşmesi sonucu ölümüne neden olduğu olayda, dosyada bulunan kusura ilişkin sanığın olayda asli kusurlu olduğuna ilişkin raporların oluş ve dosya kapsamına uygun bulunduğu kabul edilmiştir. Her ne kadar sanığın olayda asli kusurlu olması nedeniyle alt sınırdan uzaklaşarak hüküm kurulması gerekli ise de, karşı istinaf bulunmadığından sanığın kazanılmış hakkı gözetilerek aleyhine uygulama yapılmamıştır”. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi, 12. Ceza Dairesi’nin 23.10.2018 tarihli 2017/2951 esas ve 2018/2096 sayılı kararı (özel arşiv).

uzun süreli ise adli para cezasına çevrilemez. Taksirli suça ilişkin de olsa para cezaları ertelenemez²⁷⁰.

C. Zamanaşımı

Taksirle ölüme neden olma suçunu düzenleyen TCK'nın 85/1-2. maddelerinde dava zamanaşımı süresi, TCK'nın 66/1-d maddesine göre suçun işlendiği tarihten itibaren on beş yıldır. Dava zamanaşımını kesen nedenlerin gerçekleşmesi halinde, dava zamanaşımı süresi en fazla yirmi iki yıl altı ay olabilir²⁷¹.

D. Soruşturma Yöntemi

Taksirle ölüme sebebiyet verme suçu, ister basit taksirle isterse bilinçli taksirle işlensin resen takip edilen suçlardandır²⁷². Görev nedeniyle işlenirse 4483 sayılı yasaya göre izne bağlıdır. İzin kovuşturma şartı olup soruşturma aşamasında izin alınmamış ise mahkemece durma kararı verilerek soruşturma izni istenir.

TCK'nın 85/1. maddesi şikâyeteye tabi olmayıp CMK'nın 253. maddesinde sayılan suçlar kapsamına da girmediğinden uzlaştırmaya tabi değildir. Aynı şekilde TCK'nın 85/2. maddesinin 2. fıkrasında bulunan taksirle birden fazla kişinin ölümü veya bir kişinin ölümü ile bir ya da birden kişinin yaralanmasına neden olma suçu da uzlaştırma kapsamındaki suçlardan değildir. Burada tartışmalı olan husus taksirle ölümle birlikte yaralanma eylemlerinin gerçekleşmesi nedeniyle taksirle yaralanmaya sebebiyet verme suçunda uzlaştırma yoluna gidilip gidilmeyeceğidir. Her ne kadar taksirle yaralanma suçlarının bilinçli taksirle yaralanma eylemlerinin nitelikli halleri hariç olmak üzere takibi şikâyeteye tabi ise de uzlaştırma yoluna gidilemez. Uzlaştırma ile şikâyet birbirlerinden farklı kavramlar olup uzlaştırma kapsamına giren bir suç uzlaştırma kapsamına girmeyen bir suç ile birlikte aynı kişiye karşı işlenirse uzlaştırma yoluna gidilemez.

İş güvenliğinden sorumlu fail veya faillerin uzmanlık alanları, tecrübeleri, iş güvenliğine ilişkin aldığı önleyici tedbirlere ilişkin kayıtlar, tanıkların anlatımları, bilirkişi raporu, teknik olarak gerekli araç ve gerecin temin edilip edilmediği, işçilerin periyodik olarak iş güvenliği konusunda eğitilip eğitilmedikleri, iş güvenliği uzmanı görevlendirip

²⁷⁰ Bayraktar ve diğerleri, s. 115-116.

²⁷¹ Apaydın, s. 74-75.

²⁷² Centel/Zafer/Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, s. 118.

görevlendirmedeği, varsa iş güvenliği uzmanı tarafından tespit edilen eksikliklerin işveren veya vekili tarafından yerine getirilip getirilmediği incelenerek bir değerlendirme yapılmalıdır.

İş güvenliği mevzuatının değişik disiplinleri içine alan geniş bir alan olması nedeniyle alanında uzman bilirkişilerle olay mahallinde keşif yaparak olaya ilişkin tüm delilleri toplaması ve delillerin karartılmasını engellemesi şarttır. Hızlı, hukuka uygun ve etkin bir şekilde toplanmayan deliller nedeniyle yargılama aşamasındaki iddialar üzerine yapılacak keşif ve bilirkişi incelemelerinde eksik soruşturma nedeniyle şüpheli durumlar oluşmakta şüpheden de sanık ya da sanıklar yararlanmaktadır.

E. İş Güvenliğine Aykırılığa İlişkin Bilirkişi Raporlarının Hukuki Niteliği ve Bağlayıcılığı

1. Bilirkişi Raporunun Hukuki Niteliği

a. Genel Olarak

Bilirkişilik, “Mahkeme veya Cumhuriyet savcısı tarafından mevcut ya da muhtemel bir duruşmada teknik ya da olgusal delilleri değerlendirerek adli çözüme katkı sağlamak üzere atama ya da onay yoluyla bir teknisyenin görevlendirildiği araştırma tedbiri” olarak tanımlanmaktadır²⁷³. Bilirkişinin somut olaya ilişkin teknik ve uzmanlık kapsamındaki görüşünü içeren yazılı belgeye bilirkişi raporu denilmektedir.

Bilirkişilik kurumuna, kavram olarak da CMK'da düzenlenişi itibariyle de, hâkimin genel hâkimlik bilgisiyle çözümleyemeyeceği ve bilgi sahibi olmadığı uzmanlığı gerektiren teknik bir bilim alanında soruların çözümünde başvurulur. Bilirkişi ya belirli bir bilimsel veriyi veya tecrübesini aktarır veya her ikisini de yapar yahut da bunları bir olaya uygulayarak değerlendirir²⁷⁴.

²⁷³ Avrupa Yargı Sistemleri Adaletin Etkinliği ve Kalitesi 2014 Cepej Raporu'nun Bilirkişilik ile İlgili Bölümü (Çev. Erdem İzzet Külçür), Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi, “Ceza Muhakemesinde Bilirkişilik”, C:16, Ankara, 2015, s. 41.

²⁷⁴ Meyer, Grobner/ Lutz/Cierniak, Jürgen. Strafprozessordnung mit GVG und Neben- gesetzen - Beck'sche Kurz-Kommentare, 53. Auflage, München 2010, s. 252 (akt- Yener Ünver /Hakan Hakeri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, 14. Baskı, Ankara, 2018, s. 253).

Bilirkişinin dosya kapsamındaki bilgiler çerçevesinde teknik ve uzmanlık bilgisiyle olaya ilişkin mevzuatın belirlediği yükümlülükler ışığında, olgular veya tecrübeler üzerinden bilgi aktararak, değerlendirme yaparak hukuki bildirimler içermeyen sonuçlar çıkarması gerekir. Cumhuriyet savcısının soruşturma aşamasında bilirkişi raporu alması, soruşturmanın, hızlı, etkin ve sağlıklı olmasını sağlaması açısından, adil yargılanma ve lekelenmeme hakkının bir gereğidir.

Bilirkişi raporunda mahkeme tarafından yapılması gereken hukuki değerlendirmelere ilişkin beyanlar bulunmamalıdır.²⁷⁵ Bilirkişi uzmanlığı ile ilgili olarak mesleki tecrübeleri ışığında olayın nasıl meydana geldiğine ilişkin yasal yükümlülükler çerçevesinde dosya kapsamındaki maddi olaylardan bilimsel kurallara göre değerlendirmeler yapmalıdır.

Bilirkişinin olayın aydınlatılması açısından yükümlülükler ve ihlaller yönünden bir değerlendirme yapması gerekir²⁷⁶. Hâkim hangi hallerin öngörülebilir olup olmadığını, hangi mevzuat kapsamında hangi önlemlerin alınması gerektiğini ve olayın meydana gelmesinin kaçınılmaz olup olmadığını bilemez.

b. Delil Olarak Bilirkişi Raporunun Niteliği

Bilirkişi raporu delil olmayıp ispata ilişkin bir değerlendirme aracıdır. Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin görüşünün alınması için başvurulabilmesi, bilirkişi raporunun bağlayıcı olmaması ve aksi doğrultuda bilirkişi raporunun alınabilme ihtimali bilirkişi raporunu delil olmaktan çıkarmaktadır.

c. Bilirkişi Raporunda Kusur Atfedilmesine İlişkin İlkeler

Bilirkişinin de maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına hizmet etmesi, görevini gerçeğe uygun yapması gerekir. Bir bilirkişinin raporu kesin ve açık tespitler içermiyorsa, bu durumda bilirkişi raporunun elverişli bir delil veya delil değerlendirme aracı olduğu kabul edilmez. Çünkü onun raporundaki tespitler, az veya çok olasılıklara dayalı ise, bunlar hâkimin/mahkemenin vicdani kanaata ulaşmasını etkilemek açısından hem yetersiz hem de diğer başka delillerin toplanmasını gerektirebilir. Mahkeme, bilirkişinin raporunu hiçbir

²⁷⁵ Nurullah Kunter/Feridun Yenisey/ Ayşe Nuhoğlu, **Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 18.Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2010, s. 1399.

²⁷⁶ Feridun Yenisey / Ayşe Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015, s. 227

kontrole tabi tutmaksızın hükmüne esas alamaz. Bu raporun değerlendirmeye tabi tutulması, buradaki tespitlerin maddi vakıalarla örtüşmesi ve ikna edici nitelikte olması gerekir. Raporun reddi halinde de hukuki ve maddi açıdan red nedenlerinin ayrıntılı olarak ortaya konulması ve temellendirilmesi şarttır. Bu gerekçelendirme ve ayrık görüşe göre verilen hükmün gerekçesi, kanun yolu mercii tarafından kontrol edilebilir ve eğer yetersiz veya hukuka aykırı bulunursa karar/hüküm bozulur²⁷⁷. İş güvenliği başta işçiler olmak üzere tüm insanların ruh ve beden bütünlüğünü korumayı amaçlamakta olup çeşitli disiplinleri içinde barındırmaktadır.

Bilirkişinin somut olayın koşullarına göre işverenin veya işveren yetkilisinin yasa ve yönetmelikteki yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini, olay ve olgular üzerinden belirtmesi gerekir. Bu incelemeyi yaparken bilirkişinin risk faktörlerini incelemesi, iş ortamının ve çalışma yönteminin risk oluşturup oluşturmadığını araştırması gerekir. Eğer ortada bir kaçınılmazlık hali, mücbir sebep veya istenmeyen durum/netice varsa bilirkişinin bunu ayrıntılı bir şekilde raporunda belirtmesi şarttır.

d. Bilirkişi Raporunda Kusurlandırma ve İlliyet Bağı

Bilirkişiden iş kazası ile ilgili olarak özel ve teknik bilgileri ışığında mevzuat çerçevesinde rapor istenmelidir. Ayrıca somut olayın özelliklerine göre bilirkişiden dosyadaki deliller ışığında mantıksal sonuçlar çıkarması da istenebilmektedir²⁷⁸.

Hukuk öğrenimi görmüş kişilerin özellikle iş yeri güvenliğine aykırılık sonucu oluşan taksirle ölüme neden olma suçlarında bilirkişi heyetinde olması gerekmektedir. Çünkü işveren ve işçinin, iş güvenliğine ilişkin mevzuatın tespiti ve somut olaya uygulanabilmesi ile hareket ve netice arasındaki illiyet bağının kurulması açısından bir hukukçunun varlığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına büyük katkı sağlayacaktır. Çünkü illiyet bağının tespiti maddi değil, hukuki bir olaydır. Hukuki bir olay için uzman veya teknik bilirkişiden görüş istenmesi olması gereken hukuk açısından büyük sakıncalar oluşturmaktadır. Hâkimin iş yükü dolayısıyla her dosyada illiyet bağını araştıramadığı ve bunu bilirkişiden istediği uygulamada gözlemlenmektedir.

²⁷⁷ Pfeiffer, Gerd, StPO - Strafprozessordnung Kommentar, 127 (akt- Ünver/Hakeri, s. 257).

²⁷⁸ Özkan, s. 556.

Bilirkişinin hukuki konulardaki tespiti, hâkimin görevini üstlenmek anlamına gelir²⁷⁹. Bilirkişiden sanığın eylemini basit taksirle mi, bilinçli taksirle mi veya olası kastla mı işlediği sorulamaz. . Bilirkişi sadece sanık veya sanıkların hangi yasal yükümlülüklerle uymayarak kusurlu olduklarını ya da iş güvenliğine yönelik tedbirleri almaları nedeniyle kusursuz olduklarına ilişkin bir değerlendirme yapabilir.

e. Bilirkişi Raporunda Asli ve Tali Kusur

Bilirkişi tarafından rapor hazırlanırken mevzuatta öngörülen önlemlerle yetinilmeyip, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ışığında işveren tarafından alınması gereken önleyici ve koruyucu tüm yükümlülüklerin araştırılması ve raporda değerlendirilmesi gerekir. Ayrıca raporda yükümlülüğüne aykırı davranışın doğurduğu sonuçlar incelenerek gerekçeli olarak kusur incelemesi yapılmalıdır.

2. Bilirkişi Raporunun Bağlayıcılığı

a. Genel Olarak

Bilirkişi görevlendirildiğinde, görevinin niteliği gereği, bilirkişinin kim olacağı ve hangi hususta rapor vermesi gerektiğine yardımcısı olduğu mahkeme/savcı karar verir. Aynı şekilde, bilirkişinin raporunda yaptığı açıklamalar da serbest/vicdani ispat kuralları çerçevesinde mahkeme/savcı tarafından serbestçe değerlendirilir. Hâkim bilirkişi raporunu olduğu gibi doğru kabul edemez ve doğrudan doğruya kararına dayanak oluşturamaz. Hükmün sorumluluğu mahkemede olduğu için, serbest ispat kuralları içinde bu raporu değerlendirerek kendi sorumluluğu çerçevesinde hükmünü verirken göz önünde tutmalıdır. Mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, bu bilirkişi görüşüne neden dayandığı ya da dayanmadığını gerekçeleriyle açıklamalıdır²⁸⁰.

b. Bilirkişi Raporunda Hukuki ve Teknik İnceleme

İş güvenliğine aykırılık sonucu taksirle ölüme neden olma suçunda bilirkişiye başvuru konusunda bir zorunluluk bulunmasa bile, mahkemenin iş güvenliğine aykırılığın olup olmadığı, yükümlülüklerle uyup uymadığı, kaçınılmaz veya öngörülemez bir hal

²⁷⁹ Centel/Zafer, s. 286-287.

²⁸⁰ Beulke Strafprozessrecht, s. 127-129 (akt- Ünver/Hakeri, s. 265).

bulunup bulunmadığı konusunda teknik bir inceleme yapması için uzman bir bilirkişiden görüş alması maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından şarttır. Diğer bir ifadeyle, iş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan taksirle ölüme neden suçunda Cumhuriyet savcısı ve mahkeme; suçun unsurlarının oluşup oluşmadığı açısından değil, iş güvenliğine aykırılığın oluş ve işleyiş şekli ile önleyici tedbirlere ilişkin işveren veya işveren vekilinin yükümlülükleri hakkında iş güvenliği konusunda bilirkişi olarak uzmanlardan görüş almalıdır.

Bilirkişinin özel ve teknik bir uzmanlık ile yapılması mümkün olan bir olayı somut olayın özelliklerine göre gözlemleyerek, iş güvenliğine ilişkin mevzuat ışığında olayın kavranması, ilgili kanunun ve yönetmeliğin belirlediği yapılan işin kimyasından kaynaklanan riskleri de göz önünde tutarak özel ve teknik bilgisini olaya uygulayıp bir değerlendirme veya sonuç çıkarması gerekir. İş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen taksirle ölüme neden olma suçunda bilirkişinin şüpheli olan işveren veya işveren vekilinin yükümlükleri ile kusur durumuna ilişkin inceleme yaparken, tutanaklar altında imzası bulunan tutanak tutucular ile olaya ilişkin bilgi ve görgüsü olabileceği değerlendirilen tanık ya da tanıkları bulunup bulunmadığı araştırılarak varsa bu tanıklar dinlenilmesi, iş yeri hakkında olay öncesi iş müfettişlerince hazırlanan raporlar araştırılarak varsa bunların incelenmesi, işveren veya vekilini dinleyip, iş güvenliği alanındaki mevzuatlara göre bir değerlendirme yapması gerekir. Ancak uygulamada bazı bilirkişi raporlarının mevzuat ve Yargıtay kararlarından ibaret olduğu hangi olgular üzerinden hangi yükümlülüklerin yerine getirilmediği konularının gerekçelendirilmediği, daha çok kimin kusurlu olduğu yönünde beyanların bulunduğu gözlemlenmektedir.

Bilirkişi, tüm bulguları raporunda gerekçeli olarak ortaya koymalıdır. Birden çok atanmış bilirkişi, değişik görüşler yansıtmışlar veya farklı sonuçlara ulaşmışlarsa, bu durumu gerekçeleriyle birlikte rapora yazarlar²⁸¹. Bilirkişi incelemesi de raporu da yeterli olmalı, eksiklikler içermemelidir. Keşfe katılan bilirkişinin raporları eksik ise, kendisinden ek rapor alınmalıdır²⁸².

²⁸¹ CMK'nın 67/1,2. maddeleri.

²⁸² Ünver/Hakeri, s. 266.

c. Bilirkişi Raporuna İtiraz

Bilirkişi raporu eğer kusuru içeren ymllkleri belirlemiyor ya da olayın özelliğine göre nedensellik bağının tespiti konusunda özel ve teknik bilgi gerektiren konularda ceza sorumluluğuna ilişkin nedensellik bağını ortaya koymuyorsa, Cumhuriyet savcısı, mdafı veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat, sanık ve katılan tarafından bilirkişi raporuna itiraz edilebilir. İtiraz zerine dosyanın alanında uzman bilirkişilerden oluşan bilirkişi heyetine gönderilmesi gerekir. İtiraz hem soruşturma hem de yargılama aşamasında yapılabilir. Ancak uygulamada soruşturma aşamasında yapılan itirazlar üzerine yeniden bilirkişi raporu alınmadığı ve doğrudan iddianame düzenlendiği gözlemlenmektedir.

Bilirkişi veya bilirkişilerin işin uzmanı olmadığı, uzmanlık alanın dosyaya yansımadığı, bilirkişi raporundaki olguların dosya içeriğiyle örtüşmediği, bilirkişi raporundaki değerlendirme ve/veya sonucun bilimsel olmadığı gibi gerekçelerle bilirkişi raporuna itiraz edilebilir.

Uzman mütalâası, bilirkişiliğin bir çeşidini oluşturmakta olup²⁸³ soruşturma veya yargılama aşamalarında bilirkişi raporundan önce veya sonra alınabilir. Bilirkişi raporunun açık ve net olmaması veya birbiriyle çelişen değerlendirmeler içermesi halinde alınabilir. Bilirkişinin soruşturma ve yargılama makamlarının yerine geçerek hüküm karacak bir şekilde rapor düzenleyip soruşturma ve yargılama makamlarını yanlış yönlendirmeleri engellenmelidir.

²⁸³ Centel/Zafer, s. 290-291.

SONUÇ

İş sağlığı ve güvenliğinin öncelikli hedefi dar anlamda işçiyi korumak ise de, geniş anlamda toplumsal çıkarları da korumayı hedeflemektedir. Amaç, yalnızca iş yerindeki işçilerin sağlığını ve güvenliğini korumak değil, yapılan işin kapsamı içerisinde bulunan işten doğrudan veya dolaylı olarak etkilenebilecek diğer insanlara da maddi ve manevi zarar vermemeyi öngörmektir.

İşveren, iş yerinde ve iş ile bağlantılı yerlerde, her türlü önlemi almak, iş kapsamındaki işin devamı ve işçilerin sağlığını korumak amacıyla, her türlü araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçileri uzmanlar vasıtasıyla iş güvenliği konularında eğitmek ve önleyici tedbirlere uyulup uyulmadığını denetlemek veya denetletmek zorundadır. İşçiler ise eğitimlere katılarak, tedbirlere ve talimatlara uymakla yükümlüdür.

İş kazalarında önleyici tedbirlerin alınmaması, iş güvenliği konusunda işçilerin yeterince eğitilmemesi, iş güvenliğine ilişkin işçilerde farkındalık oluşturulmaması ve iş güvenliğine ilişkin denetimlerin yetersizliği nedeniyle her yıl binlerce işçi ölmektedir. Çalışma hayatının düzenlenmesi amacıyla sendikaların katılımı ile iş güvenliği politikaları oluşturularak, insan ve çalışan odaklı, iş güvenliğine ilişkin gelişen teknolojik araç ve gereçlerin bulundurulmasını zorunlu hale getiren, işçinin eğitilmesi ve işçi güvenliğini önceleyen, işçileri hukuki ve fiili baskılardan koruyan uluslararası sözleşmelerin ışığında yeni yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

İşveren, mevzuatın, bilimin ve aklın ışığında önleyici ve koruyucu gerekli her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. Bu nedenle işverenin yükümlülükleri çok yönlü olarak incelenmelidir. İşverenin bazı yükümlülükleri yerine getirip bazılarını yerine getirmemesi halinde cezai sorumluluğu devam edecektir. Bu nedenle işveren veya vekilinin görev tanımları içerisinde işyerinde önleyici ve koruyucu tüm tedbirleri alması gerekir

İş güvenliğinin esası bilimsel olarak belirlenen evrensel standartlara uygun çalışmaktır. Güvenli iş ve iş yeri kavramları, işçinin ve işverenin belli faaliyetlerde bulunurken kendilerinin ve başkalarının can veya mal güvenliğini korumak için tedbirler alması ile kanun, yönetmelik ve sözleşmeye uyması iş güvenliği kavramını ortaya çıkarmaktadır. İş kazaları bakımından işverene, işveren vekiline veya iş güvenliği uzmanına yasa, yönetmelik ve sözleşmelerden yüklenen görev ve sorumluluk, başkalarına

zarar vermemek için görevin gereği gibi yapılmasıdır. Objektif özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin sonucu bir veya birden fazla kişi öldüğünde, bu durum, ceza hukukunda taksirle öldürme suçunu oluşturmaktadır.

Her iş kazası taksirle ölüme neden olma suçunu oluşturmaz. İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan ölüm olayının kaza mı, taksirle ölüme neden olma suçu mu ya da olası kastla öldürme suçu mu olduğu titizlikle araştırılmalıdır. İş güvenliğine aykırılık nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarında, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla özellikle kolluk görevlileri ve Cumhuriyet savcılarının titiz bir soruşturma kapsamında, olay mahallinde inceleme veya keşif yaparak işçi ile işverenin yasal düzenlemelerden kaynaklanan görev ve sorumluluklarının belirlenmesi şarttır. Olaydan hemen sonra olay mahallinde yasal düzenlemeler ışığında teknik incelemeler yapılarak taksirle ölüm olayına kim ya da kimlerin taksir düzeyindeki kusurları ile sebebiyet verdikleri araştırılmalıdır.

Objektif özen yükümlülüğünün tespiti, kanuni tipe uygun sonucun gerçekleşmemesine yönelik olarak hangi önleyici tedbirler alınsaydı veya hangi objektif özen yükümlülüğüne uyulsaydı istenmeyen sonuç gerçekleşmezdi, şeklindeki bir değerlendirmenin failin vasıfları da gözetilerek somut olayın özelliklerine göre yapılması gerekir.

İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan ölüm olaylarında ceza sorumluluğu açısından her somut olayın özelliklerine göre araştırma yapılarak, basit taksir, bilinçli taksir veya olası kast bakımından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. İş yerinde iş güvenliğine ilişkin hazırlanan denetim raporlarının gereğini ısrarla yerine getirmeme, gelen tüm uyarılara rağmen tedbir almadan faaliyete devam etme, olası sonucun gerçekleşmesini göze almayı ve dolaylı olarak sonucun gerçekleşmesine kayıtsız kalmayı yani olası kastla hareket edildiğini gösteren ölçütlerdir. Suçun manevi unsurunun tespiti bu ölçütler üzerinden yapılarak eylemini bilinçli taksirle mi yoksa olası kastla mı gerçekleştirdiği belirlenecektir. Bu ayrımın belirlenmesi çok önemlidir. Çünkü olası kastla insan öldürme suçlarında mağdur sayısınca suç oluşmasına karşın bilinçli taksirle öldürme suçlarında özel içtimai hükümleri gereğince tek bir suç oluşacaktır. Ayrıca olası kastta kusur yoğunluğu bilinçli taksire rağmen fazla olduğundan ceza miktarı da kanun koyucu tarafından fazla olarak belirlenmiştir. Eylemin olası kastla veya bilinçli taksirle işlenmesi halinde görevli mahkemeler, soruşturma ve yargılama yöntemleri de birbirinden tamamen farklılık arz etmektedir.

İşveren sadece sözleşme yaparak veya alt taşeronla işi devretmek suretiyle ceza sorumluluğundan kurtulamaz. Somut olayın özelliklerine göre iş ve çalışma hayatının olağan akışı içerisinde iş güvenliğinden kim ya da kimlerin ceza hukuku anlamında sorumlu olduğunun araştırılması gerekir. Sözleşme ile sorumluluğu yetkisiz bir çalışana bırakarak olası bir ölüm olayında çalışan kişinin nöbetçi sanık olarak gösterilmesi, kusuru esas olan ceza hukuk tarafından himaye edilemez.

İş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan taksirle ölüm olaylarında illiyet bağının tespiti önemli bir konudur. İlliyet bağı tespit edildikten sonra hangi failin eyleminin sonucu neticenin ortaya çıktığı ve kusur durumu belirlenecektir. Meydana gelen ölüm olayının işçinin eyleminden mi yoksa işveren veya işveren vekilinin eyleminden mi kaynaklandığının araştırıldıktan sonra kusur incelemesine geçilmelidir. Uygulamada kusur ve illiyet bağının iç içe geçtiği gözlemlenmektedir.

Ceza yargılamasının amacı hukuka uygun deliller toplayarak maddi gerçeğe ulaşmaktır. Maddi gerçeğe ulaşırken teknik ve uzmanlık gerektiren alanlarda hem mevzuatın bilinmesi ve somut olaya uygulanması açısından dosya kapsamındaki delillerin alanında uzman görevlilerce titiz bir şekilde araştırılması ve bilirkişiler vasıtasıyla iş güvenliğine aykırılık oluşturduğu iddia edilen olayın gerekçeli bir şekilde aydınlatılması kusurun tespiti açısından çok önemlidir.

Bilirkişi raporu ispata ilişkin bir değerlendirme aracıdır. Bilirkişi raporunun bağlayıcı olmaması ve aksi doğrultuda bilirkişi raporunun düzenlenebilme olanağı, bilirkişi raporunu delil olmaktan çıkarmaktadır.

“Kaçınılmazlık” ve “izin verilen risk” kavramlarının tanımlarının ve sınırlarının somut olayın özelliklerine göre nasıl ve kimler tarafından yapılması gerektiği çok önemli bir sorun olup bu konuda alanında uzman ve tecrübeli olan değişik disiplinlerden gelen bilirkişilerden oluşan bilirkişi kurulunun ayrıntısını ve yasal dayanaklarını ortaya koyan raporlar düzenlemesi mahkemenin de bu raporlarla bağlı kalmaksızın olayı tüm yönleriyle tartışarak maddi gerçeğe ulaşması gerekir. İş güvenliği birbirinden farklı disiplini içene aldığı için geniş bir mevzuatı bulunmakta olup özellikle hangi mevzuat kapsamında kim ya da kimlerin iş güvenliğine ilişkin tedbirleri alması gerektiğinin kolluk aşamasında belirlenmesi insanların gereksiz bir biçimde sanık statüsü yaşayarak olaydan olumsuz bir şekilde maddi ve manevi zararlara uğramasının önlenmesi gerekir. Bilirkişinin genel olarak

mücbir sebep olarak tanımlayabileceğimiz konularda kusuru tespit açısından hukuki değerlendirmede göz önünde bulundurulması gereken özel bilgiyi gerektiren teknik alanlarda kaçınılmazlık, öngörülebilirlik ve nedensellik bağına ilişkin yükümlülükler üzerinden değerlendirmeler yapması gerekir. Çünkü hâkim hangi hallerin öngörülebilir olup olmadığını, hangi mevzuat kapsamında hangi önlemlerin alınması gerektiğini ve olayın meydana gelmesinin kaçınılmaz olup olmadığını bilemez.

Bilirkişinin somut olaya ilişkin teknik ve uzmanlık kapsamındaki görüşünü içeren yazılı belgeye bilirkişi raporu denilmektedir. Bilirkişinin dosya kapsamındaki bilgiler ışığında teknik ve uzmanlık bilgisiyle olaya ilişkin mevzuatın belirlediği yükümlülükler ışığında olgular veya tecrübeler üzerinden bilgi aktararak değerlendirme yaparak hukuki bildirimler içermeyen sonuçlar çıkarması gerekir. Diğer bir ifadeyle, bilirkişi uzmanlığı ile ilgili olarak mesleki tecrübeleri ışığında olayın nasıl meydana geldiğine ilişkin yasal yükümlülükler ışığında dosya kapsamındaki maddi olaylardan bilimsel kurallara göre değerlendirmeler yapmalıdır.

İş güvenliği başta işçiler olmak üzere iş yerinde bulunan ve iş kapsamında bağlantılı olan tüm insanların ruh ve beden bütünlüğünü korumayı amaçlamakta olup çeşitli disiplinleri içinde barındırmaktadır. Somut olayın koşullarına göre işverenin veya işveren yetkilisinin kanun ve yönetmelikteki yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini, olay ve olgular üzerinden belirtmesi gerekir. Bu incelemeyi yaparken bilirkişinin risk faktörlerini incelemesi, iş ortamının ve çalışma yönteminin risk oluşturup oluşturmadığını araştırması gerekir. Eğer ortada bir kaçınılmazlık hali, mücbir sebep veya istenmeyen durum/netice varsa bilirkişinin bunu ayrıntılı bir şekilde raporunda belirtmesi şarttır.

Bilirkişiye başvurma amacı, somut olayın aydınlatılmasına yönelik olarak ispata ilişkin bir değerlendirme açısından sanık veya sanıkların hangi yasal yükümlülüklere uymayarak kusurlu olduklarına ya da iş güvenliğine yönelik tedbirleri almaları nedeniyle kusursuz olduklarına ilişkin bir değerlendirme yapmaktır.

İş güvenliği uzmanlarının, kanun ve yönetmeliğin kendisine verdiği görev ve yükümlülükleri yerine getirirlerse cezai anlamda herhangi bir sorumlulukları bulunmayacaktır. Ancak bunun için iş güvenliği uzmanlarının iş güvenliğine aykırılık oluşturan hususlarda işveren veya işveren vekilini yazılı olarak bilgilendirmesi ve bunları

onaylı deftere yazması gerekir. İş güvenliği uzmanı yapılan iş kapsamında tespit edilen eksiklikleri yazılı bildirirse herhangi bir kusur izafe edilemez.

Bilirkişinin iş kolu ile ilgili mevzuat üzerinden yükümlülüğe uyulup uyulmadığını, iş güvenliği konusunda kim ya da kimlerin önleyici tedbirleri alması gerektiğini ve somut olayda bu tedbirlerini alınıp alınmadığını, alınmamış ise kimler tarafından alınmadığı konusunda dosyaya yansıyan veriler üzerinden bir değerlendirme yapması gerekir. Somut olayın özelliklerine göre kusur ve nedensellik bağı üzerinden iş güvenliğinin olağan akışına göre kimlerin ceza hukuk açısından önleme yükümlülüğü bulunup bulunmadığı, işçilerin eğitimi, araç ve gereçlerin temini ile iş yeri çalışma koşullarına ilişkin güvenlik önlemlerinin kim ya da kimler tarafından alınması gerektiği bilirkişi raporunda değerlendirilmelidir. Bu konuda özellikle Cumhuriyet savcılarının masumiyet karinesi kapsamında hareket ederek şirket sahipleri veya vekillerinin telafisi imkânsız zararlar görmelerini engellemesi gerekir. Kolluk aşamasında hassasiyet gösterilerek ölüm olayı öğrenilir öğrenilmez, olay mahallinde iş güvenliği konusunda uzman bir bilirkişi vasıtasıyla Cumhuriyet savcısının olay mahallinde uygulamalı keşif yapması, maddi gerçeği ortaya çıkaracağı gibi işveren veya vekillerinin lekelenmeme hakkı da korunmuş olacaktır. Eğer ortada bir doğal ölüm olayı mevcutsa sırf ölenin işçi olması nedeniyle işveren vekili hakkında kamu davası açma zorunluluğu bulunmamaktadır. Cumhuriyet savcısının soruşturma aşamasında bilirkişi raporu alması, soruşturmanın, hızlı, etkin ve sağlıklı olmasını sağlaması açısından, adil yargılanma ve lekelenmeme hakkının bir gereğidir.

İş güvenliğine aykırılık sonucu taksirle ölüme neden olma suçunda bilirkişiye başvuru konusunda bir zorunluluk bulunmasa bile, mahkemenin iş güvenliğine aykırılığın olup olmadığı, yükümlülükler uyulup uyulmadığı, kaçınılmaz veya öngörülemeyen bir hal bulunup bulunmadığı konusunda teknik bir inceme yapması için uzman bir bilirkişiden görüş alması maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından şarttır. Diğer bir ifadeyle, iş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan taksirle ölüme neden suçunda Cumhuriyet savcısı ve mahkeme; suçun unsurlarının oluşup oluşmadığı açısından değil, iş güvenliğine aykırılığın oluş ve işleyiş şekli ile önleyici tedbirlere ilişkin işveren veya işveren vekilinin yükümlülükleri hakkında iş güvenliği konusunda bilirkişi olarak uzmanlardan görüş almalıdır.

Bilirkişinin özel ve teknik bir uzmanlık ile yapılması mümkün olan bir olayı somut olayın özelliklerine göre gözlemleyerek, iş güvenliğine ilişkin mevzuat ışığında olayın kavranması, ilgili kanunun ve yönetmeliğin belirlediği yapılan işin kimyasından kaynaklanan riskleri de göz önünde tutarak, özel ve teknik bilgisini olaya uygulayıp bir değerlendirme veya sonuç çıkarması gerekir. İş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen taksirle ölüme neden olma suçunda bilirkişinin şüpheli olan işveren veya işveren vekilinin yükümlükleri ve kusur durumuna ilişkin inceleme yaparken, dosyadaki tutanaklar altında imzası bulunan tutanak tutucular ile olaya ilişkin bilgi ve görgüsü olabileceği değerlendirilen tanık ya da tanıkları bulunup bulunmadığı araştırılarak varsa bu tanıklar dinlenilmesi, iş yeri hakkında olay öncesi iş müfettişlerince hazırlanan raporlar araştırılarak varsa bunların incelenmesi, işveren veya vekilini dinleyip, iş güvenliği alanındaki mevzuatlara göre bir değerlendirme yapması gerekir. Ancak uygulamada bazı bilirkişi raporlarının mevzuat ve Yargıtay kararlarından ibaret olduğu hangi olgular üzerinden hangi yükümlülüklerin yerine getirilmediği konularının gerekçelendirilmediği, daha çok kimin kusurlu olduğu yönünde beyanların bulunduğu gözlemlenmektedir.

Belirtmemiz gerekir ki iş güvenliği birçok farklı alanı ilgilendirdiğinden, iş güvenliğine aykırılık sonucu oluşan ölüm olaylarında bilirkişilerin yapacakları işin uzmanı olması ve tecrübeli olması şarttır. Bilirkişinin somut olayın özelliklerini göz önüne alarak, olayın oluşuna etkili faktörleri, olayda işverenin ve işçinin yükümlülükleri ile sorumluluklarını yeterli açıklıkla irdeleyip, şüpheli veya sanığın hangi yasal düzenlemeden kaynaklanan yükümlülükleri hangi davranışları ile yerine getirmediklerini gerekçelendirerek belirtmesi gerekir. Ayrıca şüphelinin, sanığın veya ölenin somut olayda, hangi hukuki ve fiili sebeplerle kusurlu sayılıp sayılmayacakları, varsa alınması gerekli güvenlik önlemlerinin de belirtilmesi gerekir.

İş güvenliğine aykırılık sonucu meydana gelen taksirle ölüme neden olma suçlarındaki ölüm oranının fazlalığı ile verilen zararın telafisi imkânsız boyutlarda olan bireysel ve toplumsal zararları göz önüne alındığında, ölümün iş güvenliğine aykırılık nedeniyle meydana gelmesinin yasal bir düzenleme ile nitelikli hal olarak düzenlenerek cezasının arttırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Cezanın bireysel ve genel önleyici fonksiyonları ile caydırıcılığı açısından iş güvenliğine yönelik önlemlerin alınması ve alınan önlemlere uyulup uyulmadığının denetlenmesini sağlamak açısından eğitim ile birlikte cezanın arttırılması suçun önlenmesinde veya azaltılmasında etkili olabilir. Bu

nedenlerle, iş güvenliğine aykırılık sonucu taksirle ölüme sebebiyet verilmesinde, “ceza üçte birden yarısına kadar artırılır” şeklinde bir yasal düzenleme yapılmasını önermekteyiz.

İş güvenliğine aykırılık nedeniyle meydana gelen taksirle ölüme neden olma suçlarıyla ilgili olarak iş güvenliğini belirleyen yasal yükümlülükleri ve ihlal şekillerini tüm yönleriyle kavrayıp uygulamaya ışık tutacak uzmanlara ihtiyaç bulunmaktadır. İş güvenliğine aykırılık olaylarında araştırma, soruşturma ile yargılama, özel ve teknik bilgi gerektirdiğinden, iş güvenliğine aykırılık nedeniyle meydana gelen taksirle ölüme neden olma suçlarıyla ilgili olarak yargılama yapacak ihtisas mahkemeleri ve iş güvenliği konusunda uzman Cumhuriyet savcılarının oluşan özel bürolarının kurulması gereklidir.

İş güvenliğine aykırılık nedeniyle meydana gelen taksirle ölüme neden olma suçlarını azaltmanın en önemli yöntemi iş güvenliğine ilişkin koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması olup iş kollarına ilişkin risk nedenlerini ortadan kaldırmaya yönelik tedbirlerinin alınmamasını tehlike suçu olarak Türk Ceza Kanunu’nda düzenlemenin etki olacağını düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

YAZILI KAYNAKLAR

- AKIN Levent, “Risk Değerlendirme Yönetmeliği’nin İş Sağlığı ve Güvenliğine Katkısı”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 25, 2012, s. 33-43.
- AKPINAR Teoman, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, Ekin Yayınevi, Bursa, 2018.
- AKYİĞİT Ercan, **İş Hukuku**, Güncellenmiş 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022.
- AKYİĞİT Ercan, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Alt İşverenlik (Öğreti ve Uygulama)**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.
- ALPAGUT Gülsevil, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Genel Esasları”, **İÜHFM**, C. 72, S. 2, 2014, s. 31-46.
- ANDAÇ Faruk, **Sosyal Güvenlik Hukuku ve İlgili Kuruluşlar**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2018.
- APAYDIN Cengiz, “Taksirle Öldürme Suçu”, **Suç ve Ceza, Ceza Hukuk Dergisi**, S. 1, 2011, s. 1-83.
- ARICI Kadir, **İş Sağlığı ve Güvenliği Dersleri**, TES-İŞ Yayınları, Ankara, 1999.
- ARTUÇ Mustafa, “Taksirle İnsan Öldürme Suçu”, **THD**, C. 2, S. 9, 2007, s. 81-96.
- ARTUK Mehmet Emin /GÖKCEN Ahmet /YENİDÜNYA Ahmet Caner, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş, 2. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara, 2006.
- ARTUK Mehmet Emin /GÖKCEN Ahmet /YENİDÜNYA Ahmet Caner, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2007.
- ARTUK Mehmet Emin /GÖKCEN Ahmet /YENİDÜNYA Ahmet Caner, **Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler**, 1. Baskı, C. III, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009.
- ARTUK Mehmet Emin, **Ceza Hukuku El kitabı**, Beta Yayınları, İstanbul, 1989.
- Avrupa Yargı Sistemleri Adaletin Etkinliği ve Kalitesi 2014 Cepej Raporu'nun Bilirkişilik ile İlgili Bölümü (Çev. Erdem İzzet Külçür), **Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi**, “Ceza Muhakemesinde Bilirkişilik”, C. 16, 2015. s. 39-58.

BAYBORA Dilek, “İş Sağlığı ve Güvenliğine Genel Bakış, İş Sağlığı ve Güvenliğine Genel Bakış”, (Ed. Dilek Baybora), **İş Sağlığı ve Güvenliği**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2012.

BAYCIK Gaye, “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Haklarında Yeni Düzenlemeler”, **Ankara Barosu Dergisi**, C. 3, 2013, s. 103-169.

BAYRAKTAR Köksal/KİZİROĞLU Serap Keskin/YILDIZ Ali Kemal/KARTAL Pınar Memiş /ARTUNÇ Sinan/ YILDIZ Gülşah Bostancı Bozbayındır/ ERMAN Barış / EROĞLU Fulya / KURT Gülşah / SINAR Hasan, **Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar**, C. II, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

BAYSAL Ulaş, **Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2019.

BOSTANCI Yalçın, “Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı”, **Kamu-İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, C. 8, S. 1, 2005, s. 7-22.

CAMKURT Mehmet Zülfi, “Çalışanların Kişisel Özelliklerinin İş Kazalarının Meydana Gelmesi Üzerindeki Etkisi”, **TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, S. 1-2, s. 70-101.

CANİKLİOĞLU, Nurşen, “Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Kurulmasına, Tarafların Hak ve Borçlarına İlişkin Hükümlerinin Genel Bir Değerlendirilmesi”, **Çalışma Hayatı Açısından Yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri**, Mövenpick Hotel İstanbul, 20-21 Eylül 2011, Tisk Yayınları, Ankara, 2012, s. 78-109.

CANİKOĞLU, Nurşen, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda Öngörülen İşveren Yükümlülükleri”, **Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, Çalışma Mevzuatı Seminer Notları**, Antalya, 26- 30 Eylül 2012, s. 27-84.

CENTEL Nur/ ZAFER Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2016.

CENTEL Nur/ ZAFER Hamide/ ÇAKMUT Özlem Yenerer, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007.

CENTEL Nur/ ZAFER Hamide/ ÇAKMUT Özlem Yenerer, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, Beta Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul, 2016.

CENTEL Nur/ ZAFER Hamide/ ÇAKMUT Özlem Yenerer, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 9. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016.

- CENTEL Tankut , “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Kapsamı”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, **MÜHFAD**, C. 19, S. 2, 2013, s.72-91.
- ÇAKMUT Özlem, **Tıbbi Müdahaleye Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2003.
- ÇELİK Nuri /CANİKOĞLU Nurşen/ CANPOLAT Talat, **İş Hukuku Dersleri**, 29. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2016.
- ÇENBERCİ Mustafa, **İş Kanunu Şerhi**, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1986.
- DEMİR Ender, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Kapsamında İşverenin Yükümlülükleri ve Sorumluluğu”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 1, 2014, s.127-170.
- DEMİR Fevzi, **En Son Yargıtay Kararları Işığında İş Hukuku ve Uygulaması**, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2013.
- DEMİRBAŞ Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.
- DEMİRCİOĞLU Murat/KALYON Arzu Şen, “İşverenin İş Kazalarından Doğan Sorumluluğu Ve Kusur Hakkında Karar İncelemesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, Özel Sayı, s. 33-50.
- DEVELİOĞLU Ferit, **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara, 1962.
- DOĞAN Koray, **İş Kazalarında Cezai Sorumluluğun Tayini**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023 (İş Kazalarında Cezai Sorumluluk).
- DOĞAN Koray, **Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.
- DOĞAN Sevil, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukukunda İşverenin İşçilerine Eğitim Verme Yükümlülüğü ve Kapsamı**, İş Hukukunda Genç Yaklaşımlar IV, İstanbul, 2020.
- DÖNMEZER Sulhi, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, 17. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2014.
- DÖNMEZER Sulhi/ ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, C:II, 14. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2019.
- DÖNMEZER Sulhi/ ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım**, 8. Baskı, C. I, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1983.

- EKMEKÇİ Ömer , “İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri İle Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerine İlişkin Genel Esaslar”, **MESS Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 16, 2009, s. 63-69.
- EKMEKÇİ Ömer, **4857 Sayılı İş Kanunu’na Göre İşyerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Bakımından Örgütlenmesi**, İstanbul, 2005 (İşyerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Bakımından Örgütlenmesi).
- EKONOMİ Münir, **İş Hukuku, Ferdi İş Hukuku**, C. I, İstanbul Teknik Üniversite Matbaası, İstanbul, 1980.
- EMİR Asiye Şahin, **İşyerinde Tehlike Halinde Alınması Gereken Önlemlerin Hukuki Çerçevesi**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015.
- ERDOĞAN Çağla, **İşveren ve İşveren Vekilinin İş Kazasından Doğan Cezai Sorumluluğu**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2016.
- EREM Faruk, **Diyalektik Açidan Ceza Yargılaması Hukuku**, 6. Baskı, Işın Yayıncılık, Ankara, 1986.
- EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK Mehmet Emin, **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1997.
- EREN Fikret, **Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1974.
- ERGİN Berin, “İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Türkiye Geneli”, **A. Can Tuncay’a Armağan**, İstanbul 2005, s. 132-146.
- ERMAN Sahir/ÖZEK Çetin, **Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kişilere Karşı Suçlar**, Beta Yayınevi, İstanbul, 1994.
- ERSOY Yüksel, “Türk Ceza Hukukunda Bilirkişilik ve Uygulamadan Doğan Sorunlar”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı**, 2000, 12/16 Ocak 2000, Ankara, C. 2, 15 Ocak 2000, Ceza Hukuku Bildiri XIV. s. 429-465.
- EYRENCİ Öner/TAŞKENT Savaş/ULUCAN Devrim, **Bireysel İş Hukuku**, 9. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2019.
- GÖKCEN Ahmet/ BALCI Murat, **Kasten Öldürme, Kasten Yaralama, Organ ve Doku Ticareti Suçları**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

- GÖKTAŞ Seracettin, **Türk İş Hukukunda İşçinin Çalışmaktan Kaçınma Hakkı**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2008.
- GÜLTEKİN Fatih , “Alt İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Faaliyetleri ve Yükümlülükleri”, **Legal İSGHD 15**, S. 58, 2018, s. 531-561.
- GÜNAY Cevdet İlhan, **İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2010.
- GÜRELLİ Nevzat, **Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Bilirkişilik**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1967.
- HAFIZOĞULLARI Zeki / ÖZEN Muharrem, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Fail, İsnat Yeteneği Azaltan Veya Kaldıran Nedenler”, **Polis Dergisi**, Y. 11, S. 45, s. 281-297.
- HAKERİ Hakan, **Yeni Türk Ceza Hukukunun Temel Kavramları**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.
- HEINRICH Bernd, **Ceza Hukuku Genel Kısım I**, (Ed. Yener Ünver), (Çev. Hakan Hakeri/Yener Ünver/Veli Özer Özbek/Özlem, Yenerer Çakmut/Bariş Erman/Koray Doğan/Ramazan Barış Atladı/Pınar Bacaksız/İlker Tepe), Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- İŞİL Bedri, “Teknolojik Gelişmeler Açısından İş Sağlığı ve Güvenliği”, **İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu**, Ankara, 1989. s. 498-527.
- İÇEL Kayıhan, “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Olan Müesseselerdeki Gelişmeler ve Türk Ceza Sisteminin Bu Yönden Değerlendirilmesi”, **TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu**, 22-26 Mart 1976, İstanbul, 1977. s. 334-358.
- İÇEL Kayıhan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2014.
- İÇEL Kayıhan, **Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1967.
- İÇEL Kayıhan/AKINCI Füsün Sokullu/ ÖZGENÇ İzzet/ SÖZÜER Adem/ MAHMUTOĞLU Fatih / ÜNVER Yener, **Suç Teorisi**, 2. Kitap Yeniden Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1999.
- İÇEL Kayıhan/EVİK A. Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, 2. Kitap, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- İNCİRLİOĞLU Lütfi, **İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşçi ve İşverenin Hukuki ve Cezai Sorumlulukları**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2008.

KABAKÇI Mahmut, **Avrupa Birliği İş Hukukunda İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Temel Yükümlülükleri ve Türk Mevzuatının Uyumuna**, Beta Yayınları, İstanbul, 2009.

KAPLAN Emine / SENYEN Tuncay, “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda Çalışanların Yükümlülükleri ve Aykırı Davranışın Hukuki Sonuçları”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 31, 2014, s. 37-48.

KAPLAN Emine Tuncay , “4857 Sayılı İş Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Olarak Getirilen Yükümlülükler”, **İşveren Dergisi**, C. 43, S. 9, 2005, s.42-56.

KAPLAN Emine Tuncay, “İşverenin Korumu ve Gözetme Borcunun Kapsamı”, **Kamu-İş**, C. 7, S. 2, 2003, s. 137-143.

KATOĞLU Tuğrul, “Ekip halinde Yürütülen Faaliyetlerde Güven İlkesi ve Ceza Sorumluluğu”, **TBBD**, S. 63, 2007, s. 29-42.

KAYA Asım, “İş Kazasında İşverenin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu”, **TAAD**, Y. 5, S. 17, 2014, s. 331-360.

KAYA, Asım, “İş Kazasından Doğan Taksirle Yaralama Suçunda Asıl İşverenin Cezai Sorumluluğu”, **TBB Dergisi**, S. 150, 2020, s. 197-245.

KAYMAZ Seydi/GÖKCAN Hasan Tahsin, **5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.

KEÇELİOĞLU Elvan, **Taksirli Suçun Doğmatığı**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015.

KESKİN Kadri, **Taksirle Ölüme ve Yaralanmaya Neden Olma**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1994.

KILIÇ Leyla, **İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğini Sağlama Yükümlülüğü ve Sorumluluğu**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2006.

KILKIŞ İlknur, **İş Sağlığı ve Güvenliği**, 3. Baskı, Dora Yayınları, Bursa, 2018.

KOCA Mahmut/ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

KOCA Mahmut/ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

KOCA Mahmut/ÜZÜLMEZ İlhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

- KORKUT Gülsüm/ TETİK Alim, “6331 Sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler Ve Temel Sorunlar”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 18, S: 3, 2013, s. 455-474.
- KOVANCI, Nuray “İş Kazası Sonucu Ölüm Nedeniyle İşverenin Cezai Sorumluluğunun Suçun Manevi Unsuru Bakımından Değerlendirilmesi”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Y: 6, S: 11, 2018, s. 263-296.
- KUNTER Nurullah /YENİSEY Feridun / NUHOĞLU Ayşe, **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 18. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2010.
- LİMON Aslıhan, “Türk Hukuk Sisteminde İş Sağlığı ve Güvenliği”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S. 1, 2020, s. 209-242.
- MOLLAMAHMUTOĞLU Hamdi, **İş Hukuku**, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005.
- NARMANLIOĞLU Ünal, **İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I**, Yeni Mevzuata Göre Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2015.
- OCAK Saim, “Alt İşveren İlişkisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Genel Bakış”, **Prof. Dr. Turhan Esener III. İş Hukuku Uluslararası Kongresi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 99-142.
- OCAK Saim, **İş Güvenliği Uzmanlığı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- OĞUZ Özgür, **AB Direktifleri ve Türk İş Hukukunda İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşverenlerin Yükümlülükleri ve İşçilerin Hakları**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2011.
- ÖNDER Ayhan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, C. II, Beta Yayınları, İstanbul, 1989.
- ÖNDER Ayhan, **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.
- ÖZBEK Veli Özer /KANBUR Mehmet Nihat /DOĞAN Koray /BACAKSIZ Pınar /TEPE İlker, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
- ÖZBEK Veli Özer /KANBUR, Mehmet Nihat /DOĞAN, Koray /BACAKSIZ, Pınar /TEPE, İlker, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2011.
- ÖZBEK Veli Özer, **Türk Ceza Kanunu İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı**, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2006.

ÖZDEMİR Erdem, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku Dersleri**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020.

ÖZDEMİR Erdem, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.

ÖZDEMİR Namık Kemal, “4857 sayılı İş Yasası İş Sağlığı ve Güvenliği Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **İstanbul Barosu Çalışma Hukuku Komisyonu**, İş Sağlığı ve Güvenliği, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004, 15- 27.

ÖZDEN Banu, **İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Asıl İşveren Alt İşveren İlişkisi**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2021.

ÖZEN Muharrem/TOZMAN Önder, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Işığında İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Ceza Sorumluluğu”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, Y. 3, S. 10, 2008, s. 214-236.

ÖZEN Mustafa, “İş Kazalarında Cezai Hukuki ve İdari Sorumluluk”. **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, 2015, s. 215-253.

ÖZGENÇ İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.

ÖZKAN Halid, “İş Kazalarından Doğan Ceza Sorumluluğunda Kusur Tespiti”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XX, Y. 2016, s. 511-571.

ÖZTEKİN Selmin Burcu “ İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Yükümlülüklerle Aykırılık Durumunda İşin Durdurulması”, **TBB Dergisi**, S. 133, 2017, s. 649-677.

PEHLİVAN Metin, “Kamu Asıl İşvereni ile Alt İşverene Yüklenen İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri ve Sorumluluk”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 2, 2022, s. 531-561.

SENGİR Turgut, “Ceza Hukuku Yönünden Taksir”, **Adalet Dergisi**, S. 5, 1951, s. 702-717.

SERATLI Gaye Burcu, **İş Kazasından Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatı**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2003.

SEVÜK Handan Yokuş, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Bilirkişilik”, **İHFM**, C. LXIV, S. 1, İstanbul, 2006. s. 49- 107.

SOYASLAN Doğan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2005.

- SOYASLAN, Doğan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2005.
- SOYER Mehtap Polat, “4857 Sayılı Yeni İş Kanununun Ücret, İşin Düzenlenmesi, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Bazı Hükümleri Üzerine Düşünceler”, **4857 Sayılı Yeni İş Kanunu Değerlendirme Konferans Notları**, Türk-İş, Bolu, 12-13 Temmuz 2003, s. 285-352.
- SÖZÜER Adem, **Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul, 2013
- SÜMER Haluk Hadi, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.
- SÜMER Haluk Hadi, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, 2020.
- SÜZEK Sarper, “İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Hakları ve Yükümlülükleri”, **Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi**, S. 6, İstanbul, 2005, s. 609-622.
- SÜZEK Sarper, **İş Güvenliği Hukuku**, 1. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1985.
- SÜZEK Sarper, **İş Hukuku**, 18. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2018.
- SÜZEK Sarper, **İş Hukuku**, 18. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2019.
- SÜZEK Sarper, **İş Hukuku**, Yenilenmiş 9. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2013.
- ŞEN Murat, “İş Sağlığı ve Güvenliği Alanında İşyeri Odaklı Süreç Yönetimi Anlayışı”, **Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, S. 1, 2015, s. 77-115.
- TANER Mehmet Tahir, **Ceza Muhakemeleri Usulü**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1955.
- TAŞKENT Savaş, “İş Kazası Kavramı”, **Prof. Dr. Nuri Çelik’e Armağan**, C. II, İstanbul, 2001, s. 1951-1966.
- TDK Sözlüğü, Ankara, 2005, 10. Baskı.
- TEZCAN Durmuş / ERDEM Mustafa Ruhan / ÖNOK Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007.
- TOROSLU Nevzat, **Ceza Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2005.

TUNCAY Can, “İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatındaki Değişiklikler ve İşveren Yükümlülükleri”, **Tekstil İşveren Dergisi**, Tisk-Peryön, İstanbul, 2004. s. 176-199.

ÜNVER Yener, “Tıp Ceza Hukukunda Güven İlkesi”, **Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları**, 28 Şubat–1 Mart 2008, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara, 2008, s. 881-916.

ÜNVER Yener, **Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk**, Beta Yayınevi, İstanbul, 1998.

ÜNVER Yener/ HAKERİ Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

YAŞAR Yusuf / DİKEN Nil M. G, “Bilinçli Taksir ve Olası Kast (Dolus Eventualis) Farkının Değerlendirilmesi”, **Social Sciences Research Journal**, Vol. 7, Is. 1, March 2018, s. 97-113.

YENİSEY Feridun/ NUHOĞLU Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015.

YILMAZ Gürbüz, “İş Kazalarının Nedenleri ve Maliyeti”, **Mühendis ve Makine Dergisi**, Mayıs 2009, C. 50. S. 592, s. 27-32.

YİĞİT Onur, “Yargıtay Kararları Işığında İş Kazalarının Ceza Hukuku Yönüyle İrdelenmesi”, **Yargıtay Dergisi**, C. 41, S. 3, Temmuz, 2015, s. 107-128.

YURTCAN Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, İstanbul, 2007.

YÜCE Turhan Tufan, **Ceza Hukuku Dersleri**, C. I, Şafak Basım ve Yayınevi, Manisa, 1982.

ZAFER Hamide, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

AKMAN Mustafa, “Taksirle Öldürme”, www.turkhukuksitesi.com/makale/1085.htm (E.T: 20.03.2023).

AYM’nin 3.4.2013 tarih ve 2012/97 E., 2013/51 K. sayılı kararı, <http://www.kazanci.com.lproxy.yeditepe.edu.tr/kho2/ibb/giris.htm>, (E.T: 02/04/2023).

ÇETİNDAG Şerif, “İş Sağlığı ve Güvenliği’nin Tarihsel Gelişimi ve Mevzuattaki Güncel Durum”, **Toprak İşveren Dergisi**, C. 86, s. 26-28, <http://dosya.toprakisveren.org.tr/makale/2010-86-serifcetindag.pdf>, (E.T: 12.04.2023).

HAKERİ Hakan, “Türk Ceza Kanununda Hayata Karşı, Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar”, s. 8. www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/116.doc (E.T: 28.03. 2023).

HAYES Sean, <https://www.thekoreanlawblog.com/2019/04/koreas-occupational-safety-and-health-act.html> (E.T: 22.03.2023).

http://www.safetyphoto.co.uk/subsite/case%20u%20v%20w/Wilsons_Clyde_Coal%20Co_Ltd_v_English.htm / <https://swarb.co.uk/wilsons-and-clyde-coal-co-ltd-v-english-hl-19-jul-1937> (E.T: 13.01 .2023).

<https://www.clarklawnj.com/practice-areas/workplace-accident-cases> (E.T:23.2.2023).

https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377299/lang--tr/index.htm (E.T: 22.03.2023).

<https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/MONOGRAPH/99774/119205/F-595449136/VNM99774.pdf> (E.T:23.2.2023).

<https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/other-autre/westray/westray-2-eng.pdf> (E.T:15.01.2023).

<https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/other-autre/westray/westray-2-eng.pdf> (E.T: 15.01.2023).

<https://www.law.cornell.edu/wex/negligence#:~:text=Definition,victims%20of%20one's%20previous%20conduct> (E.T: 02.01. 2023).

https://www.legislation.gov.uk/uksi/2013/1471/pdfs/uksi_20131471_en.pdf (E.T: 12.02.2023).

<https://www.osha.gov/sites/default/files/publications/osha2254.pdf> (E.T: 12.05.2023).

ŞEN Murat, “İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Dayanakları”, **Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Kayseri, 2015, s.124.
<http://www.muratsen.org/wp-content/uploads/i%C5%9F-sa%C4%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-ve-g%C3%BCv-kav-tarihsel-geli%C5%9Fimi-ve-dayanaklar%C4%B1.pdf> (E.T: 15.04.2023).

“Country Profile of Occupational Health System in Germany”,
http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/178957/OSH-Profile-Germany.pdf
(E.T: 22.03.2023).

